

**Sporazum o partnerstvu
med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027**

Izhodiščni osnutek - verzija II

DELOVNO GRADIVO

22. 1. 2021

Kazalo vsebine

1. Izbrani cilji politike in specifični cilj SPP.....	4
Razvojno izhodišče Slovenije (Poročilo o razvoju 2020, UMAR)	6
Prednostni sklopi ukrepanja.....	9
2. Izbire politike, usklajevanje in dopolnjevanje	23
Povzetek izbir politike in glavnih rezultatov, ki se pričakujejo za vsak sklad, tudi prek uporabe sklada InvestEU, če je primerno	23
Cilj politike 1: Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe	23
Cilj politike 2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj	29
Cilj politike 3: Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezljivosti IKT ...	38
Cilj politike 4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic.....	42
Cilj politike 5: Evropa, ki je bližje državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih spodbud.....	55
Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod	59
Usklajevanje, razmejevanje in dopolnjevanje med skladi in, če je ustrezno, usklajevanje med nacionalnimi in regionalnimi programi	61
Dopolnjevanje med skladi in drugimi instrumenti Unije, vključno s strateškimi integriranimi projekti LIFE in strateškimi naravovarstvenimi projekti	63
3. Prispevek k proračunskemu jamstvu v okviru InvestEU z utemeljitvijo	82
4. Prerazporeditev med kategorijami regij z utemeljitvijo.....	83
4a. Prenosi na instrumente v neposrednem in posrednem upravljanju med skladi deljenega upravljanja, vključno med skladi kohezijske politike z utemeljitvijo.....	84
4bis Oblika skupnega prispevka za tehnično pomoč.....	85
5. Predhodne finančne dodelitve glede na cilj politike in specifični cilj SPP	89
6. Seznam programov.....	90
7. Povzetek ukrepov, ki jih je treba sprejeti za krepitev upravne zmogljivosti za izvajanje skladov.....	93
8. Celostni pristop za naslavljanje demografskih izzivov in/ali specifičnih potreb regij in območij.....	95
9. Povzetek ocene izpolnitve ustreznih omogočitvenih pogojev glede na člen 11 in priloge III in IV ...	97

SEZNAM KRATIC

AMIF – Evropski sklad za azil, migracije in vključevanje
BMVI – Evropsko integrirano upravljanje meja in skupna vizumska politika
EaSI – Program EU za zaposlovanje in socialne inovacije
ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS+ – Evropski socialni sklad
ESPRA- Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo
EKSRP – Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ETS – Programi evropskega teritorialnega sodelovanja
IPE – Instrument za povezovanje Evrope
ISF – Nacionalni program Slovenije na področju notranje varnosti
KS – Kohezijski sklad
KRVS – Kohezijska regija Vzhodna Slovenije
KRZS – Kohezijska regija Zahodna Slovenija
PVZHOD – Program Vzhodna Slovenija
PZAHOD – Program Zahodna Slovenija
PSLO – Program Slovenija
PESPRA – Program za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo
SPP – Sklad za pravični prehod
SRS 2030 – Strategija razvoja Slovenije 2030
S4 – Slovenska strategija pametne specializacije

1. Izbrani cilji politike in specifični cilj SPP

Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 je zagotoviti kakovostno življenje za vse. Uresničuje se preko uravnoteženega gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja, ki ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so:

- vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba,
- učenje skozi vse življenje,
- visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse,
- ohranjeno naravno okolje in
- visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Uresničevanje strateških usmeritev Slovenije spremljamo s šestimi ključnimi kazalniki uspešnosti z določenimi ciljnimi vrednostmi za leto 2030.

Kazalnik	Vir	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost za leto 2030	Povprečje EU
Leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu	Eurostat	M: 55,3 let 70,7 % pričakovanih let življenja (2017)	M: 64,5 let 80 % predvidenih pričakovanih let življenja	M: 63,5 let 81,1 % pričakovanih let življenja (2017)
		Ž: 54,6 let 65 % pričakovanih let življenja (2017)	Ž: 64,5 let 75 % predvidenih pričakovanih let življenja	Ž: 64 let 76,6 % pričakovanih let življenja (2017)
PISA – povprečni rezultati pri matematiki, branju in naravoslovju	PISA	Uvrstitev v zgornjo četrtino držav EU pri matematični in naravoslovni pismenosti, pribralni v drugo četrtino. (2018)	Uvrstitev v zgornji četrtini držav EU	
Stopnja tveganja socialne izključenosti	Eurostat	16,2 % (2018)	< 16 %	21,9 % (2018)

BDP na prebivalca (v standardih kupne moči)	Eurostat	87 Indeks, EU = 100 (2018)	Povprečje EU v letu 2030 100	100 Indeks, EU = 100 (2018)
Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva (20–64 let)	Eurostat	75,4 % (2018)	> 75 %	73,1 % (2018)
Delež obnovljivih virov energije v končni rabi energije	Eurostat	21,1 % (2018)	27 %	18 % (2018)

Pet strateških usmeritev za doseg osrednjega cilja Strategije se uresničuje z delovanjem na različnih medsebojno povezanih in soodvisnih področjih, ki so zaokrožena v dvanajstih razvojnih ciljih. Ti cilji so podlaga za oblikovanje prednostnih nalog in ukrepov Vlade Republike Slovenije, lokalnih skupnosti in drugih deležnikov:

- Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje
- Cilj 2: Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo
- Cilj 3: Dostojno življenje za vse
- Cilj 4: Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete
- Cilj 5: Gospodarska stabilnost
- Cilj 6: Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor
- Cilj 7: Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta
- Cilj 8: Nizkoogljično krožno gospodarstvo
- Cilj 9: Trajnostno upravljanje naravnih virov
- Cilj 10: Zaupanja vreden pravni sistem
- Cilj 11: Varna in globalno odgovorna Slovenija
- Cilj 12: Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve

Zaostanek Slovenije v gospodarski razvitosti za povprečjem EU se je v zadnjih letih hitro zmanjševal, rast produktivnosti pa je ostala skromna. Slovensko gospodarstvo je bilo v obdobju 2014–2019 v fazi vzpona, njegova rast pa se je v letih 2018 in 2019 umirjala pod vplivi iz mednarodnega okolja. Gospodarske razmere so se po ekonomski in finančni krizi izboljšale v vseh statističnih regijah, ob stabilnih razlikah med njimi in rahlem povečevanju razlik med kohezijskima regijama, ki pa ostajajo pod najvišjo ravno v letu 2007. Z ugodnimi gospodarskimi razmerami so se izboljšali tudi javnofinančni kazalniki, ohranjajo pa se tveganja za njihovo dolgoročno vzdržnost zaradi neprilagojenosti sistemov socialne zaščite demografskim spremembam. Od leta 2016 se je hitro zmanjševal tudi zaostanek za povprečjem EU v BDP na prebivalca, vendar predvsem pod vplivom visoke rasti zaposlenosti. Rast produktivnosti pa je ob nizkih investicijah ostala skromna tudi v obdobju gospodarskega vzpona. Zaradi demografskih omejitev je dolgoročno stabilen gospodarski razvoj za približevanje povprečju EU in s tem približevanje cilju SRS za leto 2030 mogoče dosegati le z bistveno hitrejšo rastjo produktivnosti. Ta mora biti podprta z okrepljenimi vlaganji, ki so prednostno usmerjena v raziskovalno-razvojno in inovacijsko dejavnost, kjer Slovenija izrazito zaostaja, ter digitalno preobrazbo s poudarkom na pospešenem razvoju kadrov (prihodnosti), uvajanjem pametnih tovarn ter digitalizacijo malih in srednjih podjetij. Za doseganje ciljev trajnostnega razvoja bo morala rast produktivnosti izhajati tudi iz obsežnejših vlaganj v nizkoogljično in krožno gospodarstvo, vključno z investicijami v infrastrukturo. Izziv ni le zagotavljanje zadostnih finančnih sredstev ter ustreznih znanj in spretnosti, ampak tudi učinkovito zmanjšanje birokratskih ovir, na katere izrazito opozarjajo podjetja.

Slovenija se je kljub razmeroma dobro izobraženemu prebivalstvu in visoki ravni znanja mladih v zadnjih letih soočala z vse večjim izzivom zagotavljanja ustreznih znanj in spretnosti. Med državami EU ima nadpovprečen in rastoč delež visoko izobraženega prebivalstva, dosežki mladih pri naravoslovni, matematični in bralni pismenosti so sicer nad povprečjem EU, vendar pa še vedno slabši kot leta 2009. Pozitivno je povečevanje internacionalizacije izobraževanja, prav tako se glede na potrebe že nekaj let spreminja struktura vpisanih v izobraževanje. Kljub temu se je država v obdobju visokega povpraševanja po delu v preteklih letih soočila s pomanjkanjem ustrezne delovne sile oziroma znanj in spretnosti, kar lahko dolgoročno negativno vpliva na razvoj gospodarstva in blaginjo prebivalstva. To je na eni strani posledica manjših generacij na trgu dela (demografske spremembe), zaradi česar se zmanjšuje ponudba delovne sile. Omejitve za polno izkoriščanje potencialov ob demografskih spremembah pomenijo tudi neskladja v znanju in spretnostih glede na potrebe trga dela. Te se ob hitrem tehnološkem napredku in spreminjanju starostne sestave prebivalstva tudi izjemno hitro spreminjajo, v prihodnje pa se bodo v luči četrte industrijske revolucije še hitreje. Vse to zahteva zelo hitro in še precej korenitejše ukrepanje za zagotavljanje ustrezno usposobljenih človeških virov oziroma znanj in spretnosti. Prednostne naloge so (i) vzpostavitev sistema napovedovanja potreb po znanjih in kompetencah, (ii) učinkovitejše prilagajanje ter odzivanje vzgoje in izobraževanja, še posebej na srednje- in dolgoročne potrebe družbe in gospodarstva, (iii) ustvarjanje spodbudnega okolja za privabljanje in ohranjanje delovne sile z ustreznimi znanji in spretnostmi ter (iv) bistvena okrepitev vseživljenjskega učenja, zlasti pri zaposlenih, katerih delovna mesta so najbolj podvržena avtomatizaciji. Slednje bi izboljšalo tudi možnosti prebivalstva za daljše ostajanje v delovni aktivnosti ter vplivalo na večjo vključenost in kakovost življenja starejših, kar bi pomembno prispevalo k blažitvi učinkov demografskih sprememb.

Razvoj Slovenije po letu 2014 je bil v splošnem vključujoč, z vidika kakovosti življenja pa velik izziv ostaja prilagoditev sistemov socialne zaščite demografskim in drugim spremembam v širšem gospodarskem in družbenem okolju, pa tudi nadaljnje izboljševanje zdravstvenega stanja prebivalstva. Visoka gospodarska rast je omogočila rast zaposlenosti in dohodkov, kazalniki socialne izključenosti in dohodkovne neenakosti pa so se po poslabšanju v obdobju gospodarske in finančne krize večinoma vrnili na razmeroma ugodne ravni pred letom 2008. Zmanjšala se je tudi dolgotrajna brezposelnost. Na vključujoč razvoj poleg tega kažejo razmeroma visoka participacija prebivalstva v družbenem življenju in relativno majhne razlike med spoloma na večini področij življenja. Nekoliko višja kot pred letom 2008 pa je bila v letu 2018 še vedno stopnja tveganja revščine, ki je bila zlasti visoka pri starejših ženskah. Z vidika vključujočega razvoja je neugodno tudi ohranjanje segmentacije trga dela, ki je visoka zlasti za mlade. Na področju zdravstva je pozitivno predvsem močno znižanje stopnje umrljivosti, ki jo je mogoče preprečiti z zdravstvenim varstvom (2011–2016). Še vedno pa bi bistveno več smrti lahko preprečili z boljšo preventivo za zmanjšanje tveganega vedenja (alkohol, kajenje, droge, čezmerna teža) in javnozdravstvenimi ukrepi. V zadnjih letih se je ustavilo tudi podaljševanje pričakovanega trajanja življenja, ponovno so se povečale neenakosti v zdravju. Poleg ukrepov na področju zdravstva je ključni izziv za ohranjanje kakovostnega življenja v starosti tudi vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe. Tu potrebe naraščajo še hitreje kot v zdravstvu in ob neustrezno urejenem sistemu v znatni meri že zdaj ostajajo nezadovoljene. Za premik pri ureditvi tega področja je nujno čim prej doreči vprašanje glede virov financiranja novega sistema. Namenski viri (socialni prispevki) že danes ne zadoščajo niti za pokritje vseh izdatkov za pokojnine in ohranjanje dostojnih pokojnin ter hitro dostopnih javnih zdravstvenih storitev. Zato bo tudi na teh področjih potreben razmislek o vključitvi novih virov (javnih, zasebnih), za ohranjanje namenskih virov v čim večjem obsegu pa bo ključna daljša delovna aktivnost.

Naravno okolje Slovenije ostaja v povprečju dobro ohranjeno, premiki v nizkoogljično krožno gospodarstvo pa potekajo razmeroma počasi. Ob obsežni površini zavarovanih območij, veliki gozdnatosti in zmerni intenzivnosti kmetovanja naravno okolje ni čezmerno onesnaženo. Izpusti toplogrednih plinov ter raba energije in virov, ki so se v letih ekonomske in finančne krize precej znižali, so se v obdobju konjunktura ponovno nekoliko zvišali. S tem se je zvišal tudi ekološki odtis, a rast izpustov ter rabe virov in energije je bila nižja od rasti bruto domačega proizvoda. To pomeni, da se je produktivnost oziroma učinkovitost njihove rabe zviševala, a premiki so bili glede na precejšen zaostanek za povprečjem EU razmeroma počasni. Za doseganje ciljev glede trajnosti razvoja je ključno okrepiti medsektorsko povezavo ukrepov za razvoj gospodarstva in manjše obremenjevanje okolja. Med prednostne naloge sodijo (i) pospešeno uvajanje rešitev za bolj trajnostno mobilnost, saj so izpusti iz prometa visoki in se ne zmanjšujejo, (ii) uvajanje nizkoogljičnih in krožnih poslovnih modelov, vključno z učinkovitejšim reševanjem problemov z odpadki, ter (iii) bistveno povečanje že vrsto let nespremenjene rabe obnovljivih virov energije, predvsem z učinkovitejšim umeščanjem projektov v prostor.

Učinkovitost države pri podpori delovanju poslovnega sektorja in spodbujanju razvoja se je na številnih področjih izboljšala, izziv pa ostaja predvsem zmanjšanje regulativnih bremen in nadaljnje izboljšanje upravljanja javnih institucij. V zadnjih letih je bil narejen pomemben napredek na področju uvajanja standardov kakovosti v javni upravi, sprejeti so bili ukrepi za zmanjšanje administrativnih ovir in korupcije, napredek je bil dosežen tudi pri digitalizaciji javnega sektorja, kjer

pa še naprej ostajajo problematične digitalizirane javne storitve za podjetja. Zaupanje v javne institucije, politiko in pravno državo je ostalo nizko, prav tako stopnja reprezentativne demokracije, zaznava korupcije pa visoka. Gospodarstveniki so zadnja leta kot eno največjih ovir pri poslovanju poudarjali pretirano birokracijo in premalo spodbudno poslovno okolje (zlasti dolgotrajnost nekaterih postopkov in visoko davčno obremenjenost dela, čeprav ta kot delež glede na BDP ne presega povprečja EU). Vse to kaže na številne izzive, povezane s strateškim upravljanjem javnih institucij, ki je še posebej pomembno za pravočasno prepoznavanje ter usklajeno in učinkovito obravnavanje razvojnih izzivov. Srednjeročno je nujno treba tudi izboljšati sodelovanje javnosti in ključnih deležnikov pri sprejemanju ukrepov. Okrepiti bi bilo treba tudi analize in vrednotenja učinkov predpisov na javne finance, gospodarstvo, okolje in družbo.

Prednostni sklopi ukrepanja

Na podlagi Strategije razvoja Slovenije 2030, Poročila o razvoju 2020, Poročila o državi Evropske komisije 2019, Poročila o državi Evropske komisije 2020, Programa stabilnosti 2020, Nacionalnega reformnega programa 2020, Priporočil Sveta EU v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2020 in mnenja Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2020 so bili oblikovani naslednji ključni prednostni sklopi, ki bodo prednostno (a ne izključno) financirani iz evropskih sredstev:

1. Prehod v **inovativno družbo** na primerjalno prednostnih področjih v okviru **strategije pametne specializacije**
2. **Zeleni energetske prehod** z razogljičenjem družbe
3. Varovanje okolja in odzivnost na podnebne spremembe, s poudarkom na ureditvi **odvajanja in čiščenja voda**
4. **Znanja, kompetence in spretnosti** za prilagajanje globalnim spremembam in izboljšanje zaposljivosti
5. Razvoj vzdržnega in vključujočega sistema **dolgotrajne oskrbe**
6. Zagotavljanje **dostojnega življenja** in družbene vključenosti ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost
7. Povezljivost s poudarkom na **železnicah**
8. Odporna in konkurenčna pridelava in predelava **hrane**
9. Trajnostno **upravljanje z naravnimi viri** in zagotavljanje javnih dobrin
10. Trajnostna akvakultura in ribištvo

Tabela 0: Okviren prikaz virov financiranja prednostnih sklopov

	PREDNOSTNI SKLOP	VIR FINANCIRANJA	CILJ POLITIKE EU
1	Prehod v inovativno družbo na primerjalno prednostnih področjih v okviru strategije pametne specializacije	ESRR, SPP, RRF, EKSRP, nacionalna sredstva, sinergije z Obzorje Evropa	CP1: Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod
2	Zeleni energetske prehod z razogljičenjem družbe	ESRR, KS, ESS+, SPP, RRF, EKSRP, nacionalna sredstva, sinergije z Obzorje Evropa	CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod
3	Varovanje okolja in odzivnost na podnebne spremembe, s poudarkom na ureditvi odvajanja in čiščenja voda	ESRR, KS, EKSRP, SPP, nacionalna sredstva, sinergije z Obzorje Evropa	CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj
4	Znanja, kompetence in spretnosti za prilagajanje globalnim spremembam in izboljšanje zaposljivosti	ESS+, ESRR, SPP, RRF, EKSRP, nacionalna sredstva	CP4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod
5	Razvoj vzdržnega in vključujočega sistema dolgotrajne oskrbe	ESS+, ESRR, RRF, nacionalna sredstva	CP4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic

6	Zagotavljanje dostojnega življenja in družbene vključenosti ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost	ESS+, ESRR, SPP, EKSRRP, nacionalna sredstva	CP4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod
7	Povezljivost s poudarkom na železnicah	KS, ESRR, SPP nacionalna sredstva	CP3: Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezljivosti IKT Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod
8	Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane	ESRR, EKSRRP, nacionalna sredstva	CP1: Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj
9	Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin	EKSRRP, ESRR, nacionalna sredstva	CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj CP5: Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih spodbud
10	Trajnostna akvakultura in ribištvo	ESPR, nacionalna sredstva	CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj CP5: Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih spodbud

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
CP1: Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe	PSS 1, PSS 8	PVZHOD PZAHOD	ESRR

V okviru cilja politike 1 bomo podprli prednostna sklopa Slovenije: (PSS 1) Prehod v inovativno družbo na primerjalno prednostnih področjih v okviru strategije pametne specializacije in (PSS 8) Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane.

Slovensko gospodarstvo je bilo v obdobju 2014-2019 v fazi vzpona, njegova rast pa se je v letih 2018 in 2019 umirjala pod vplivi iz mednarodnega okolja. Od leta 2016 se je hitro zmanjševal tudi zaostanek za povprečjem EU v BDP na prebivalca, vendar predvsem pod vplivom visoke rasti zaposlenosti, rast produktivnosti pa je ob nizkih investicijah ostala skromna. BDP na prebivalca je v Sloveniji v letu 2018 dosegel 87 % povprečja EU. Približevanje povprečju EU in s tem cilju SRS je mogoče doseči le z bistveno hitrejšo rastjo produktivnosti, ki mora biti podprta z okrepljenimi vlaganji, prednostno usmerjenimi v raziskovalno-razvojno in inovacijsko dejavnost, digitalno preobrazbo, ki vključuje tudi digitalizacijo v malih in srednjih podjetjih, nastajanje novih podjetij in rast podjetij ter zagotavljanju ustreznih kadrov prihodnosti.¹

Vrednost evropskega inovacijskega indeksa (EII) 54 se je za Slovenijo nadalje zmanjšala tudi v letu 2019. Slovenija se je tako drugo leto zapored uvrstila v skupino zmernih inovator, pred tem se je med močne inovatorke, kar je vedno pomenilo uvrstitev blizu povprečja EU. Med komponentami EII je bil glede na povprečje EU najslabši rezultat zabeležen pri financiranju in podpori, kjer tradicionalno izstopajo tudi v mednarodni primerjavi najnižje vrednosti za rizični kapital. K takemu rezultatu je prispevalo tudi vztrajno zmanjševanje naložb javnega sektorja za RRD v letih 2011–2017 (v povprečju so znašale 0,55 % BDP, EU: 0,74 % BDP, vodilne inovatorke: 0,97 % BDP). Med letoma 2012 in 2019 je bilo v EII največje nazadovanje in večanje zaostanka za povprečjem EU zabeleženo pri komponenti okolje za inovacije, kar je bilo predvsem posledica občutnega znižanja motivacijskega podjetniškega indeksa⁵⁶ v zadnjih letih. Veliko poslabšanje je bilo tudi pri komponenti človeški viri, kar pa je bilo v precejšnji meri povezano s spremembami v izobraževalnem sistemu v tem obdobju⁵⁷. Slovenija po tej komponenti sicer še presega povprečje EU. Izboljšanje rezultata glede na povprečje EU pa je bilo izraženo pri učinkih na zaposlenost, predvsem zaradi visokega deleža zaposlenih s terciarno izobrazbo v dejavnostih temelječih na znanju.

Produktivnost na ravni posameznih podjetij, ki je ob izbruhu finančno-gospodarske krize močno upadla, se je postopoma začela krepiti šele v obdobju zadnje konjunktore. Povprečna netehtana rast produktivnosti obstoječih podjetij, tj. rast, na katero ne vplivajo vstopi in izstopi podjetij ter realokacija zaposlenih med podjetji iste panoge, se je ponovno začela povečevati šele leta 2014², na predkrizne ravni pa se je vrnila šele sredi zadnje konjunktore. Posledice finančno-gospodarske krize so se na tej osnovni podjetniški ravni torej le počasi izpele. Na to je najverjetneje vplivalo skromno kapitalsko poglobljanje in v krizi izgubljen neoprijemljiv kapital (npr. človeški kapital z znanjem specifičnim za podjetje, zaupanje med kupci in dobavitelji ipd.), ki se ga težko hitro nadomesti. Ob

¹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

² Izrazitem zmanjšanju produktivnosti leta 2009 je sicer sledil začasen odboj, a je večletna neprekinjena rast prisotna šele od začetka 2014.

izbruhu epidemije covid-19 je vlada sprejela številne ukrepe za ohranjanje poslovanja in delovnih mest, s čemer je ublažila izgube neoprijemljivega kapitala in s tem produktivnosti, hkrati pa bi lahko takšni splošno naravnani ukrepi ob daljšem ohranjanju in odsotnosti strukturnih reform zmanjševali alokacijsko učinkovitost.

Za doseganje ciljev trajnostnega razvoja ter izpolnitev Priporočil Sveta EU 2019 in 2020, bo morala rast produktivnosti izhajati iz obsežnejših vlaganj v pametno, digitalno in krožno gospodarstvo in družbo z vlaganji v ljudi, kar bo omogočalo tudi povečane investicije v infrastrukturo in dolgoročni razvoj gospodarstva in družbe kot celote.

Proces podjetniškega odkrivanja je v Sloveniji sicer neprestan proces, ki se je sedaj, v času prenove S4, še intenziviral in nedvomno izkazuje pomembnost celovitega in enovitega pristopa ter celovitega naslavljanja razvojnih izzivov Slovenije v S4. Strateška razvojno inovacijska partnerstva so umeščena v obe kohezijski regiji, njihovo članstvo (tako podjetja, institucije znanja, nevladni sektor), pa pokrivajo vse statistične regije RS. Na ta način najboljše prispevajo k medsebojnemu sodelovanju, predvsem pa k dvigu kompetenc, konkurenčnosti in inovativnosti v obeh regijah ter s tem celotne Slovenije.

V okviru CP1 bomo za podporo vlaganjem na področju prehoda v inovativno družbo na podlagi prioritet slovenske strategije pametne specializacije (S4) poleg nacionalnih sredstev, namenili sredstva ESRR, SPP in tudi EKSRP.

Razvoj družbe znanja temelji na vsesplošni uporabi IKT, pri čemer je ključnega pomena razvoj IKT storitev in zmogljiva omrežna infrastruktura elektronskih komunikacij. Kot izhaja iz DESI indeksa⁴ sta v Sloveniji povezljivost in pokritost z omrežjem naslednje generacije podpovprečna. Kazalci pokritja ruralnega področja kažejo na 50 do 60 % pokritost, tako da je na tem področju potrebno še nadaljnje ukrepanje.

³ Izrazitem zmanjšanju produktivnosti leta 2009 je sicer sledil začasen odboj, a je večletna neprekinjena rast prisotna šele od začetka 2014.

⁴ Evropska komisija (2020b). Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI), Bruselj.

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
CP2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj	PSS 2, PSS 3, PSS 8, PSS 9, PSS 10	PVZHOD PZAHOD OPSLO PESPRA	ESRR KS ESPRA

V okviru cilja politike 2 bomo podprli prednostne sklope Slovenije: (PSS 2) Zeleni energetski prehod z razogljičenjem družbe, (PSS 3) Varovanje okolja in odzivnost na podnebne spremembe, s poudarkom na ureditvi odvajanja in čiščenja voda, (PSS 8) Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane, (PSS 9) Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin in (PSS 10) Trajnostna akvakultura in ribištvo.

V letu 2018 je bila Slovenija na področju učinkovite rabe energije (URE) pod nacionalnimi ciljnimi vrednostmi za leto 2020 tako z vidika rabe primarne energije (neETS in ETS), kot tudi z vidika rabe končne energije, vendar pa je nadaljnje izboljševanje na tem področju v skladu z ukrepi iz Nacionalnega energetskega podnebnega načrta (NEPN)⁵ bistveno za doseganju podnebnih ciljev do 2030 in za uresničevanje Priporočil Sveta EU 2019 in 2020. Delež OVE v končni rabi energije se v Sloveniji v zadnjem desetletju skoraj ni povečal, zato je naša država ena od petih držav EU, v katerih je bil leta 2018 ta delež pod zastavljenim načrtom za doseg cilja v letu 2020 (25 %) in tudi oddaljen od cilja Strategije razvoja Slovenije v 2030 (27 %). Vidik rabe končne energije je pomemben tudi zaradi obravnavanja problema energetske revščine, ki v Sloveniji sicer še ni pereč, vendar pa je treba zaradi načrtovanih smernic razvoja na področju energetske in podnebne politike preprečiti, da bi ukrepi nadpovprečno prizadeli najranljivejši del prebivalstva.

Tudi uvajanje načela krožnega gospodarstva je eden od ključnih omogočevalcev prehoda v nizkoogljično družbo. Slovenija je po kazalnikih snovne, energetske in emisijske produktivnosti pod povprečjem EU, stopnja zniževanja ogljične intenzivnosti pa se znižuje počasneje kot v EU. Ob uvajanju nizkoogljičnih in krožnih modelov v gospodarstvu je potrebno izboljšati in nadgraditi tudi sistem ravnanja z odpadki. Delež pozidanih površin se v Sloveniji povečuje (leta 2015 je znašal 0,8 %), vendar ostaja produktivnost teh območij nizka.⁶

V Sloveniji so še prisotna območja, kjer javni sistem vodooskrbe in prečiščevanja odpadnih voda še ni zgrajen oziroma je neustrezen. Problematične so tudi izgube v vodovodnem omrežju. Slovenija je redko poseljena, zato je na številnih območjih gradnja velikih sistemov neracionalna in je oskrbo z pitno vodo ter prečiščevanje odpadne vode potrebno zagotavljati tudi preko manjših zaključenih sistemov vodooskrbe in prečiščevanja odpadnih voda. Kljub obsežnim investicijam v izgradnjo sistemov za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, Slovenija še ne izpolnjuje zahtev Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode.

⁵ Vlada RS (2020). Nacionalni energetski podnebni načrt, Ljubljana.

⁶ Eurostat (2020), Productivity of artificial land, millions PPS per km², https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_rd100/default/table?lang=en

Med naravnimi in drugimi nesrečami našo državo najbolj ogrožajo poplave in plazovi, ki bodo lahko v prihodnosti zaradi podnebnih sprememb še pogostejši. Zato so na identificiranih območjih potrebna vlaganja v preventivne ukrepe.

Slovenija spada v skupino držav EU z najvišjim deležem območij s statusom zavarovanih območij Natura 2000. Poleg tega je velik del ozemlja dodatno zavarovan z nacionalnimi oziroma regionalnimi naravno varstvenimi režimi.

Spremembe v okolju spreminjajo tudi pogoje za pridelavo hrane in rejo živali. Potrebno je zmanjšati občutljivost kmetijstva, ribištva in akvakulture nanje in omejiti izpuste toplogrednih plinov. Razvoj trajnostnega krožnega biogospodarstva pomeni veliko priložnost za razvoj podeželja ob ključni vlogi sektorjev, ki prepoznavajo in zagotavljajo biomaso, kot pomembno vhodno surovino. Te zasnove vodijo k okoljsko in ekonomsko bolj učinkovitemu krogotoku snovi v slovenskem podeželskem prostoru. Ob tem moramo nameniti pozornost tudi zmanjševanju odpadne hrane v celotni verigi preskrbe s hrano.

Prehod iz linearne v krožno gospodarstvo je pomemben tudi za sektor ribištva in ribogojstva. Podatki kažejo, da je meso vzrejenih rib ogljično bolj intenzivno od divjih, predvsem zaradi slabega izkoristka hrane (več ostankov) in mehanskega prezračevanja vode, kar ponuja veliko prostora za izboljšave, kljub temu, da je ogljična intenzivnost v tej panogi še vedno nižja od ostalih živinorejskih panog⁷. V zadnjih letih se iztovor rib zmanjšuje, povečujeta pa se iztovora glavonožcev ter školjk in polžev. Slovenija si skupaj z Italijo in Hrvaško deli upravljanje ribolovnih virov, ki so migratorni. Za ohranjanje virov pa aktivno izvaja ukrepe skupne ribiške politike (med drugim z izvajanjem zbiranja podatkov in nadzora) in sodeluje v GFCM na regionalni ravni, kjer se sprejemajo večletni načrti upravljanja s pridnenimi in pelagičnimi vrstami v Severnem Jadranu. ESPRA bo k boljšemu upravljanju z ribjimi staleži prispevala tudi z ukrepom začasne ukinitve ribolovnih dejavnosti, ti ukrepi pa bodo nadgrajevani s projekti v okviru lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (v nadaljevanju: CLLD). Poleg tega bo ESPRA pomagala sektorjem morskega gospodarskega ribolova, akvakulture in predelave pri doseganju večje energetske učinkovitosti z možnostjo energetske prenove plovil, zamenjavo glavnega ali pomožnega motorja ter uporabe obnovljivih virov energije. V Sloveniji se je poraba rib in proizvodov iz ribolova ter akvakulture v zadnjih letih podvojila, kljub temu pa je precej nižja od povprečja EU (SI: 11 kg na prebivalca/leto, EU: 20 kg na prebivalca/leto)⁸. Razloge za povečanje porabe je mogoče iskati v večji proizvodnji iz akvakulture (morske in sladkovodne), ki pa še ne pokriva potreb po teh proizvodih. ESPRA bo spodbujala generično promocijo rib in proizvodov iz ribištva in akvakulture, ta pa bo nadgrajevana s projekti v okviru CLLD.

Za podporo vlaganjem na področju CP2 bomo poleg nacionalnih sredstev namenili sredstva ESRR, KS, EKSRP in ESPRA. Pri tem bo v skladu z usmeritvami NEPN in strategijo pametne specializacije pri izvajanju ukrepov na področju raziskav in razvoja treba zagotoviti povezovanje z ukrepi CP1. S sredstvi ESRR bomo podpirali tudi dvig usposobljenosti deležnikov v gospodarstvu in v podpornem okolju, sredstva ESS+ pa bodo namenjena podpori ukrepov na področju trga dela, izobraževanja in usposabljanja. Ukrepi se bodo smiselno dopolnjevali z ukrepi financiranimi iz reformnega mehanizma

⁷ Imares wageningenur (2013). GHG emissions in Aquatic production systems and marine fisheries. Dostopno na:

<https://oceana.org/blog/eating-seafood-can-reduce-your-carbon-footprint-some-fish-are-better-others>,

<https://thefishsite.com/articles/eurotier-carbon-footprints-from-farmed-fish>

⁸ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2019). FAO, Eurostat in Eumofa, Ribištvo, gradivo za splošno javnost.

za okrevanje in odpornost. Tudi s sredstvi EKSRP bomo podprli razvoj ogljično nevtralnega in krožnega gospodarstva. S tem bomo pripomogli k uresničevanju CP1, CP2, CP4 in CP5. S sredstvi ESPR in nacionalnimi sredstvi bomo pripomogli k izvajanju CP2 in CP5, pripomogli pa k zelenemu prehodu sektorja, boljši prilagoditvi na podnebne spremembe, boljši uporabi alternativnih virov energije ter odpadkov iz proizvodnje, večji biotski raznovrstnosti z ukrepi upravljanja z morjem (znanje o morju) in ukrepi na celinskih vodah, bolj odpornemu prehranskemu sistemu in zmanjševanju vpliva sektorjev ribištva, akvakulture in predelave na okolje. Ključnega pomena v okviru tega cilja je prav spodbujanje akvakulture, ki ima za nadaljnji razvoj še velik potencial.

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
CP3: Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne poveztljivosti IKT	PSS 7	PVZHOD PZAHOD PSLO	ESRR KS

V okviru cilja politike 3 bomo podprli prednostni sklop Slovenije: (PSS 7) Poveztljivost s poudarkom na železnicah.

Evropska komisija v Poročilu o Sloveniji za leto 2019⁹ ugotavlja, da „neoptimalna infrastruktura v regijah in med njimi ovira gospodarski razvoj države.“ Pri čemer isto poročilo prepoznava tudi problem upadanja kakovosti in nezadostne poveztljivosti na eni strani in na drugi strani veliko odvisnost Slovenije od cestnega prometa, kar povzroča visoko energijsko in ogljično intenzivnost. V Sloveniji se je promet po širitvi EU znatno povečal. Tako kot v EU, se tudi v Sloveniji večina blaga prepelje s tovornjaki, večina potnikov pa z avtomobili.¹⁰ Leta 2017 so emisije iz prometa predstavljale 38 % vseh emisij CO₂ v Sloveniji, kar je precej nad povprečjem EU¹¹. Produktivnost virov, izražena kot razmerje med BDP in porabo virov oziroma izpusti, se v zadnjem obdobju zvišuje, vendar pa je dosedanja rast glede na zaostanek za povprečjem EU počasna, omejuje jo predvsem naraščajoča raba energije v prometu. Cilj EU do leta 2020, da se izpusti iz sektorjev, ki niso vključeni v shemo trgovanja, v Sloveniji ne bodo povečali za več kot 4 % glede na leto 2005 je že nekaj let presežen. Za doseganje ambicioznejšega cilja (EU odločba št. 406/2009/ES, Uredba EU 2018/842), da se izpusti do leta 2030 zmanjšajo za 15 %, pa bo potrebno predvsem večje ukrepanje na področju prometa.¹² V skladu z osmim razvojnim ciljem SRS 2030 ter Priporočili Sveta EU 2019 in 2020 je potrebno naložbe osredotočili na razvoj trajnostnega prometa, uvajanje novih konceptov mobilnosti in povečanje deleža javnega potniškega prometa.

V okviru CP3 bomo za večjo poveztljivost poleg nacionalnih sredstev namenili sredstva KS in ESRR. Naslovili bomo predvsem zniževanje emisij toplogrednih plinov, zato bo prednostna naloga razvoj okolju prijaznejših načinov transporta, predvsem razvoja železnic in trajnostne mobilnosti, vključno z razvojem alternativnih goriv v prometu ter izboljšanje povezanosti posameznih regij, in s tem zagotovitev skladnejšega regionalnega razvoja.

⁹ Evropska komisija (2019). Poročilo o državi 2019, Bruselj.

¹⁰ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹¹ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi-Slovenija 2020, Bruselj.

¹² Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
CP4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic	PSS 4, PSS 5, PSS 6	PVZHOD PZAHOD	ESS+ ESRR

V okviru cilja politike 4 bomo podprli prednostne sklope Slovenije: (PSS 4) Znanja, kompetence in spretnosti za prilagajanje globalnim spremembam in izboljšanje zaposljivosti, (PSS 5) Razvoj vzdržnega in vključujočega sistema dolgotrajne oskrbe in (PSS 6) Zagotavljanje dostojnega življenja in družbene vključenosti ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost.

Slovenija se je kljub razmeroma dobro izobraženemu prebivalstvu in visoki ravni znanja mladih v zadnjih letih soočala z vse večjim izzivom zagotavljanja ustreznih znanj in spretnosti (kompetenc). Med državami EU ima nadpovprečen in rastoč delež visoko izobraženega prebivalstva. Dosežki mladih pri naravoslovni, matematični in bralni pismenosti so sicer nad povprečjem EU, vendar pa še vedno slabši kot leta 2009. Država se je v obdobju visokega povpraševanja po delu v preteklih letih soočila s pomanjkanjem ustrezne delovne sile oziroma znanj in spretnosti, kar lahko dolgoročno negativno vpliva na razvoj gospodarstva in blaginjo prebivalstva. To je na eni strani posledica manjših generacij na trgu dela (demografske spremembe), zaradi česar se zmanjšuje ponudba delovne sile. Omejitve za polno izkoriščanje potencialov ob demografskih spremembah pomenijo tudi neskladja v znanju in spretnostih glede na potrebe trga dela. Vse to zahteva zelo hitro in še precej korenitejše ukrepanje za zagotavljanje ustrezno usposobljenih človeških virov oziroma znanj in spretnosti.¹³

Na področju digitalnih spretnosti in znanj se Slovenija uvršča blizu povprečja EU.¹⁴ Glede na izsledke različnih mednarodnih raziskav pa mora Slovenija zagotoviti nove razvojne možnosti in potrebne dejavnosti na področju digitalnega izobraževanja.¹⁵

Strategija razvoja Slovenije 2030 med svoje ključne cilje izpostavlja namero znatno izboljšati stopnjo vključenosti v vseživljenjsko učenje, ki naj bi zvišala na vsaj 19 %¹⁶ (11,4 %, v letu 2018), kar je zlasti pomembno pri zaposlenih, katerih delovna mesta so najbolj podvržena avtomatizaciji. Tudi vključenost starejših delavcev v vseživljenjsko učenje, ki so najbolj podvrženi dolgotrajni brezposelnosti je prenizka za prilagajanje digitalizaciji in avtomatizaciji delovnih mest ali za zmanjšanje neskladij v znanju in spretnostih.¹⁷ Kot ugotavlja Poročilo o državi iz leta 2020 je potrebna večja učinkovitost aktivne politike trga dela, za kar pa primanjkuje sredstev, financiranje pa ni učinkovito porazdeljeno med različne ukrepe in regije.¹⁸

Razvoj Slovenije po letu 2014 je bil v splošnem vključujoč, z vidika kakovosti življenja pa velik izziv ostaja prilagoditev sistemov socialne zaščite demografskim in drugim spremembam v širšem gospodarskem in družbenem okolju, pa tudi nadaljnje izboljševanje zdravstvenega stanja

¹³ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹⁴ Poročilo o državi – Slovenija (2020). Evropska komisija, Bruselj.

¹⁵ OECD Skills Outlook 2019 - OECD Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World Dostopno na: https://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/13161241_OECD_SKILLS_OUTLOOK_2019.pdf

¹⁶ Strategija razvoja Slovenije 2030. Služba Vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Ljubljana.

¹⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2019). Poročilo o razvoju 2019, Ljubljana.

¹⁸ Poročilo o državi – Slovenija (2020). Evropska komisija, Bruselj.

prebivalstva. Visoka gospodarska rast je omogočila rast zaposlenosti in dohodkov, kazalniki socialne izključenosti in dohodkovne neenakosti pa so se po poslabšanju v obdobju gospodarske in finančne krize večinoma vrnili na razmeroma ugodne ravni pred letom 2008. Zmanjšala se je tudi dolgotrajna brezposelnost. Na vključujoč razvoj poleg tega kažejo razmeroma visoka participacija prebivalstva v družbenem življenju in relativno majhne razlike med spoloma na večini področij življenja. Z vidika vključujočega razvoja je neugodno ohranjanje segmentacije trga dela, ki je visoka zlasti za mlade. Na področju zdravstva je pozitivno predvsem močno znižanje stopnje umrljivosti, še vedno pa bi bistveno več smrti lahko preprečili z boljšo preventivo za zmanjšanje tveganega vedenja. V zadnjih letih se je ustavilo tudi podaljševanje pričakovanega trajanja življenja, ponovno so se povečale neenakosti v zdravju. Poleg ukrepov na področju zdravstva je ključni izziv za ohranjanje kakovostnega življenja v starosti tudi vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe. Tu potrebe naraščajo še hitreje kot v zdravstvu in ob neustrezno urejenem sistemu v znatni meri že zdaj ostajajo nezadovoljene.¹⁹

Slovenija bo v okviru CP4 z nacionalnimi sredstvi in s sredstvi ESS+ , ESRR, SPP, ter dopolnilno s sredstvi EKSRP izvajala predvsem ukrepe, ki bodo glede na omejitve resursov in načrtovano osredotočenost ukrepanja, naslavljali predvsem naslednja področja: (i) vključujoč trga dela, in sicer z bolj ciljno usmerjenimi ukrepi APZ za zmanjševanje strukturnih neskladij, tudi z usmeritvijo na gospodarske sektorje, pri katerih analize predvidevajo rast oziroma večji padec aktivnosti, odpravljanjem vrzeli na trgu dela s poudarkom na veččinah iskalcev zaposlitve in zaposlenih ter ustreznim delovanjem institucij na trgu dela (ii) pridobivanje znanj, kompetenc, spretnosti in veščin, ključnih za uspeh posameznika v družbi, prilagojenih prihodnosti dela in globalnim spremembam, in sicer s spodbujanjem kakovostnega izobraževanja in usposabljanja, ki je predpogoj za konkurenčno gospodarstvo in družbeno blaginjo ter krepitvijo vseživljenjskega učenja (iii) na področju socialnega vključevanja ter izzivov starajoče se družbe, pa predvsem z zagotavljanjem dostopa do kakovostnega, vzdržnega in vključujočega sistema dolgotrajne in zdravstvene oskrbe ter socialne varnosti državljanov. Ukrepi se bodo smiselno dopolnjevali tudi z ukrepi financiranimi iz RRF.

¹⁹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
CP5: Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih spodbud	PSS 9, PSS 10	PVZHOD PZAHOD PESPRA	ESS+ ESRR EKSRP ESPRA

V okviru cilja politike 5 bomo podprli prednostna sklopa Slovenije: (PSS 9) Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin in (PSS 10) Trajnostna akvakultura in ribištvo.

Izhajajoč iz razvojnega cilja 5 Strategije razvoja Slovenije, ki je zagotoviti gospodarsko stabilnost kot ključnega pogoja za zmanjšanje razvojnega zaostanka za razvitejšimi državami in povečanje kakovosti življenja za vse, predstavlja enakomeren regionalni razvoj enega izmed pomembnih dejavnikov za ohranjanje ključnih makroekonomskih ravnovesij.²⁰

Glede razvojnega dohitevanja evropskih regij je v letu 2008 Slovenija že dosegla 90 % povprečje razvitosti EU, nato pa je finančna in gospodarska kriza zaostanek države ponovno povečala. Z okrepljeno gospodarsko rastjo po letu 2016 se je začel zaostanek za EU zmanjševati, kar pa bo spet prekinila kriza zaradi pandemije novega virusa COVID-19²¹.

Po opaznem povečanju med letoma 2000 in 2009 so se regionalne razlike v obdobju krize zmanjševale, v zadnjih treh letih (do 2019) pa so bile na ravni statističnih regij stabilne, medtem ko so se med kohezijskima regijama rahlo povečale. V obdobju 2008–2013 je bil povprečni letni padec BDP na prebivalca nižji v Kohezijski regiji Vzhodna Slovenija (KRVS) zaradi počasnejšega povečevanja števila prebivalstva²². Z oživitvijo gospodarske aktivnosti po letu 2014, je BDP na prebivalca spet nekoliko hitreje rasel v Kohezijski regiji Zahodna Slovenija (KRZS), s čimer se je zmanjševal razkorak do povprečja EU. KRZS je v letu 2018 že drugo leto zapored preseгла evropsko povprečje po BDP na prebivalca (na tej ravni je bila prvič že pred finančno in gospodarsko krizo v letu 2003 in drugič v letu 2010), največ je k temu prispevala rast osrednjeslovenske regije, ki prispeva k skupnemu BDP Slovenije 37 %. KRVS pa je bila z 71% še vedno med manj razvitimi regijami EU²³.

Navkljub povečanju v zadnjih treh letih je bila razlika med kohezijskim regijama še nižja od najvišje vrednosti leta 2007, bi pa razlike spet dosegle enako raven leta 2023, če ne bi prišlo do spremembe trenda. Med statističnimi regijami so se razmere najbolj izboljšale v obalno-kraški regiji, ki poleg osrednjeslovenske edina presega slovensko povprečje v BDP na prebivalca. Nekoliko počasneje od ostalih regij je rasla le manj razvita zasavska regija. Od leta 2000 pa so se povečale razlike med regijami znotraj KRVS, kar je mogoče pripisati visoki gospodarski rasti uspešnih regij (kot je npr. jugovzhodna Slovenija) na eni strani ter relativnega zaostajanja zasavske regije na drugi strani²⁴.

V večini regij so se vrednosti kazalnikov, ki sestavljajo indeks razvojne ogroženosti (IRO), v zadnjih petih letih izboljšale, razlike med regijami po IRO pa se niso zmanjšale. Razvojno ogroženost regij

²⁰ Poročilo o razvoju 2020. UMAR, Ljubljana. Str. 19, .

²¹ Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027, UMAR, Delovni zvezek 3/2020, letnik XXIX, Str. 25, 26.

²² Poročilo o razvoju 2020. UMAR, Ljubljana. Str. 18

²³ Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027, UMAR, Delovni zvezek 3/2020, letnik XXIX. Str. 26.

²⁴ Poročilo o razvoju 2020. UMAR, Ljubljana. Str. 19.

merimo z indeksom razvojne ogroženosti, ki vključuje različne dejavnike razvoja z vplivom na kakovost življenja. Kazalnik dosega najnižjo vrednost v osrednjeslovenski regiji, v negativno smer pa najbolj izstopa pomurska regija. Ta ima za razliko od zasavske regije, ki zaostaja predvsem po ekonomskih kazalnikih, najnižje vrednosti med vsemi regijami pri večini kazalnikov IRO. Veliko bolj kot zasavska regija se spopada s težavami na trgu dela, staranja prebivalstva in redke poseljenosti. V letu 2019 se je v primerjavi z letom 2014 v večini regij IRO izboljšal, bolj v razvitejših, tako da so se razlike med regijami po tem kazalniku še povečale. V času krize so bili za območja z visoko brezposelnostjo sprejeti začasni ukrepi endogene regionalne politike, usmerjeni v zmanjševanje stopnje brezposelnosti in povečanje produktivnosti. Programa za Maribor s širšo okolico in Pomurje sta se že iztekla. Stopnja registrirane brezposelnosti se je ob ugodnejših gospodarskih gibanjih in uveljavitvi ukrepov zmanjšala bolj kot v slovenskem povprečju v vseh območjih začasnih ukrepov, vendar je le pomurska regija zmanjšala tudi razkorak do slovenskega povprečja. V vseh območjih se je povečala tudi dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih, najbolj v Pokopju, ki je tako najbolj zmanjšalo zaostanek v produktivnosti za slovenskim povprečjem. Razkorak do slovenskega povprečja so zmanjšala tudi preostala območja razen Maribora z okolico, kjer je produktivnost v primerjavi s slovenskim povprečjem ostala na podobni ravni kot pred uvedbo ukrepov.²⁵

Posledično je torej potrebno, poleg nacionalno specifičnega naslavljanja regij in spodbujanja skladnega regionalnega razvoja (pristop od zgoraj navzdol), ustrezno naslavljanje tudi izzive na podlagi pobud od spodaj navzgor, ki zaradi bližine dejanskim izzivom in poznavanja potencialov posameznih ozemelj predstavljajo ključen prispevek ne le k uravnoteženemu razvoju, temveč tudi k aktivnemu vključevanju in soodločanju partnerjev na nižjih ravneh od državne ter vključevanju civilne družbe, kar posledično prispeva k višji dodani vrednosti in dvigu odpornosti posameznih regij. Za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja bo tako pomemben večnivojski pristop. Pristop »lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« CLLD, se bo izvajal na celotnem območju države, za namen krepitve urbanega razvoja pa bo uporabljen mehanizem celostnih teritorialnih naložb (CTN) in sicer ločeno za mestne občine ter za naselja s statusom mesta, pri čemer bo navedeni mehanizem uporabljen tudi v okviru ostalih ciljev politik.

²⁵ Poročilo o razvoju 2020. UMAR, Ljubljana. Str. 19.

Izbrani cilj politike	Prednostni sklop Slovenije	Program	Sklad
Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod	PSS 1, PSS 2, PSS 4, PSS 6, PSS 7	PSLO	SPP

V okviru specifičnega cilja SPP: Evropa za pravični prehod, bomo podprli prednostne sklope Slovenije: (PSS 1) Prehod v inovativno družbo na primerjalno prednostnih področjih v okviru strategije pametne specializacije, (PSS 2) Zeleni energetski prehod z razogljičenjem družbe, (PSS 4) Znanja, kompetence in spretnosti za prilagajanje globalnim spremembam in izboljšanje zaposljivosti, (PSS 6) Zagotavljanje dostojnega življenja in družbene vključenosti ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost in (PSS 7) Povezljivost s poudarkom na železnicah.

V skladu s pariškim sporazumom, ki skoraj 200 držav zavezuje k omejevanju podnebnih sprememb, je Evropska komisija leta 2018 določila dolgoročni cilj podnebno nevtralne Evrope do leta 2050. Prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo predstavlja izziv za vse države članice, še posebej pa za tiste, ki so močno odvisne od fosilnih goriv in/ali industrije z visoko intenzivnostjo toplogrednih plinov. Evropska komisija je v Prilogi D k Poročilu o državi – Slovenija z dne 26. 2. 2020 opredelila dve premogovni regiji, Republika Slovenija pa dodatno predlaga naslavljanje območij, ki so močno odvisna od industrije z največjo intenzivnostjo toplogrednih plinov.

- Premogovni regiji: Savinjsko-Šaleška in Zasavska

Pomemben del prehoda tudi v Sloveniji predstavlja postopna ukinitve rabe premoga, kar je skladno s Celovitim nacionalnim energetske in podnebnim načrtom (NEPN), ki predvideva zmanjšanje porabe premoga do leta 2030 vsaj za 30 %, kar pogojuje predvsem zaprtje bloka 5 Termoelektrarne Šoštanj (TEŠ), ki je zaradi postopnega opuščanja rabe premoga v preteklosti danes še edina delujoča termoelektrarna na premog. 6. blok TEŠ, ki je z obratovanjem pričel šele v letu 2016, energijo proizvaja iz lignita, izkopanega v zadnjem delujočem slovenskem premogovniku – Premogovniku Velenje. V Premogovniku Velenje je zaposlenih 1200 delavcev, znotraj Skupine Premogovnik Velenje pa približno 2000, med tem, ko je bilo pred začetkom zapiranja rudnikov, to je pred letom 1990, v slovenskem rudarstvu zaposlenih okoli 12500 delavcev. Predhodna zapiranja rudnikov niso sledila načelom pravičnega prehoda za vse, saj je bil poudarek dan sanaciji površin in skrbi za neposredno zaposlene delavce. Pravičen prehod naj bi, razen navedenega, naslavljal tudi dolgoročno prestrukturiranje regije, tako iz gospodarskih, kot iz socialnih in okoljskih vidikov, ob upoštevanju zagotavljanja stabilnega (novega) vira energije. V primeru Zasavske regije, kjer so se zaprli rudnik Zagorje, rudnik Trbovlje in rudnik Hrastnik, ta načela niso bila dosledno upoštevana.²⁶

Ob upoštevanju načel pravičnega prehoda je bil izdelan osnutek Nacionalne strategije za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij, ki bo skupaj s celovito presojo vplivov na okolje posredovan v obravnavo. Predstavljal bosta podlago za območna načrta pravičnega prehoda za obe premogovni regiji, Savinjsko-Šaleško in Zasavsko, natančneje za najbolj prizadeti funkcionalni območji znotraj teh dveh regij.

²⁶ Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda, osnutek, september 2020

- Regije z močno odvisnostjo od industrije z visoko intenzivnostjo toplogrednih plinov

Na podlagi pregleda podatkov iz leta 2018 »Preverjene emisije t(CO₂) 2018 na prebivalca in »ETS – brezplačno podeljeni kuponi glede na odlok« na prebivalca po regijah so bile identificirane tri regije: Gorenjska, Goriška in Koroška. V skupini železarn in jeklarn so identificirana kot velike izdajateljice emisijskih kuponov podjetja SIJ Acroni iz Jesenic, ki ima vpliv na Gorenjsko regijo, SIJ Metal Ravne in Štore Steel z vplivom na Koroško regijo. V skupini cementarn in steklarn pa je največji izdajatelj emisijskih kuponov Salonit Anhovo, ki ima vpliv na Goriško regijo. V pripravi je študija, ki bo na podlagi podrobnejših statističnih podatkov utemeljila naslavljanje dodatnih treh funkcionalnih območij znotraj teh regij za industrijsko tranzicijo ter identificirana ključna področja za intervencije, kot izhodišča za pripravo načrtov prehoda za posamezna območja.

2. Izbire politike, usklajevanje in dopolnjevanje

Povzetek izbir politike in glavnih rezultatov, ki se pričakujejo za vsak sklad, tudi prek uporabe sklada InvestEU, če je primerno

Cilj politike 1: Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe

Za industrijsko preobrazbo ter nadaljnji gospodarski in družben razvoj Slovenije so potrebne izboljšave raziskovalnega, razvojnega in inovacijskega ekosistema in zagotovitev usklajenih, stabilnih in celostnih vlaganj v raziskave, razvoj in inovacije, digitalno preobrazbo, konkurenčnost malih in srednjih podjetij ter v znanja in spretnosti za pametno specializacijo.^{27 28 29} Vsi ostali cilji politik se povezujejo s CP 1, tako CP4 v funkciji zagotavljanja ustreznih kadrov tako za srednje kot dolgoročno industrijsko preobrazbo, kot CP2 in CP3, kjer se znanje in produkti, ki so razviti udeležajo v postavitvah v realnem okolju kot npr. rešitve za nizkoogljično krožno gospodarstvo, mobilnost, pametna mesta in skupnosti idr.

Inovacijski ekosistem Slovenije je v primerjavi s povprečjem EU najmočnejši na področju zasebnih naložb v raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD) in razvoj človeških virov, kjer pa že od leta 2013 padamo,³⁰ ter sodelovanju inovacijskih MSP, relativno najšibkejši pa smo na področju javnih naložb v RRD, inovacijsko aktivnih podjetij in učinkov inovacijskih aktivnosti na konkurenčnost. Po vrednosti Evropskega inovacijskega indeksa se je Slovenija v obdobju 2011-2017 gibala blizu evropskega povprečja in v skupini 'močnih inovatorov', medtem ko je v letu 2018 beležila znaten padec inovacijske uspešnosti, ki se je sicer v letu 2019 delno izboljšal, se pa Slovenija tudi v letu 2019 uvršča v skupino 'zmernih inovatorov'. Padec inovacijske uspešnosti Slovenije je v veliki meri povezan z razmeroma nizkimi javnimi naložbami v RRD (ki se zadnja leta giblje okrog 60% EU povprečja), ki vključujejo tudi privatno sofinanciranje javnih izdatkov za RRD. To se odraža v omejevanju vlaganj v javno raziskovalno infrastrukturo in zagotavljanju ustreznih človeških virov za RRD, tj. števila novih doktorjev znanosti in raziskovalcev v javnem in še posebej državnem sektorju,^{31 32} okrnjenim sodelovanjem med inovacijskimi deležniki in posledično zmanjševanjem inovacijskih zmogljivosti podjetij.^{33 34}

²⁷ Evropska komisija (2019a). Poročilo o državi – Slovenija 2019, delovni dokument služb Komisije, SWD(2019) 1023 final, Bruselj.

²⁸ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi - Slovenija 2020, delovni dokument služb Komisije, SWD (2020), 523 final, Bruselj.

²⁹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

³⁰ Evropska komisija. (2019b). European Innovation Scoreboard 2019 (Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2019), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

³¹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

³² Evropska komisija. (2019b). European Innovation Scoreboard 2019 (Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2019), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

³³ Evropska komisija (2019b). European Innovation Scoreboard 2019 (Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2019), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

³⁴ Evropska komisija (2020). European Innovation Scoreboard 2020 (Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2020), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

Inovacijska aktivnost podjetij, ki predstavlja enega izmed ključnih dolgoročnih dejavnikov rasti dodane vrednosti na zaposlenega, se v Sloveniji po letu 2010 vseskozi zmanjšuje. Razkorak do povprečja EU se tako še pogloblja, predvsem pri malih in srednje velikih podjetjih.³⁵ Slovenska mala in srednje velika podjetja še posebej zaostajajo pri uvajanju inovativnih produktov in storitev, kakor tudi pri uvajanju procesnih in organizacijskih inovacij. Zmanjšuje se tudi delež podjetij in institucij znanja, ki medsebojno inovacijsko sodelujejo. Omejevanje inovacijskega sodelovanja in inovacijskih zmogljivosti podjetij se odraža tudi na upadanju prodaje novih produktov in storitev ter relativni stagnaciji deleža visokotehnološko intenzivnih proizvodov v izvozu in prepočasnem povečevanju deleža na znanju temelječih storitev v izvozu. Delež visokotehnološko intenzivnih proizvodov v blagovnem izvozu Slovenije je bil v letu 2019 sicer višji od povprečja EU, vendar se v zadnjih letih ni bistveno povečal. Izvoz na znanju temelječih storitev ostaja med najnižjimi v EU.^{36 37}

Inovacijska uspešnost se je v obdobju 2011-2019 poslabšala v obeh slovenskih regijah. Nekoliko večji padec je sicer zabeležila Kohezijska regija zahodna Slovenija (KRZS) in se tako ob Kohezijski regiji vzhodna Slovenija (KRVS) uvrstila v skupino 'zmernih inovatorov'. Vendar pa Vzhodna Slovenija še vedno precej zaostaja za Zahodno Slovenijo, še posebej na področju vlaganj v RRD, človeške vire, sodelovanja med inovacijskimi deležniki ter zaposlitev v srednje- in visokotehnoloških proizvodnih panogah in na znanju temelječih storitvenih sektorjih.^{38 39} Razveseljivo je, da se po nekaterih kazalnikih (netehnološke inovacije, patenti, prodaja v novonastalih podjetjih) KRVS uvršča višje kot KRZS.

Kompozitni indeks eko inovacij za Slovenijo v letu 2019 uvršča rahlo pod povprečje EU (94 %). Pri štirih od petih komponent je naša država blizu povprečja, vendar so med kazalniki, s katerimi spremljamo posamezne komponente, tudi taki, ki jih je treba posebej izpostaviti: Snovna učinkovitost v MSP-jih (76 %), prijavljeni patenti za eko inovacije (na milijon prebivalcev) (78 % povprečja EU), izvoz izdelkov v segmentu eko industrij (87 %, 100 % v letu 2018), najslabše pa se Slovenija uvršča pri rezultatih snovne učinkovitosti (73 %). Po podatkih nekaterih študij so med največjimi ovirami za podjetja pomanjkanje časa, človeških virov, znanja in dostopa do informacij glede virov financiranja. Pomanjkanje informacij in znanja o krožnem gospodarstvu pa je še vedno močno prisotno v vseh skupinah deležnikov.⁴⁰

Po Indeksu digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) 2020 je Slovenija na 16. mestu med 28 državami članicami EU.⁴¹ V zadnjih letih je napredovala predvsem na področju digitalnih javnih storitev, vendar je še vedno pod povprečjem EU. Slovenija še vedno zaostaja na področju produktivnosti z uporabo naprednih tehnologij, uporabe internetnih storitev in pri investicijah

³⁵ Eurostat. (2020). Eurostat Portal Page – Science and Technology – Community innovation survey. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/community-innovation-survey>

³⁶ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

³⁷ Evropska komisija (2019b). European Innovation Scoreboard 2019 (Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2019), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

³⁸ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi - Slovenija 2020, delovni dokument služb Komisije, SWD (2020), 523 final, Bruselj.

³⁹ Evropska komisija (2019c). Regional Innovation Scoreboard 2019 (Regionalni sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2019). Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

⁴⁰ EIO Country profile 2018 – 2019, dostopno na https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/ecoap_stayconnected/files/field/field-country-files/eio_country_profile_2018-2019_slovenia.pdf

⁴¹ Evropska komisija (2020b). Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI), Bruselj.

vezanih na umetno inteligenco⁴², kjer smo med zadnjimi tremi državami v EU. Zaostajamo tudi v digitalni transformaciji podjetij, ter krepitvi digitalnih veščin tako v podjetjih, kot tudi med državljani na splošno. Ključno je, da se spodbuja digitalna preobrazba celotne družbe, do posameznika, saj le tako lahko krepimo tudi produktivnost gospodarstva.

Podjetniška aktivnost podjetij v začetni fazah, predvsem malih in srednje velikih podjetij, ostaja neizkoriščena.^{43 44} Zgodnja podjetniška aktivnost v Sloveniji je po več letih upadanja, v letu 2016 začela naraščati. Največjo oviro pri tem predstavljajo vladne politike, še posebej birokracija in davki. Poseben izziv predstavljajo novonastala podjetja z več kot 10 zaposlenimi.

Slovenija ima med državami članicami EU sicer nadpovprečen delež visoko izobraženega prebivalstva, vendar pa se zaradi demografskih sprememb in hitrega tehnološkega napredka sooča z vse večjimi neskladji med ponudbo znanj in spretnosti na eni strani ter potrebami družbe in gospodarstva na drugi strani.⁴⁵ Ob čedalje manjših generacijah na trgu dela in posledičnem pomanjkanju delovne sile, je v Sloveniji 25 % delovnih mest visoko izpostavljenih avtomatizaciji, 27 % pa izrazitim spremembam, kar je krepko nad povprečjem držav OECD. Pomanjkanje ustreznih znanj in spretnosti se pojavlja tako pri diplomantih srednješolskega in terciarnega izobraževanja kot tudi pri že zaposlenih. Slaba polovica slovenskih podjetij se pri pridobivanju novih kadrov srečuje s pomanjkanjem ustrezno usposobljenega kadra.⁴⁶ Prilagajanje spremembam na delovnih mestih, ki jih povzroča industrija 4.0, pa ovira tudi čedalje manjša vključenost zaposlenih v vseživljenjsko učenje.⁴⁷ Regionalne razlike v izobraženosti prebivalstva in vključenosti v vseživljenjsko učenje obstajajo. KRVS za KRZS zaostaja po deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo, manjša pa je tudi vključenost zaposlenih v vseživljenjsko učenje, se pa obe regiji soočata s pomanjkanjem ustreznih znanj in spretnosti.^{48 49} Posledično, načrtovani ukrepi znotraj cilja politike 1: »Pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe« z uporabo razvijajočih se orodij i.e. Platforme za napovedovanje kompetenc, celovito naslavlja izzive znanj in spretnosti potrebnih za pametno specializacijo, industrijski prehod in podjetništvo tako za gospodarske subjekte kot za deležnike podpornega okolja pametne specializacije, vključno s Strateško razvojno-inovacijskimi partnerstvi in Kompetenčnimi centri za razvoj kadrov. Neskladja med ponudbo znanj in spretnosti ter potrebami družbe in gospodarstva naslavlja tudi ukrep Priprava in izvajanje študijskih programov za izpopolnjevanje na področjih S4, katerega namen je zagotoviti prenos znanja, ustvarjenega v sodelovanju visokošolskih zavodov s partnerji v okviru raziskovalno-razvojnih programov. Izzive, ki se nanašajo na neskladje med spretnostmi in znanji posameznikov ter trgom dela, bomo naslavljali tudi v okviru sklopa cilja politike 4.

⁴² Evropska komisija (2020). Estimating investments in General purpose technologies, Bruselj.

⁴³ Global Entrepreneurship Monitor (2017). Rast podjetniških priložnosti, London.

⁴⁴ Global Entrepreneurship Monitor (2018). Neizkoriščen podjetniški potencial, London.

⁴⁵ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

⁴⁶ Zavod RS za zaposlovanje (2019). Napovednik zaposlovanja 2019/11, Ljubljana. Dostopno na: https://www.ess.gov.si/_files/12836/Porocilo_napovednik_zaposlovanja_2019_II.pdf

⁴⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

⁴⁸ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi - Slovenija 2020, delovni dokument služb Komisije, SWD (2020), 523 final, Bruselj.

⁴⁹ Evropska komisija (2019a). Poročilo o državi – Slovenija 2019, delovni dokument služb Komisije, SWD(2019) 1023 final, Bruselj.

Izjemen pomen znanja in inovacij za nemoteno preskrbo z varno, zdravo in kakovostno hrano ob upoštevanju podnebnih sprememb in varovanja okolja je opredeljen tako v slovenskih strateških dokumentih kot v reformi skupne kmetijske politike. Pomembno vlogo pri tem igra kmetijski sistem znanja in inovacij (v nadaljnjem besedilu AKIS – agricultural knowledge and innovation system), ki ga je potrebno okrepiti. Strokovno področje kmetijstva pokrivajo raziskovalne institucije, kmetijski izobraževalni sistem ter javne službe na področju kmetijstva, gozdarstva in prehrane, v katerih se sicer plemeniti ogromno znanja, prepoznavamo pa izrazito pomanjkljivo sodelovanje in primanjkljaj pri prenosu sodobnih znanj v prakso. Za razvoj kmetijstva in agroživilstva prihodnosti so zelo pomembni digitalizacija, uporaba različnih sodobnih tehnologij proizvodnje hrane ter tehnike preciznega kmetovanja.

Slovensko produktivnost je potrebno znatno povečati, da bomo lahko vzdrževali vlaganja v prometno, okoljsko, energetske, zdravstveno, socialno in drugo infrastrukturo ter s tem omogočali razvoj gospodarstva in družbe kot celote. Živimo v času prehoda v četrto industrijsko revolucijo. Tudi zaradi tega je nujno, da intenzivno in ustrezno vlagamo v razvoj in povečujemo svojo konkurenčnost ter tako dolgoročneje skrbimo za blaginjo družbe. V nasprotnem primeru nam OECD napoveduje izgubo več kot četrte delovnih mest v naslednjih 10 letih, nadaljnja četrtnina pa jih je tudi resno ogroženih.

Strategija pametne specializacije Slovenije (S4) je v tem procesu edina podlaga, ki podobno kot druge v Evropi, vse bolj pridobiva na pomenu in pripomore k nadaljnjemu osredotočanju na prednostna področja, kjer ima Slovenija večje prebojne možnosti. S tem omogoča doseganje zadanih ciljev. Slovenija bo nadaljevala s sistemskim pristopom - ki ga je v tekočem programskem obdobju uveljavila v S4 - pri zagotavljanju sinergij s programi Obzorja 2020 in nadgradila tako ukrepanje z "upstream" aktivnostmi (izboljšanje ekosistema za raziskave in inovativnost) kot ukrepanje z "downstream" aktivnostmi (demonstracija in širjenje dosežene stopnje razvoja na posameznih področjih ukrepanja), posebej v smislu celovite podpore modernizacije SMP (Industrija 4.0., uvajanje krožnega gospodarstva) in vključevanja trajnostnih rešitev kot horizontalnega kriterija v izvajanju kohezijske politike.

Slovenija je v letu 2015 v Strategiji pametne specializacije (S4) na podlagi procesa podjetniškega odkrivanja in empiričnih podatkov določila 9 prednostnih področij s pripadajočimi fokusnimi področji. Za vsako prednostno področje so deležniki vzpostavili po eno Strateško razvojno inovacijsko partnerstvo (SRIP), katera združujejo več kot 800 podjetij in 100 institucij znanja. Ti predstavljajo tudi osrednji instrument za stalen proces podjetniškega odkrivanja, s tem pa SRIP-i postajajo osrednji akter v inovacijskem sistemu, posebej z vidika pospeševanja sodelovanja v petorni inovacijski vijačnici. V tekočem programskem obdobju je večina Strateško razvojno-inovativnih partnerstev že nekoliko posodabljala identificirana fokusna področja in tehnologije znotraj prednostnih področij S4. Proces podjetniškega odkrivanja se v tej fazi še krepi, kar se bo odrazilo v posodobljeni S4.

Okrepiti je potrebno raven sodelovanja pristojnih resorjev in ostalih izvajalskih deležnikov S4. Na slednji posebej z vzpostavljanjem mehanizmov za podporo sodelovanju med domenami S4 in z novimi akterji, posebej na področjih presečnega uvajanja omogočitvenih tehnologij in horizontalnih pristopov (Industrija 4.0. in prehod v krožno gospodarstvo ter nove poslovne modele).

Slovenija je v obdobju 2014-2020 na podlagi Slovenske strategije pametne specializacije (S4) izvajala številne ukrepe za izboljšanje učinkovitosti inovacijskega ekosistema in hitrejši odziv na izzive, povezane s tehnološkimi spremembami in industrijsko transformacijo.

Za izboljšanje raziskovalne in inovacijske zmogljivosti Slovenije so potrebna nadaljnja in dodatna vlaganja v raziskovalno infrastrukturo in raziskovalne kapacitete ter krepitev že uveljavljenih instrumentov, ki so osredotočeni na spodbujanje tesnejšega sodelovanja med raziskovalnim in poslovnim sektorjem in na povečanje deleža inovacijsko aktivnih podjetij. Prav tako je treba še dodatno krepiti horizontalno povezovanje ukrepov na področju raziskav in inovacij ter njihovo povezovanje z instrumenti financiranja EU in stopnjevanje dejavnosti za razvoj Evropskega raziskovalnega prostora tudi preko transnacionalnih ukrepov s ciljem vzpostavitve okolja za boljše vključevanje slovenskih deležnikov v raznovrstne iniciative EU na področju raziskovalno-inovacijskega ekosistema. Posebno pozornost bomo namenili uveljavljanju principov krožnega gospodarstva, digitalizacije in ostalih omogočitvenih tehnologij (KETs) na vseh področjih.

Za pospešitev digitalizacije gospodarstva in družbe je potrebno nadaljevati z že pričetimi ukrepi, usmerjenimi v spodbujanje digitalne transformacije podjetij in še okrepiti vlaganja na tem področju ter podpreti nadaljnji razvoj podpornega okolja. Hkrati pa je potrebno razširiti ponudbo in spodbuditi uporabo pametnih in mobilnih digitalnih javnih storitev za državljane in podjetja ter vzpostaviti ekosistem pametne države.

Nadaljevati je treba z ukrepi, ki zagotavljajo nastajanje novih inovativnih podjetij še posebej takšnih, ki zaposlujejo več kot 10 oseb po prvih treh letih delovanja, zagotoviti je treba rast in razvoj podjetij v hitro rastoča globalno usmerjena podjetja (scale ups) z visoko dodano vrednostjo. Glede na dejstvo, da slovenska podjetja niso dovolj inovativna, je to področje potrebno sistematično nasloviti, še posebej na področju, kjer za inovativnost ni potrebna raziskovalna razvojna dejavnost. Pomembno je tudi odpravljanje administrativnih ovir za podjetja. Za krepitev družbe znanja ter dvig inovativnosti in ustvarjalnosti je potrebno pospeševanje uporabe in povezovanje novega znanja, umetniških dosežkov, kulturnih in kreativnih industrij ter najnaprednejših tehnologij. Poleg omenjenega je potrebno upoštevati inovativne pristope in agilen način dela tudi oziroma predvsem v organe državne uprave, kar je sicer trend v gospodarstvu.

Za zagotavljanje ustreznih veščin in spretnosti za pametno specializacijo je potrebno še intenzivneje nadaljevati in nagraditi uspešno delovanje kompetenčnih centrov, obenem vzpostaviti mehanizme za čim bolj odzivno prilagajanje znanj in spretnosti potrebam družbe in gospodarstva z vzpostavitvijo in umestitvijo Platforme za napovedovanje kompetenc, kot tudi zagotoviti primerna usposabljanja in izpopolnjevanja vseh deležnikov, vključenih v izvajanje S4.

Sodobni globalni razvojni trendi pred nas postavljajo izziv razvoja družbe znanja, ki temelji na vsesplošni uporabi informacijskih in komunikacijskih tehnologij na vseh področjih družbenega življenja. Pri tem sta ključnega pomena razvoj elektronskih komunikacijskih storitev in zmožljiva omrežna infrastruktura elektronskih komunikacij, ki omogoča neoviran dostop do njih. Kot izhaja iz DESI indeksa⁵⁰ se Slovenija pri splošni oceni povezanosti uvršča na podpovprečno 17. mesto,

⁵⁰ Evropska komisija (2020b). Indeks digitalnega gospodarstva in družbe (DESI), Bruselj.

podobno podpovprečno mesto zaseda tudi pri pokritosti z omrežjem naslednje generacije. Kazalci pokritja ruralnega področja kažejo na 50 do 60 % pokritost, tako da je na tem področju potrebno še nadaljnje ukrepanje. Slovenija se po indeksu digitalnega gospodarstva in družbe uvršča na 16. mesto med 28 državami članicami EU. Slovenija postopoma izboljšuje rezultate, vendar se njena uvrstitev na področju uporabe internetnih storitev in integracije digitalne tehnologije ni izboljšala. Na področju človeškega kapitala Slovenija ni dosegla napredka in je izgubila eno mesto, čeprav je njen rezultat še vedno v skladu s povprečjem EU.

Cilj politike 2: Bolj Zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj

Večina kazalnikov o izkoriščenosti in trajnostnem upravljanju naravnih virov v daljšem časovnem obdobju za Slovenijo kaže na izboljšanje, ki pa v prihodnje brez sistematičnih ukrepov za učinkovitejšo rabo energije in virov ne bo zadoščalo za doseganje ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030.⁵¹ Svet EU Sloveniji tako v letu 2020 med drugim priporoča,⁵² da osredotoči naložbe na zeleni in digitalni prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije in okoljsko infrastrukturo, pri čemer je pomembno krepiti tudi podočje krožnega gospodarstva.

Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov

NEPN opredeljuje izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti v vseh sektorjih kot prvi in ključni ukrep za prehod v podnebno nevtralno družbo. Kljub temu, da na tem področju Slovenija na poti doseganja ciljev za 2020, pa bo za njihovo doseganje v letu 2030 ključno še nadaljnje intenzivno izvajanje ukrepov učinkovite rabe energije in snovne učinkovitosti v vseh sektorjih v povezavi s trajnostno rabo in lokalno oskrbo z energijo.

Podnebno ogledalo 2020 ugotavlja, da se ukrepi zmanjševanja emisij TGP na področju stavb (v neETS sektorju so emisije TGP v 2018 predstavljale 9,7 % in sicer 6,9 % v gospodinjstva ter 2,8 % v institucionalni in komercialni sektor) v Sloveniji izvajajo že vrsto let in so v obdobju 2005–2018 pripomogli k zmanjšanju emisij TGP v tem sektorju za 56 %. Kljub temu pa kazalci spremljanja izvajanja OP TGP in pregled izvajanja ukrepov za leto 2019 ponovno kažejo zaostanke pri izvajanju ukrepov in doseganju ciljev. Predvidoma bodo te zaostanke novonastale okoliščine zaradi pandemije koronavirusa v letu 2020 še dodatno povečale. Zlasti na področju doseganja prihrankov energije in zmanjšanja emisij TGP zaradi zamika izvedbe projektov v stanovanjskem in javnem sektorju. Izvajanje ukrepov učinkovite rabe energije (URE) in izrabe obnovljivih virov energije (OVE) v javnem sektorju je pomembno tako zaradi pomena njegovega zgleda kot tudi vpliva izvedenih ukrepov na javne finance. Energetska prenova javnih stavb za načrtovanim najbolj zaostaja ravno v stavbah v državni lasti.⁵³ Za stavbe v lasti občin pa preračun za obdobje 2013 – 2019 kaže, da jih je bilo 62 % prenovljenih v KRVS in 38 % v KRZS.⁵⁴ Kumulativno zmanjšanje rabe končne energije je v letu 2018 za indikativno letno ciljno vrednostjo zaostajalo za 32 %, kumulativno zmanjšanje emisije CO₂ pa za 20 %. V stanovanjskem sektorju je bil leta 2018 kumulativni prihranek končne energije 10 % nad indikativno letno ciljno vrednostjo, kumulativno zmanjšanje emisije CO₂ pa je za indikativnim letnim ciljnim prihrankom zaostajalo že za 47 kt ali 22 %⁵⁵.

Na področju energetske učinkovitosti bodo prednostna vlaganja namenjena v energetske prenove stavb. Bolj podrobno bodo prednostna področja vlaganj določena v **Dolgoročni strategiji energetske prenove stavb do leta 2050**, ki je v postopku potrditve. Iz analize stanja izhaja, da bo eno od njih

⁵¹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana, Ljubljana.

⁵² Evropska komisija (2020). Priporočila Sveta EU, COM (2020) 524 final, Bruselj.

⁵³ Institut Jozef stefan (2020). Podnebno ogledalo 2020, Ljubljana.

⁵⁴ LIFE Podnebna pot 2050 (2020), Lokalni semafor podnebnih aktivnosti.

⁵⁵ Institut Jozef stefan (2020). Podnebno ogledalo 2020, Ljubljana.

namenjeno prenovi stavb v javnem sektorju. Povezava med zmanjševanjem rabe končne energije in zmanjševanja CO₂ namreč kaže, da bo treba energetske prenovi stavb bolj usmerjati v celovite prenovе, ki zaradi zahtevnosti, še posebej pri stavbah kulturne dediščine in drugih posebnih skupinah stavb, zahtevajo večja vlaganja. Zato bo podpora, v skladu z NEPN, namenjena tudi prenovi stavb kulturne dediščine in drugih posebnih skupin stavb, kjer bo mogoča tudi podpora omejenemu številu pilotnih projektov. Z vlaganji v energetske prenovе v javnem sektorju želimo zagotoviti vodilno vlogo javnega sektorja pri uveljavljanju sistema kakovosti pri projektih energetske prenovе. Podpora bo namenjena tudi ukrepom za izboljšanje upravljanja z energijo. Poleg vlaganj v investicije bomo sredstva namenili tudi za razvoja energetskega pogodbeništva, kar bo prispevalo k dvigu usposobljenosti in širitvi instrumenta z javnega na druge sektorje, zlasti stanovanjskega. Kljub temu, da problem energetske revščine v Sloveniji še ni izrazit, je treba zagotoviti, da se stanje v prihodnje ne poslabša, zato načrtujemo nadgradnjo instrumenta za učinkovito rabo energije v gospodinjstvih za ranljive skupine prebivalstva.

Emisije v industriji neETS so se leta 2018 povečale že peto leto zapored, in sicer tokrat za 7,5 %. Za doseganje cilja v letu 2020, bi jih bilo treba zmanjšati za 19,5 odstotnih točk. Sektor ima v emisijah neETS že skoraj 11-odstotni delež, ki se povečuje.⁵⁶ Slovenska podjetja so v URE vlagala manj, kot je bilo povprečje EU28 (SI: 47 %, EU28: 63 %),⁵⁷ na tem področju so zaznane vrzeli tudi v podpornem in inovacijskem okolju za mala in srednja ter zagonska podjetja, saj v tem segmentu zainteresiranim deležnikom ne ponuja specializirane podpore. Analiza izvajanja razpisov za podporo razvojnim projektom in gospodarstvu pokaže, da bo v prihodnje treba zagotoviti njihovo bolj ciljno usmerjanje na področje nizkoogljičnega gospodarstva in bolje opredeliti cilje.⁵⁸ Za izboljšanje stanja bo treba v prihodnje vlaganja ciljno usmeriti tudi na ta področja krožnega gospodarstva in zagotoviti vpeljavo systemskega pristopa k reševanju izzivov. V gospodarstvu bo zato podpora namenjena horizontalnim ukrepom za povečanje URE in rabe OVE v malih in srednje velikih podjetjih v vseh sektorjih. Ta ukrep bo smiselno podpiral tudi izboljšanje učinkovitosti rabe surovin v podjetjih.

Ukrepi za dvig energetske učinkovitosti so bistvenega pomena za doseganje ciljev na področju rabe OVE, saj se ta v končni rabi energije v zadnjem desetletju skoraj ni povečal. Skupna raba OVE se je v Sloveniji od leta 2004 do 2018 povečala za 36 %, v povprečju EU pa se je več kot podvojila. Izrabo OVE v Sloveniji upočasnjujejo okoljske in druge omejitve, med drugim predvsem visok delež območij Natura 2000 pa tudi sorazmerno visok delež prometa v bruto končni rabi energije.⁵⁹

V strukturi skupnih OVE je v Sloveniji velik delež (SI 84 % EU 59 %) klasičnih (trdna biomasa in hidroenergija). Med najnižjimi pa je raba drugih OVE med katere prištevamo vetrno, sončno in geotermalno energijo, biogoriva, toplotne črpalke in bioplin. Zaostanek je največji pri uporabi vetrnic in toplotnih črpalk.⁶⁰ Rabo OVE bomo krepili tudi s povečevanjem samooskrbe z električno energijo iz OVE, v skladu s sprejeto Uredbo o samooskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov (Uradni list RS, št. 97/15, 32/18 in 17/19), ki postavlja okvir za dvig samooskrbe z obnovljivimi viri energije. Leta 2018

⁵⁶ Institut Jozef stefan (2020). Podnebno ogledalo 2020, Ljubljana

⁵⁷ European Commission (2018): Flash Eurobarometer 456, Report: SMEs, resource efficiency and green market. Dostopno na <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2151>

⁵⁸ Institut Jozef stefan (2020). Podnebno ogledalo 2020, Ljubljana.

⁵⁹ Vlada RS (2020). Nacionalni energetske podnebni načrt, Ljubljana.

⁶⁰ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

je bilo po tej uredbi vključenih 20,6 MW, skupaj pa 254 MW, torej 8,3 % v okviru uredbe o samooskrbi, kar kaže na to, da moramo na tem področju narediti precejšen napredek.

Zato bomo pospešili vlaganja v obetavne, a tržno še neekonomične projekte glede OVE (vetrna, sončna, geotermalna energija), hrkati s tem pa spodbujali uporabo že bolj zrelih tehnologij. Pri tem bomo z vlaganji podprli načrtovan potek uporabe po posameznih tehnologijah OVE, ki so opredeljeni v NEPN, tako za uresničitev skupnih, kot tudi sektorskih ciljev do 2030. V sistemih daljinskega ogrevanja in hlajenja je predvideno povečevanje deleža rabe OVE, z namenom, da se na ta način dosežejo sinergije med podnebno politiko in politiko varstva zraka. Geotermalna energija se uvršča med še ne dovolj izkoriščene potencialne OVE, zato bo Slovenija povečala spodbujanje njenega izkoriščanja, s posebnim poudarkom na večnamenskemu izkoriščanju geotermalne energije. Ukrepi bodo podpirali tudi aktivnosti povezane z dvigovanjem ustreznih znanj in kompetenc ter ozaveščanjem. Samo na področju lokalne oskrbe s soproizvodnjo toplote in elektrike je bila za obdobje 2018 – 2030 izdelana ocena potreb v višini 1,5 mrd € spodbud. Zato bomo vlagali v projekte, ki bodo prispevali dvigu samooskrbe iz OVE in bodo podpirali energetske samozadostnosti lokalnih skupnosti. Za učinkovito integracijo električne energije iz OVE bomo v Sloveniji, tako kot drugje v EU potrebovali nameščanje vrste različnih tehnologij za shranjevanje viškov energije, poleg tega bo treba v naslednjem obdobju pospešiti tudi vlaganja v razvoj tehnologij, infrastrukture in storitev na tem področju. Nadaljevali bomo z uvajanjem naprednih trajnosnih biogoriv in uvajanje OVE plinov v polnilnicah CNG in LNG.

V sektorjih ribištva, akvakulture in predelave ribiških in ribogojških proizvodov bomo sredstva ESPRA vlagali v zmanjšanje izpustov CO₂; z energetske prilagoditvijo ribiških plovil in zamenjavo motorjev ter z naložbami v drugih sektorjih (akvakultura, predelava), ki izboljšujejo energetske učinkovitost. Obenem bo podpora namenjena uporabi obnovljivih virov energije za ogrevanje in hlajenje v akvakulturi in predelavi, digitalnemu prehodu v sektorjih akvakulture in predelave, gojenju npr. školjk kot okolju bolj prijazne vzreje, spodbujanju zaprtih sistemov RAS v akvakulturi in inovativnim pristopom v sektorjih akvakulture in predelave. Podpora bo namenjena tudi ukrepom za vzpostavitev okolju bolj prijaznih metod vzreje in zagotavljanju boljše, okolju prijazne in odporne ponudbe lokalne hrane, med drugim tudi z boljšo izmenjavo znanj, tudi iz tujine. V analizi sektorjev ribištva, akvakulture in predelave se je izkazalo, da so pridobivanje novih znanj in inovacije tudi pomembne za zeleno rast. Na sektorju akvakulture je bila zaradi njegove razpršenosti in majhnosti subjektov (mikro, mala in družinska podjetja) izražena potreba po boljši izmenjavi znanj in dobrih praks, tudi iz tujine, prav tako pa po specifičnih študijah za potrebe sektorja. Majhnost vlagateljev pomeni tudi manj kapitala za vlaganje. Prilagoditev inovacij na tak način, da do sredstev v sodelovanju s subjekti akvakulture lahko dostopajo tudi raziskovalne institucije, bo v prihodnje omogočalo bolj produktivno sodelovanje.

Krožno gospodarstvo

V 2018 smo v Sloveniji porabili za 10,4 % več snovi kot v prejšnjem letu⁶¹, poslabšala se je tudi snovna produktivnost in je za povprečno produktivnostjo rabe virov v EU zaostajala za 17 %.⁶² S tem se oddaljujemo od zastavljene ciljne vrednosti (povprečje EU), opredeljene v Strategiji razvoja Slovenije

⁶¹ Statistični urad RS (2019). Računi snovnih tokov. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8580>

⁶² Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

2030. Tudi stopnja zniževanja ogljične intenzivnosti se v Sloveniji znižuje počasneje kot v EU, po emisijski produktivnosti pa se uvrščamo v spodnjo četrtino držav EU.⁶³ Pri tem so se skupni odpadki iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti skoraj podvojili in v zadnjem letu predstavljali okoli devet desetih skupne količine.⁶⁴ Zaradi prepočasnega napredka pri izboljševanju snovne in energetske produktivnosti slovenskega gospodarstva bo bistvena pozornost v skladu z NEPN namenjena tudi podpori ukrepov na tem področju. Vsebinsko se bo podpora osredotočala na vzpostavitev in krepitev ustreznega podpornega in inovativnega okolja na področju prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo za mala in srednje velika podjetja ter zagonska podjetja, in na oblikovanje ustreznih instrumentov za podporo pri transformaciji gospodarskega sektorja (MSP, zagonska podjetja, verige vrednosti) v smeri podnebne nevtralnosti in učinkovite rabe virov. Pri tem bo imel pomembno vlogo tudi kreativni in kulturni sektor, saj je eko dizajn eden od ključnih omogočevalcev prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo, kar prepozna tudi EK.⁶⁵ V Sloveniji tudi na tem področju nimamo vzpostavljenega modela in kapacitet za sistematično vključevanje vidika oblikovanja v razvoj izdelkov, storitev, poslovnih modelov. Vlaganja bodo namenjena tudi dvigu kompetenc in usposobljenosti vseh ključnih skupin deležnikov (gospodarstvo, javni sektor, lokalni deležniki) na tem področju, pa tudi pri vključevanju ustreznih vsebin v izobraževalne procese.

V primerjavi z EU dosegamo nizko stopnjo kroženja surovin v gospodarstvu (EU 28: 11,7 %, SI: 8,5 %) ⁶⁶, zaskrbljujoče pa je tudi dejstvo, da se količine odpadkov povečujejo že šesto leto zapored (88 % v obdobju 2012 – 2018), ⁶⁷ predvsem na račun povečanja gradbenih odpadkov, ki sestavljajo okoli polovico skupne količine odpadkov, to pa kaže na neizkoriščene možnosti kroženja mineralnih snovi. V preračunu na enoto BDP v Sloveniji nastane za okoli petino več odpadkov kot v povprečju EU. To je posledica razlik v strukturi gospodarstva, a kaže tudi na razliko v obsegu investicij, inovacij in čistih tehnologij. Pretežni delež komunalnih odpadkov (70 %) je zbran ločeno, težave pa nam povzročajo naraščajoče količine odpadne embalaže, kljub nadpovprečnemu deležu recikliranih komunalnih odpadkov glede na EU 28 (EU 28: 47,5 %, SI: 58,9 %). V KRZS je v letu 2018 na prebivalca nastalo več odpadkov kot v KRVS (KRZS: 532 kg, KRVS: 462 kg).⁶⁸

Za področje ravnanja z odpadki bomo tako v Sloveniji podpirali tiste ukrepe, ki bodo skladni s prenovljenim **Programom ravnanja z odpadki in programom preprečevanja odpadkov** in s katerimi bomo prednostno razvijali kapacitete za ohranjanje čim višje vrednosti virov, ki jih vsebujejo odpadki. Podpora bo namenjena tudi ukrepom, ki bodo prispevali k spremembi vedenjskih vzorcev in potrošniških navad.

Glede na to, da gre pri prehodu v nizkoogljično krožno gospodarstvo za izrazito sistemski izziv je Slovenija v sodelovanju z Evropskim inštitutom za tehnologije (EIT) in Skupnim raziskovalnim

⁶³ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi - Slovenija 2020, delovni dokument služb Komisije, SWD (2020), 523 final, Bruselj.

⁶⁴ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

⁶⁵ Sporočilo EK (2020), Novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo Za čistejšo in konkurenčnejšo Evropo, Bruselj

⁶⁶ Eurostat (2017), Circular material use rate. Dostopno na:

https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_srm030&plugin=1

⁶⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

⁶⁸ Statistični urad RS (2018). Nastali komunalni odpadki. Dostopno na:

https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/30_Okolje/30_Okolje__27_okolje__02_Odpadki__01_27061_odvoz_odpadkov/2706105S.px/table/tableViewLayout2/, lastni preračun

središčem EK (JRC) pristopila k oblikovanju Celovitega strateškega projekta razogljčenja Slovenije preko prehoda v krožno gospodarstvo, ki povezuje različna področja preko meja silosnega razmišljanja posameznih sektorjev in bo z izvajanjem ukrepov prispeval k doseganju konkretnih rezultatov, saj je v Sloveniji to praviloma ključna slabost izvajanja politik. Eden od ključnih ciljev tega projekta je tako vzpostavitev mehanizma koordinacije in orkestracije različnih instrumentov in ukrepov v vseh relevantnih ciljih politik. Triletni projekt bo podprt s sredstvi Načrta za okrevanje in odpornost. Za njegovo izvedbo bodo na voljo tudi sredstva iz Podnebnega sklada in VFO.

Tudi ESPRA bo prispevala k prehodu na krožno gospodarstvo z ukrepi na področjih akvakulture in predelave, in sicer z uporabo alternativnih virov energije in sekundarnih surovin ter dvigom učinkovite rabe virov v MSP tudi preko izmenjave izkušenj in dobrih praks z drugimi državami članicami. Ukrepe bomo dopolnjevali s tistimi, ki so predvideni v okviru CP5. V skladu s ciljem Strategije EU od vil do vilic bomo z ukrepi za ohranjanje in razvoj majhnih vzrejnih obratov v akvakulturi prispevali h krepitvi lokalnih dobavnih verig in boljši preskrbi s kakovostno hrano, pa tudi k ohranjanju biotske raznovrstnosti in ohranjanju tradicije akvakulture pri nas. Pri izvajanju ukrepov bomo upoštevali izkušnje iz obdobja 2014 – 2020 in za manjše naložbe poenostavili javne razpise, pri podpori za toplovodno akvakulturo pa bomo uporabili poenostavljeno obračunavanje stroškov za nadomestila na akvakulturi. Iz analize⁶⁹ izhaja, da pri potrošnikih vedno bolj cenijo kakovost (okus) proizvodov in da so najbolj zvesti potrošniki tudi okoljsko osveščeni. Zato bomo podpirali ukrepe za nadaljnjo senzibilizacijo in dvig osveščenosti potrošnikov glede prednosti, ki jih uživanje lokalnih proizvodov prinaša za okolje in zdravje ljudi.

Prilagajanje na podnebne spremembe

Poplave med vsemi naravnimi in drugimi nesrečami najbolj ogrožajo našo državo, tako z vidika posledic in škode, ki jih povzročajo, kot tudi z vidika pogostosti. Samo v letu 2019 je bilo v Sloveniji za več kot 115 mio EUR škode zaradi poplav, v povprečju smo imeli v zadnjih 12 letih za cca 1.130 mio neposrednih škod zaradi poplav, kar letno znaša 94,3 mio EUR. Ob upoštevanju DDV in posrednih škod v gospodarstvu in v drugod pa je ocena, da se v Sloveniji letno še zmeraj soočamo s cca 150 mio EUR (neposrednih in posrednih) škod zaradi poplav.⁷⁰ Ogroženost se lahko v prihodnosti zaradi podnebnih sprememb še poveča.⁷¹ Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS⁷², ki je bila sprejeta 2019, opredeljuje 86 območij pomembnega vpliva poplav. Izdelane so bile tudi karte predhodne ocene poplavne ogroženosti. V Sloveniji je 22 občin, ki so najbolj ogrožene zaradi poplav, po pet jih je v Pomurski in Ljubljanski regiji ter štiri na Gorenjskem. Na teh območjih je v drugi polovici leta 2019 živelo 607.483 ljudi, kar predstavlja skoraj 29 % vseh prebivalcev in prebivalk Slovenije (v letu 2011 je bil ta delež 27,9 %).⁷³ Med regijami so v najvišjem razredu ogroženosti tri (Ljubljanska, Zasavska in Obalna), pri čemer je najbolj ogrožena ljubljanska regija. Pet regij je v četrtem razredu ogroženosti (Posavska regija, Severnoprimska regija, Pomurska regija, Gorenjska regija in Zahodnoštajerska regija z občino Celje kot absolutno najbolj ogroženo slovensko občino). Koroška in Podravska regija

⁶⁹ Analiza potrošnikov proizvodov iz ribištva in akvakulture, ki je bila sofinancirana iz ESPR 2014-2020

⁷⁰ Ministrstvo za okolje in prostor (2020). Lastni preračuni.

⁷¹ Ministrstvo za obrambo RS (2016). Ocena ogroženosti RS zaradi poplav, Ljubljana.

⁷² Ministrstvo za okolje in prostor RS (2019). Predhodna ocena poplavne ogroženosti RS, Ljubljana.

⁷³ Statistični urad RS (2020). Prebivalstvo po starosti in spolu, občine. Dostopno na:

https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__10_stevilo_preb__20_05C40_prebivalstvo_obcine/05C4002S.px/

sta v tretjem razredu ogroženosti, manj pa sta poplavno ogroženi Vzhodnoštajerska in Notranjska regija. Kot najmanj ogrožena pa se je izkazala Dolenjska regija. V tej regiji je nekaj večja ogroženost le ob reki Krki in še to pretežno v spodnjem toku te reke.⁷⁴ Na področju prilagajanja podnebnim spremembam bo tako bistveni del vlaganj namenjen za ukrepe na identificiranih desetih območjih pomembnega vpliva poplav, pri čemer bo šlo za kombinacijo med podporo načrtovanju in izvajanju gradbenih protipoplavnih ukrepov in podporo za ne-gradbene ukrepe. Ti bodo vključevali področja za izboljšanje sistemov za napovedovanje poplav in interventno ukrepanje ob poplavah, krepitev izvajanja individualnih (samozaščitnih) protipoplavnih ukrepov ter identifikacijo, vzpostavitev in ohranitev razlivnih površin visokih voda.⁷⁵

V Sloveniji je opredeljenih tudi sedem območij, kot plazov velikega obsega, ki se rešujejo na podlagi zakona⁷⁶, vendar bo treba prostorske načrte sprejeti še za dve območji in seveda izvesti ustrezne ukrepe. Poleg tega tudi še nimamo izdelanih vseh občinskih kart tveganj zaradi erozije, zemeljskih in hribinskih plazov in snežnih plazov, razlog za to je tudi dejstvo, da za določanje ogroženih območij zaradi naštetih pojavov nimamo metodologije in načina razvrščanja zemljišč v razrede ogroženosti.

Plazove velikega obsega je mogoče sanirati na podlagi zakonskih določil iz državnega proračuna, medtem ko pri plazovih manjšega obsega to ni mogoče, kar povzroča težave predvsem fiskalno šibkim občinam, ki jih ne morejo sanirati. Zaradi tega se s časom negativne posledice na rabo prostora povečujejo in širijo. Z vidika razvojno naravnane družbe je sanacija nastalih poškodb nujna, saj je odprava posledic in sanirana ter delujoča infrastruktura nujni pogoj za razvoj. Zaradi visoke stopnje izpostavljenosti infrastrukture eroziji, zemeljskim in hribinskim plazovom bomo podprli izdelavo metodologije za določanje ogroženih območij zaradi erozije, zemeljskih in hribinskih plazov in snežnih plazov in načina razvrščanja zemljišč v razrede ogroženosti, ter kart tveganja zaradi te vrste nevarnosti.

Okoljska infrastruktura

Gledano splošno, so bila v letu 2018 sredstva za investicije v varstvo okolja (kot % regionalnega BDP) rahlo višja v KRVS (KRVS: 0,6 %, KRZS: 0,5 %).⁷⁷ Kljub temu pa ocene stopnje priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in komunalno ali skupno čistilno napravo kažejo, da je bilo konec leta 2018 stopnja priključenosti v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 2.000 PE 88,7 % za priključenosti na komunalno ali skupno čistilno napravo, v aglomeracijah s skupno obremenitvijo, manjšo od 2.000 PE, pa je bila 45,3 %⁷⁸. Delež neprečiščene odpadne vode je bil leta 2019 v KRZS 40 % medtem ko je bilo v KRVS neprečiščenih odpadnih voda le 20 %, na terciarni ravni pa so v KRZS prečistili 29 % odpadnih voda, medtem ko je bil v KRVS ta delež 68 %.⁷⁹

⁷⁴ Ministrstvo za obrambo RS (2016). Ocena ogroženosti RS zaradi poplav, Ljubljana.

⁷⁵ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Voda/NZPO/606504549e/nzpo_2017_2021.pdf

⁷⁶ Zakon o ukrepih za odpravo posledic določenih zemeljskih plazov večjega obsega iz let 2000 in 2001 (Uradni list RS, št. 3/06 – uradno prečiščeno besedilo, 80/10 – ZUPUDPP in 109/12).

⁷⁷ Statistični urad RS (2018). Sredstva, namenjena za investicije v varstvo okolja kot % od regionalnega BDP. Dostopno na https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/30_Okolje/30_Okolje__27_okolje__01_27000_kazalniki/2700012S.px/table/tableViewLayout2/

⁷⁸ Vlada RS (2019). Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode – osnutek.

⁷⁹ Statistični urad RS (2019). Delež neprečiščene in prečiščene odpadne vode. Dostopno na https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/30_Okolje/30_Okolje__27_okolje__03_27193_voda__02_27502_javna_kanalizacija/2750230S.px/table/tableViewLayout2/

Za področje odvajanja in čiščenja odpadnih voda bodo vlaganja v prvi vrsti namenjena doseganju skladnosti z evropsko zakonodajo in bodo temeljila na prednostnih področjih vlaganj, ki izhajajo iz prenovljenega **Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode**. V tem prenovljenem operativnem programu bodo navedene tudi prioritete oziroma bo določen prednostni vrstni red vlaganj. Za uspešno izvajanje projektov je ključna pripravljenost projektov in njihova tekoča izvedba. Izhajajoč iz redke poseljenosti države in velikega obsega zavarovanih območij se bodo urejale in spodbujale tudi aglomeracije z obremenjenostjo pod 2000 PE.

V Sloveniji so tudi še prisotna območja, kjer javni sistem vodooskrbe še ni zgrajen oziroma je neustrezen, zaradi česar oskrba s pitno vodo v celoti ne ustreza standardom kakovosti. Problematične so tudi izgube v vodovodnem omrežju, ki so bile v KRZS višje od tistih v KRVS.⁸⁰ saj so se v obdobju 2013 – 2018 izgube povečevale in so v letu 2018 znašale skoraj 50.000 mio m³. V deležu so leta 2018 izgube v distribucijskem omrežju predstavljale 29 % vodnih virov, kar je nad povprečjem EU, ki je 23 %, in je precej več od najuspešnejših držav, kjer so stopnje iztekanja pod 10 %.

Za področje **oskrbe s pitno vodo** se trenutno še prenavlja **operativni program**, ki bo vključeval tudi oceno stanja izvajanja (izračun stopnje opremljenosti in priključenosti na javno vodovodno omrežje, analiza stanja vodovodnih sistemov,...). To bo podlaga za identifikacijo prednostnih vlaganj na področju oskrbe prebivalcev in prebivalk s pitno vodo. Za uspešno izvajanje projektov je ključna pripravljenost projektov in njihova tekoča izvedba. V sklopu vlaganj bodo sredstva namenjena tudi zmanjševanju izgub v vodovodnih sistemih. Izhajajoč iz redke poseljenosti države in velikega obsega zavarovanih območij se bodo urejali tudi sistemi za oskrbo manj kot 10.000 prebivalcev.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti

Na podlagi poročanja Slovenije po Habitatni direktivi in Direktivi o pticah v letu 2019 je bila v Sloveniji večina rastlinskih in živalskih vrst v nezadostnem (38 %) ali slabem stanju (14 %), manj kot 30 % pa jih je bilo v ugodnem stanju. Za 18 % vrst stanja ni bilo mogoče opredeliti zaradi pomanjkanja podatkov. Pri habitatnih tipih jih je bilo 38 % v ugodnem stanju, v nezadostnem stanju jih je bilo 32 % v slabem pa 30 %. V poročilu po 12. členu Direktive o pticah je le za manjši del vrst (91/271) ptic mogoče oceniti kratkoročen naraščajoč oziroma stabilen trend, dolgoročno pa je trend naraščajoč oziroma stabilen še pri manjšem številu ptic (67/271). Kratkoročen trend upadanja so zaznali pri 58 vrstah ptic, dolgoročnega pa pri 49 vrstah ptic, medtem ko ocene kratkoročnega trenda ni bilo mogoče pripraviti za 83 vrst, dolgoročnega pa kar za 153 vrst ptic.⁸¹

Resolucija o varstvu okolja 2030⁸² predvideva tudi **posodobitev Programa upravljanja območij Natura2000**, ki bo podlaga za opredelitev podrobnih področij vlaganj. Ključni poudarek znotraj tega cilja politike na področju varstva biotske raznovrstnosti bo usmerjen na različne ukrepe varstva narave, s čimer bomo prispevali k izboljšanju stanja evropsko pomembnih vrst in habitatov, pri tem bi

⁸⁰ Statistični urad RS (2018). Voda dobavljena iz javnega vodovoda (1000 m3). Dostopno na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/30_Okolje/30_Okolje__27_okolje__03_27193_voda__01_27501_javni_vodovod/2750105S.px/table/tableViewLayout2/

⁸¹ Pršin T. Analiza rezultatov poročanj o stanju ohranjenosti vrst in habitatnih tipov po Direktivi o habitatih in Direktivi o pticah. Varstvo narave 32 – v pripravi. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana

⁸² <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1985>

pri slednjih želeli vplivati tudi na njihovo manjšo fragmentiranost, oziroma preprečiti nadaljevanje tega trenda. Ob tem bomo podprli tudi vlaganja v dvig sposobnosti podpornih strokovnih inštitucij in v oblikovanje sistema spremljanja stanja biotske raznovrstnosti, vključno z vrednotenjem ekosistemskih storitev.

Na področju podatkov o morju v Sloveniji še vedno opažamo pomanjkljivosti na posameznih področjih, zato bomo podprli projekte boljšega znanja o morju z zbiranjem manjkajočih podatkov, npr. na podlagi Okvirne direktive za morsko strategijo. S tem bomo prispevali k boljšemu poznavanju stanja morja in morskih ekosistemov in oblikovanju ustreznih upravljalških odločitev. Slovenija bo zato sredstva ESPRA uporabljala tudi za zbiranje podatkov v sektorjih ribištva in akvakulture. V okviru upravljanja z morskim okoljem bo ESFR prispevala tudi boljši povezanosti služb na morju, boljšemu nadzoru na morju, tudi v zavarovanih in NATURA 2000 območjih. Podprli bomo tudi ukrepe za boljši nadzor nad ribištvom, ki bo prilagojen specifičnim značilnostim in potrebam manjših ribiških skupnosti in sektorjev in ki bo odpravljal pomanjkljivosti v slovenskem sistemu nadzora ribištva v skladu s sprejetim akcijskim načrtom EK.⁸³ Podpora ukrepom na področju nadzora se bo prilagajala tudi spremembam na ravni skupne ribiške politike.

V okviru osnutka pomorskega prostorskega plana je bil storjen korak naprej k ekosistemskemu pristopu do rabe morja. Predlagana so bila nova zavarovana območja. Izvajanje cilja 2 bo prispevalo tudi k izboljšanju znanstvenega znanja o morju.

Trajnostna mobilnost

Zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in onesnaževal zraka je mogoče doseči zgolj prek preusmerjanja v koncepte trajnostne mobilnosti. Ker je motorizirani promet pomemben vir hrupa, raznih onesnaževal in dejavnik preoblikovanja prostora, bo takšna usmeritev pomembno prispevala k zmanjšanju tudi drugih okoljskih pritiskov in zdravstvenih tveganj ter prispevala k boljši kakovosti življenja, zlasti v mestih. Na državni ravni je treba z uporabo naprednih rešitev vzpostaviti celovit sistem načrtovanja poti v realnem času, in sicer na način, ki bo v čim večji meri vključeval in spodbujal rabo JPP.

K zmanjšanju okoljskega bremena prometa bodo največ pripomogli ukrepi na področju kopenskega prometa, ki se promovirajo v sklopu spodbujanja trajnostne prometne politike. Ključnega pomena je izboljšanje in povečanje konkurenčnosti javnega potniškega prometa. Ob tem bo izvedena tudi nadaljnja integracija vozniških redov različnih vrst prevozov (avtobusnega, železniškega, mestnih in šolskih prevozov). Postavljen je cilj, da se v deležu potovanj zmanjša delež uporabe osebnih avtomobilov (trenutno je takih več kot 80 odstotkov potovanj) in poveča uporaba javnega potniškega prometa ali multimodalnih potovanj ter souporaba. Zaradi razpršene poseljenosti Slovenije, obenem pa koncentracije gospodarskih in administrativnih aktivnosti v nekaj večjih urbanih središčih bo v številnih predelih Slovenije uporaba osebnih avtomobilov ostala pomemben način prevoza, vendar se mora spremeniti struktura voznega parka, povečati souporaba in postati integralni del multimodalnega prometnega sistema, kar bo zmanjšalo število prevoženih kilometrov z osebnim avtomobilom. Pomemben bo tudi prehod na čista oz. ničogljivi goriva v prometu in javnem potniškem prometu – e mobilnost.

⁸³ Akcijski načrta za naslovitev pomanjkljivosti v slovenskem sistemu nadzora ribištva, ki ga je Evropska komisija sprejela maja 2020

Upravljanje z degradiranimi območji

Število funkcionalno degradiranih območja (FDO) so se v zadnjih letih ob krepitvi gospodarske aktivnosti povečala. V prostoru prihaja predvsem do širjenja novih FDO na kmetijska zemljišča, ki jih je že sicer malo, ob tem pa se povečuje tudi število vlog lastnikov za spremembo namenske rabe kmetijskih zemljišč. Med popisoma v letih 2017 in 2020 se je njihovo število povečalo za 51 (skupno število 1.132), skupna površina pa za 273 ha (skupna površina 3.695 ha). Nekoliko se je povečala tudi povprečna velikost FDO (okoli 3 ha). Največ, okoli petina po številu oziroma okoli tretjina po površini, je FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti. Največ, okoli petina po številu oziroma okoli tretjina po površini, je FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti. FDO so v vseh regijah, največ jih je v osrednjeslovenski. Njihovo število se je zmanjšalo v štirih regijah: osrednjeslovenski (za 21), primorskonotranjski (za 3), savinjski ter zasavski (v vsaki za 2). Med regijami, kjer se je število najbolj povečalo, sta obalnokraška (za 25) in podravska (za 17).⁸⁴ Načrti oživitve so sprejeti le za 15 % FDO, za kar 44 % pa ni še nikakršnih načrtov. Podprti bodo ukrepi za izboljšanje stanja na področju produktivnosti rabe prostora in funkcionalno degradiranih območij, pri čemer bo smiselno ta vlaganja povezati s tistimi na področju OVE. Posebna pozornost bo namenjena tudi razvrednotenim območjem v mestih, kjer bomo kombinirali vlaganja na področje infrastrukture kot tudi na področje podpornih ukrepov, ki bodo skupaj prispevali k gospodarski in socialni oživitvi mestnih območij.

⁸⁴ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020), Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

Cilj politike 3: Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne poveztljivosti IKT

Zaradi svoje zemljepisne lege in zgodovine je Slovenija intenzivno prometno in tranzitno območje. Blagovni promet se je zaradi tranzitne lege v obdobju 2010-2017 v Sloveniji med članicami EU povečal najbolj, za 22 %, medtem ko se je v povprečju EU znižal (v preračunu na BDP). V preračunu na prebivalca je prepeljanega precej več blaga kot v EU, v tej primerjavi pa v Sloveniji ugodno izstopa višji delež železniškega prevoza. Vožnja z osebnimi vozili je prevladujoč način potniškega prometa v vseh članicah EU, v Sloveniji pa je ta delež med najvišjimi. To lahko delno pripišemo razgibanosti reliefa in razpršeni poselitvi, ki kljub subvencijam omejujeta večjo razvejanost in rentabilnost javnega potniškega prometa.⁸⁵ Uporaba javnega prevoza je po mednarodnih standardih zelo nizka: leta 2017 so vožnje z avtomobili predstavljale 86,5 % vseh prepotovanih potniških kilometrov, vožnje z avtobusi 11,7 % in z vlaki le 1,8 %.⁸⁶ Število potniških kilometrov v javnem potniškem prometu se je v letih 2015, 2016 in 2017 povečevalo.⁸⁷ K številu potniških kilometrov v javnem potniškem prometu največ prispeva železniški potniški promet, ki pa se je v opazovanih letih tudi najbolj zmanjšal, leta 2017 je bil za 15,9 % nižji kot v letu 2011. Obseg potniških kilometrov v cestnem javnem linijskem prevozu se je v primerjavi z letom 2016 povečal za 7,1 % in je presegel vrednost iz leta 2011. V mestnem javnem potniškem prometu se je leta 2017 število potniških kilometrov povečalo za 22,7 %, kar je za 49 % več kot v letu 2011. Po podatkih za prvih nekaj mesecev leta 2018 pa žal ni zaznati enake rasti kot v letu 2017, ki bi bila potrebna za doseg cilja leta 2020.

V Sloveniji se na področju mobilnosti soočamo z več izzivi. Na eni strani je treba izboljšati povezanost posameznih regij in s tem zagotoviti skladen regionalni razvoj predvsem na nekaterih območjih KRVS ter v Posočju v KRZS. Z izgradnjo t.i. razvojnih osi in drugih povezav moramo izboljšati dostopnost do TEN-T omrežja ter regionalnih središč. Na drugi strani pa mora nadaljnji razvoj prometne infrastrukture v državi omogočiti, da bo Slovenija tudi v tem sektorju začela sistematično zniževati emisije toplogrednih plinov, zato bo prednostna naloga razvoj okolju prijaznejših načinov transporta, predvsem razvoj železnic in trajnostna mobilnost, vključno z razvojem alternativnih goriv v prometu. Zato bomo nadaljevali z izpolnjevanje zavez, ki izhajajo iz evropske TEN-T uredbe (Uredba EU 1315/2013), na podlagi katere smo do leta 2030 zavezani k izpolnitvi TEN-T standardov na jedrnem TEN-T omrežju, predvsem k zagotavljanju večjega osnega pritiska, možnosti vožnje vlakov dolžine 740 m in njihove hitrosti vsaj 100 km/h ter implementacije European Rail Traffic Management System (ERTMS). Slednjemu pritrjujejo tudi priporočila Sveta EU, ki za Slovenijo med drugim izpostavljajo pomen trajnostnega prometa.

Rast CO₂ izpustov je treba do leta 2030 glede na leto 2020 zmanjšati za 9 odstotnih točk, pri čemer promet prispeva daleč največji delež emisij toplogrednih plinov v Sloveniji. Ob tem je treba upoštevati, da je v tem obdobju predvidena rast potniškega prometa za 30 % ter tovornega za 60 do 80 %.

Kakovost prometnih povezav vseh delov Slovenije je nujna tudi v luči povezave s ciljem politike 1. Celovita gospodarska preobrazba je neizvedljiva brez dobre prometne povezanosti, tako v cestnem

⁸⁵ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

⁸⁶ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2019). Poročilo o razvoju 2019, Ljubljana.

⁸⁷ Agencija RS za okolje (2017). Potniški kilometri v javnem potniškem prometu, 2017. Dostopno na: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/potniski-kilometri-v-javnem-potniskem-prometu>

kot železniškem prometu, kar je pomembno tudi zaradi siceršnje nevarnosti odliva transportnih tokov v druge države. V posameznih odročnejših delih je kakovost cest slaba (regionalna prometna infrastruktura), ozka grla do posameznih industrijskih središč pa vplivajo na izkoriščanje gospodarskega potenciala cele države.

Pričakovano je povečevanje pretovora v pristanišču Koper tudi v prihodnje, kar zahteva pravočasno zagotovitev ustrezne dodatne pristaniške infrastrukture, večje prepustne zmogljivosti zalednih povezav, zlasti železnice, ustrezne infrastrukture ob avtocestnem križu (zadostna varna parkirišča za tovornjake in prenočišča) ter ureditev multimodalnih vozlišč. Vsaka dodatna preusmeritev tranzitnega prevoza iz železnic na ceste bo povečala okoljske stroške. V letu 2017 je bilo v koprskem pristanišču pretovorjenega 22,3 milijona ton blaga, kar je 5 % več kot v letu 2016.⁸⁸ Obseg pretovora blaga v kontejnerjih je znašal skoraj 920.000 TEU, največ do sedaj. Zaradi pocenitve ladijskega prevoza postajajo ladje vse večje, koprsko pristanišče pa temu ni prilagojeno (preplitvi vplovni kanali in bazeni, prekratki pomoli). Težava je, da so vplovni kanali in bazeni preplitvi ter pomoli prekratki.

Po cestah je bilo leta 2011 prepeljanih 149 odstotkov več tovora kakor leta 2002. Cestni tovorni promet je v tem obdobju naraščal s povprečno več kot 11-odstotno letno stopnjo. Železniški promet se je v tem obdobju povečal za 32 % in je naraščal s povprečno 3,1-odstotno letno stopnjo. Trenutno v Sloveniji 68 % tovornega prometa poteka po cestah in 32 % po železnici.⁸⁹ Železniško omrežje urbanih vozlišč ne omogoča pričakovanega obsega prometa potnikov niti atraktivnega javnega potniškega prometa. Območja v Sloveniji, ki ne ležijo ob avtocestnem križu, zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih prevoznih stroškov postajajo lokacijsko nekonkurenčna, odpraviti je potrebno ozka grla in prometne zastoje na vseh cestah, zagotoviti večjo varnost, manjše negativne vplive na okolje in boljšo dostopnost.

V okviru cilja politike 3 - Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezanosti IKT, sta kot omogočitvena pogoja predvidena načrt razvoja gigabitne infrastrukture in celovito načrtovanje prometa na ustrezni ravni. Vlada RS je leta 2015 sprejela **Strategijo razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030**, leta 2016 pa Državni zbor v obliki **Resolucije o nacionalnem programu razvoja prometa v RS za obdobje do leta 2030**. Resolucija določa podrobnejše aktivnosti, način izvajanja, potrebna finančna sredstva, roke in nosilce za izvedbo infrastrukturnih ukrepov. Vlada je prav tako leta 2016 sprejela Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020, ki pa se bo ustrezno prenovil in nadgradil z že sprejetimi evropskimi cilji do leta 2025.

Pri pripravi strategije je bilo upoštevano, da se najprej kar najbolj izkoristijo zmogljivosti obstoječe prometne infrastrukture z rešitvami, ki ne zahtevajo velikih finančnih vložkov, kot so sistemi za vodenje prometa, uvedba inteligentnih transportnih sistemov, manjše naložbe ipd. Kjer taki ukrepi ne dajo zadovoljivih rezultatov, se je osredotočilo na večje naložbe, vendar se je tudi v teh primerih izhajalo iz težav, ugotovljenih na strokovni ravni (z uporabo prometnega modela). Splošna usmeritev je bila usmeritev oziroma poudarek na okolju prijaznejših načinih prometa (železnica) in trajnostni mobilnosti, skladno z domačimi in EU-politikami ter zakonodajo na tem področju.

⁸⁸ Statistični urad RS (2017). Pristaniški promet, Slovenija, 2017. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7536>

⁸⁹ Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije (2017). Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030, Ljubljana.

Za določitev ukrepov so bili oblikovani posebni cilji, in sicer: (i) izboljšanje prometnih povezav in uskladitev s sosednjimi državami, (ii) izboljšanje državne in regionalne povezanosti znotraj Slovenije, (iii) izboljšanje dostopnosti potnikov do glavnih mestnih aglomeracij in znotraj njih ter (iv) izboljšanje organizacijske in operativne sestave prometnega sistema za zagotovitev njegove učinkovitosti in trajnosti.

Ukrepi, ki jih je določila sama strategija, obravnavajo ves slovenski prometni sistem ter jasno in nedvoumno nalagajo pospešeno pripravo posameznih projektov. Strategija določa tudi način priprave projektov, ki mora temeljiti na resničnih potrebah, dosegati cilje gospodarnosti in trajnosti ter odpravljati probleme, opredeljene v ukrepih.

V Sloveniji bo kljub posodobitvi in vzpostavitvi učinkovitejšega železniškega sistema ter organiziranju konkurenčnejšega javnega prometa in uveljavitvi sistema P + R (park and ride - parkiraj in presedi) leta 2030 na okoli 230 kilometrih cest presežena prepustnost. Na podlagi nacionalnega prometnega modela, ki je bil razvit za potrebe priprave Strategije razvoja prometa in se stalno posodablja ugotavljamo, da bo na slovenskem cestnem omrežju, kljub načrtovanim ukrepom trajnostne prometne politike, nastalo neskladje med povpraševanjem in ponudbo oziroma bodo nastajali slabše prepustni odseki na pomembnejšem cestnem omrežju, kar bo povzročilo dodatne zastoje in z njimi povezane neugodne posledice. Na osnovi projekcij se bo potniški promet domačih vozil glede na leto 2012 do leta 2030 povečal za 30 %. Potniški promet tujih vozil se bo povečal v primerljivem obsegu, in sicer za 27 % do leta 2030. Dodatna potovanja in prometne tokove povzroča tudi selitev storitvenih, trgovskih in poslovnih dejavnosti na obrobja mest. Trenutno v Sloveniji 68 % tovornega prometa poteka po cestah in 32 % po železnici. Za tovorni promet so do leta 2030 predvidene večje rasti. Tovorni promet domačih vozil se bo glede na leto 2012 povečal za 56 %, tovorni promet tujih vozil pa se bo povečal za 51 %.⁹⁰

Kakovost prometnih povezav vseh delov Slovenije je nujna tudi v luči navezave na cilj politike – Celovita gospodarska preobrazba, ki je neizvedljiva brez dobre prometne povezanosti, tako v cestnem kot železniškem prometu, kar je pomembno tudi zaradi siceršnje nevarnosti odliva transportnih tokov v druge države. Med ukrepi, ki jih želimo financirati s sredstvi Evropske kohezijske politike 2021-2027, smo identificirali predvsem projekte, ki imajo visoko evropsko dodano vrednost. Največje ozko grlo na področju železnic – po končanju izgradnje 2. tira med Koprom in Divačo bo nastalo na železniškem odseku Divača-Ljubljana in na ljubljanskem železniškem vozlišču. Železniški odsek Ljubljana-Divača predstavlja na območju Slovenije glavno prometno povezavo Primorske z osrednjo Slovenijo in je del obeh TEN-T koridorjev, ki potekata preko Slovenije, in sicer koridorja Sredozemlje in koridorja Baltik-Jadran. Proga ne ustreza današnjim prometnim zahtevam in predstavlja ozko grlo na javni železniški infrastrukturi v Republiki Sloveniji in na obeh TEN-T koridorjih. Vozne hitrosti vlakov so precej nizke, še posebej v primerjavi s hitrostmi vlakov v zahodni Evropi na pomembnih železniških progah, ki tečejo po podobnem reliefu. Prav tako bo dan poudarek na regionalno železniško omrežje, kjer bodo v ospredju posodobitve prog, ki bodo izboljšale vlogo javnega železniškega potniškega prometa. To so nadgradnje postaj in odsekov obstoječe železniške

⁹⁰ Vlada RS (2017). Strategija na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji

proge gravitacijskega območja državnega in mednarodnega pomena; tj. Ljubljana in Maribor. Na področju cestnega prometa Slovenija za izboljšanje prepustnosti na relaciji od meje med Avstrijo in Slovenijo–Jesenice–Ljubljane– do meje med Slovenijo in Hrvaško načrtuje predvsem rekonstrukcije obstoječe cestne infrastrukture, ki bo izboljšala čezmejno mobilnost, poleg tega pa zagotovila višji nivo uslug ter predvsem večjo prometno varnost.

Cilj politike 4: Bolj socialna Evropa z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic

Trg dela

V Sloveniji je bila pred razglasitvijo epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) slika stanja in trendov na trgu dela relativno ugodna – naraščala je stopnja zaposlenosti (s 76,4-odstotno stopnjo zaposlenosti v 2019 je Slovenija presegla cilj EU2020⁹¹, cilj Strategije razvoja Slovenije pa je do leta 2030 doseči več kot 75 % odstotno stopnjo delovne aktivnosti prebivalstva 20-64 let), ob hkratnem nižanju stopnje registrirane brezposelnosti v preteklih letih. Tako je v letu 2019 registrirana brezposelnost znašala 7,7 %, zaradi posledic COVID-19 pa se je ponovno zvišala (julij 2020 – 9,2 %).⁹²

Ne glede na to, se Slovenija še dalje sooča s problematiko dolgotrajno brezposelnih in nizko stopnjo zaposlenosti starejših ter nižje izobraženih. Konec leta 2019 je bilo med brezposelnimi 48,9 % dolgotrajno brezposelnih; delež se je ob višji registrirani brezposelnosti v letu 2020 znižal na 43,2 %. Drugi problem strukturne brezposelnosti predstavljajo starejši. V letu 2019 je bilo med vsemi brezposelnimi skoraj 39 % starejših od 50 let (v avgustu 2020 je ta delež znašal 35,6 %, medtem ko je bil delež nizko izobraženih (z osnovno šolo ali manj) 32,2 % (v avgustu 2020 je ta delež znašal 30,4 %). Kljub temu, da so bile v preteklih letih pri mladih opazne izboljšave na trgu dela, saj se je njihova brezposelnost močno zmanjšala in je konec 2019 registrirana brezposelnost med mladimi znašala 20,1 %. V času pandemije COVID-19 zaenkrat ni prišlo do večjega povečanja registrirane brezposelnosti med mladimi (avgusta 2020 je znašala 19,5 %).⁹³ So pa mladi izrazito izpostavljeni zaposlitvam za določen čas in drugim oblikam prekarnih zaposlitev. Kot ugotavlja Poročilo o državi⁹⁴ je okrevanje zaposlovanja spodbudilo ustvarjanje številnih stalnih zaposlitev, vendar je pri mladih verjetnost, da bodo zaposleni v nestandardnih vrstah dela še vedno višja kot v drugih starostnih skupinah. V starostni skupini 15–24 let je bilo v letu 2019 za določen čas zaposlenih kar 56,6 %, kar je bistveno več od povprečja držav EU27, kjer je ta znašal 46,9 %.⁹⁵ V marcu 2020 je epidemija COVID-19 prekinila ugodno gibanje registrirane brezposelnosti iz zadnjih let, tako se je od 15. 3. 2020 do 31. 5. 2020 število registrirano brezposelnih oseb povečalo za 15.389 oseb (+ 20,5 %) in doseglo 90.415 brezposelnih.⁹⁶ Upadanje delovne aktivnosti je bilo v obdobju 2008–2011 v obeh kohezijskih regijah primerljivo, v obdobju 2014–2018 pa je bila rast hitrejša v KRVS.⁹⁷

Slovenija se sooča z nekaterimi strukturnimi pomanjkljivostmi trga dela, zlasti na področju zaposlovanja nizko usposobljenih in starejših delavcev ter neskladjem med potrebami delodajalcev ter znanji in spretnostmi oseb na trgu dela. Gospodarstvo še naprej v veliki meri temelji na dejavnostih z nizko dodano vrednostjo na zaposlenega. Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje so najbolj iskani poklici, ki zahtevajo srednje ali nizko usposobljenost, kot so vozniki težkih tovornih vozil in vlačilcev, delavci/ke v proizvodnji in prodajalci/ke. Glede na tekoče družbene in ekonomske izzive,

⁹¹ Eurostat (2020). Employment rate by sex, age group 20-64. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_10/default/table?lang=en

⁹² Zavod RS za zaposlovanje (2020). Dostopno na:

https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti

⁹³ Zavod RS za zaposlovanje (2020). Dostopno na:

https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost#Slovenija

⁹⁴ Evropska komisija (2020). Poročilo o državi - Slovenija 2020, delovni dokument služb Komisije, SWD (2020), 523 final, Bruselj.

⁹⁵ Eurostat (2020). Employees with a contract of limited duration (annual average).

⁹⁶ Zavod RS za zaposlovanje (2020). Dostopno na:

https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost#Slovenija

⁹⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

bi bilo potrebno vložiti več truda v spreminjanje perspektive delodajalcev in sindikatov, da bi prepoznali pomen nenehnega učenja vseh zaposlenih v podjetjih, ne glede na delovno mesto, ki ga zaposleni zasedajo. CEDEFOP v napovedi znanj in spretnosti za Slovenijo (2018)⁹⁸ predvideva, da lahko v obdobju 2021-30 pričakujemo predvsem rast poslovnih in drugih dejavnosti ter predelovalnih dejavnosti, največje znižanje pa je pričakovati v primarnih dejavnostih. Napovednik zaposlovanja⁹⁹, ki ga je Zavod RS za zaposlovanje izvedel v drugi polovici 2019 pa izkazuje, da so potrebe delodajalcev presegale ponudbo predvsem za področja tehničnih poklicev, področja zdravstva in socialnega varstva ter poklicih za preprosta dela. K temu odločilno prispeva (i) odsotnost razvitega orodja za dolgoročno napovedovanje kompetenc potrebnih na trgu dela (obstaja le kratkoročna napoved poklicev na trgu dela, ki jo izvaja Zavod RS za zaposlovanje), ter (ii) slaba koordinacija institucij in ukrepov na trgu dela. Slednjemu pritrjujejo tudi Priporočila Sveta EU¹⁰⁰, ki za Slovenijo izpostavljajo pomen zagotavljanja »enotne kontaktne točke« med Zavodom RS za zaposlovanje in centri za socialno delo v smislu okrepljenega in celovitega pristopa obravnave dolgotrajno brezposelnih.

V Sloveniji se zaradi staranja prebivalstva delovno aktivno prebivalstvo zmanjšuje od leta 2011, glede na demografske projekcije pa se bo upadanje v prihodnjih letih še pospešilo. Delovna aktivnost v starosti 55-64 let je v Sloveniji z 48,6 % med najnižjimi v EU, kjer povprečje EU27 znaša 59,1 %.¹⁰¹ Obenem je Evropska raziskava o delovnih razmerah iz leta 2015 pokazala, da v Sloveniji kar 43 % vprašanih, starih 55 let ali manj meni, da sedanjega ali podobnega dela ne bodo mogli opravljati do 60. leta starosti, povprečje EU pa je znašalo samo 27 %.¹⁰² Na nujnost ukrepanja na področju aktivnega staranja kažejo tudi podatki o koeficientu starostne odvisnosti starejšega prebivalstva, ki se bo po podatkih EUROSTAT v Sloveniji iz 30,5 % v letu 2019 (EU27: 31,4 %) do leta 2050 povečal kar na 54, % in bo za skoraj 3 % presegel povprečje EU27 - 59,8 %). Z vidika trga dela pa je prepoznan tudi problem nižje vključenosti starejših v razne oblike izobraževanja in usposabljanja. Podatki EUROSTAT kažejo, da v Sloveniji v letu 2019 stopnja vključenosti starejših (55 – 64 let) v usposabljanje in izobraževanje s 6,0 % vključenostjo ne dosega povprečja EU27, ki znaša 6,2 %, in za več kot 15 % zaostaja za vključenostjo starejših iz Švedske, kjer je v letu 2019 dosegla 24,9 %.¹⁰³ Prav tako pa se je v Sloveniji po letu 2015 povečal zaostanek za EU v pričakovanih zdravih letih življenja ob rojstvu. Kazalnik za leto 2017 kaže, da lahko v Sloveniji v povprečju ob rojstvu pričakujemo le 55 let zdravega življenja, v povprečju EU pa nekaj manj kot 64 let.¹⁰⁴ Zato so na tem področju ključni izzivi zagotavljanje ustrezne usposobljenosti starejših zaposlenih, izboljšanje zdravja in varnosti na delovnem mestu ter povečanje privlačnosti dela, da bi motivirali delavce in delavke, da ostanejo dlje delovno aktivni.

⁹⁸ CEDEFOP (2018). 20018 Skills Forecast Slovenia, https://www.cedefop.europa.eu/files/cedefop_skills_forecast_2018_-_slovenia.pdf.

⁹⁹ (vir: ZRSZ (2019). Napovednik zaposlovanja 2019/II),

https://www.ess.gov.si/_files/12836/Porocilo_napovednik_zaposlovanja_2019_II.pdf

¹⁰⁰ Evropska komisija (2020). Priporočila Sveta EU, COM (2020) 524 final, Bruselj.

¹⁰¹ Eurostat (2020). Employment rate of older workers, age group 55-64. Dostopno na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tesem050&plugin=1>

¹⁰² Eurofound (2015). Sixth working conditions survey – overview report. Dostopno na

<https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2016/working-conditions/sixth-european-working-conditions-survey-overview-report>

¹⁰³ Eurostat (2020). Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age, dostopno na:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

¹⁰⁴ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

Za preživetje in vitalnost podeželja je ključno oblikovanje delovnih mest tudi izven kmetijstva, diverzifikacija gospodarskih dejavnosti in intenzivnejše medsebojno poslovanje med gospodarskimi subjekti. Problem odseljevanja mladih s podeželja je potrebno reševati s spodbujanjem gospodarske aktivnosti na podeželju, ustavljanjem ugodnega podjetniškega okolja za visoko izobražene. Zagotoviti je potrebno podporo mikro in malim podjetjem ter kmetijam z dopolnilno dejavnostjo, ki svoj razvoj povezujejo z aktivacijo endogenih potencialov na podeželju in s tem ustvarjajo pogoje za vzpostavitev novih delovnih mest.

Povečanje zaposlenosti žensk in moških ter zmanjšanje brezposelnosti in delovne neaktivnosti sta ključnega pomena za napredovanje k pametni, trajnostni in vključujoči rasti. Dolgoročen in trajen gospodarski razvoj je mogoč le, če je obema spoloma omogočeno uresničevanje njunega potenciala in zagotovljena enaka ekonomska neodvisnost. Ta ni le pogoj za dejanski nadzor nad življenjem in možnost resnične izbire, temveč tudi odločilno prispeva k zmanjšanju tveganja revščine. Razlike med spoloma v stopnji zaposlenosti, brezposelnosti in samozaposlenosti, plačah za enako delo ali delo enake vrednosti, zaposlitvah za določen čas ter horizontalna in vertikalna segregacija na trgu dela so kazalniki ekonomske neenakosti in diskriminacije na podlagi spola. Po podatkih iz poročila Generalnega sekretarja OZN o uresničevanju Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje imajo ženske, stare med 25 in 34 let, 25 odstotkov večjo verjetnost kot moški, da bodo živele v skrajni revščini, velika večina prekarnih delavcev so ženske. Izboljšano izobraževanje žensk je le malo spremenilo globoko zakoreninjeno poklicno segregacijo v razvitih državah in v državah v razvoju, splošna razlika v plačah med spoloma pa je še vedno 20-odstotna. Stopnja zaposlenosti žensk in moških, starih od 20 do 65 let, se je v zadnjih letih povišala in je v letu 2018 znašala 79,0 % za moške in 71,7 % za ženske. Nižjo stopnjo zaposlenosti imajo ženske s tujim državljanstvom 57,0 %, moški s tujim državljanstvom pa višjo 88,3 % (Eurostat). Rahlo se je povišalo tudi število delovno aktivnih oseb z invalidnostjo. Leta 2018 je bilo delovno aktivnih 34.349 oseb z invalidnostjo, med njimi je bilo nekaj več kot polovica žensk (17.399) (SURs).

Stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti žensk je 4,3 %, moških 9,3 % (GEM Global Report, 2018), med podjetniki oz. podjetnicami pa je nekaj manj kot tretjina žensk (Eurostat, 2018). Ženske pogosteje kot moški delajo s krajšim delovnim časom (16,2 % žensk, 5,3 % moških) in imajo začasno zaposlitev (16,2 % žensk, 13,5 % moških) (Eurostat, 2018). Prav tako ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški in tudi njihove povprečne pokojnine so precej nižje, kar se odraža v večji stopnji tveganja revščine. Plačna vrzel med ženskami in moškimi je 8 %, pokojninska 17,5 % (Eurostat, 2017). Stopnja tveganja revščine žensk, starejših od 75 let, je še višja in znaša 30,9 %, moških pa 12,7 % (Eurostat, 2018).

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja predstavljajo krovni dokument izvajanja politike aktivne politike zaposlovanja in kažejo usmeritve razvoja na tem področju. V obdobju 2021-2025 bo osrednja pozornost namenjena spremenjeni strukturi brezposelnih oseb in ranljivim osebam na trgu dela ter spreminjajočim se razmeram na trgu dela (digitalizacija, zeleni prehod, pomanjkanje ustrezno usposobljene delovne sile, strukturna brezposelnost). Za spopadanje s temi izzivi bo potrebno opolnomočiti brezposelne in zaposlene z novimi znanji in veščinami, saj bodo na ta način na trgu dela bolj konkurenčni in zaposljivi. Prav tako bo v prihodnje za izvajanje aktivne politike zaposlovanja pomemben izziv doseganja tistih skupin brezposelnih, ki se soočajo s kombinacijo različnih težav (npr. zdravstvenih, psiholoških ipd.). Smernice za obdobje 2021–2025 bodo sledile strateškim usmeritvam Slovenije in določale ključne prioritete pri izvajanju APZ, z namenom

izboljšanja stanja na trgu dela v Sloveniji. Poseben poudarek v okviru smernic za obdobje 2021-2025 bo na skupini brezposelnih mladih, starih od 15 do 29 let.

V juliju 2020 je Evropska Komisija objavila sveženj za podporo zaposlovanju mladih, med njimi tudi predlog Priporočila Sveta o okrepljenem jamstvu za mlade: **„Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade“**. Mladi predstavljajo pomembno ciljno skupino aktivne politike zaposlovanja, saj so zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj, v neenakem položaju na trgu dela, prav tako so bolj izpostavljeni prekarizaciji. Ukrepi za mlade, v okviru aktivne politike zaposlovanja, bodo zato usmerjeni v dodatna usposabljanja za trg dela, programi za spodbujanje zaposlovanja pa bodo spodbujali zaposlovanje mladih za nedoločen čas. Priporočilo Jamstva za mlade bo v obdobju 2021-2025 pomemben del smernic aktivne politike zaposlovanja. Preventivne in dodatne dejavnosti Jamstva za mlade, ki niso del aktivne politike zaposlovanja, posredno pa vplivajo na uspešen prehod mladih na trg dela, so opredeljene v Resoluciji o Nacionalnem programu za mlade 2013-2022.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (trenutna veljavnost dokumenta 2015 – 2020) je strateški dokument vlade, ki določa cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakosti spolov na posameznih področjih življenja žensk in moških v Republiki Sloveniji. Resolucija celovito opredeljuje politike enakosti spolov na šestih prednostnih področjih: integracija oziroma vključevanje načela enakosti spolov, delo, družba znanja, družbena blaginja, odnosi med spoloma in procesi odločanja. Za vsako od področij so opredeljeni splošni in posebni cilji ter posamezni ukrepi za doseg posebnih ciljev, ki predstavljajo podlago za natančnejše izvedbene akte oziroma periodične načrte. V trenutno veljavni resoluciji so bili pripravljeni štirje periodični načrti (za leta 2006–2007, 2008–2009, 2010–2011 in 2012–2013). Za vsak posamezen periodični načrt je bilo pripravljeno poročilo o njihovem izvajanju, ki ga je obravnaval Državni zbor.

Znanje, kompetence in spretnosti

Cilj Strategije razvoja Slovenije na področju izobraževanja je do leta 2030 doseči 35 % delež prebivalstva v starostni skupini 25-64 let s terciarno izobrazbo in pri dosežkih PISA ohraniti uvrstitev v zgodnji četrtini držav EU. Slovenija je sicer že presegla oba krovna cilja EU 2020 s področja izobraževanja – (i) delež prebivalstva v starostni skupini od 30 do 34 let s terciarno izobrazbo v letu 2019 znaša 44,9 % (povprečje EU28 41,6),¹⁰⁵ (ii) delež osipnikov, starih od 18 do 24 let, pa 4,6 % (povprečje EU28 10,3 %),¹⁰⁶ a se tudi na področju izobraževanja sooča z določenimi strukturnimi pomanjkljivostmi. Glede na podatke po regijah je več terciarno izobraženih v KRZS (37,7 %), kot v KRVS (27,9 %). Regije z boljšo dostopnostjo do visokošolskih ustanov in več delovnimi mesti za terciarno izobražene hitreje povečujejo delež terciarno izobraženih.¹⁰⁷

Kljub temu, da stopnja izobraženosti v Sloveniji med mladimi strmo narašča, pa pridobljena znanja in spretnosti niso prilagojena sedanjim in prihodnjim potrebam družbe ter gospodarstva, kar velja tako za terciarno izobraževanje kot srednješolsko, vključno s strokovnim in poklicnim izobraževanjem. Delodajalci med mladimi kadri izpostavljajo predvsem pomanjkanje poklicno specifičnih znanj ter

¹⁰⁵ Eurostat (2020). Tertiary educational attainment by sex, age group 30-34. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_41/default/table?lang=en

¹⁰⁶ Eurostat (2020). Early leavers from education and training by sex. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_40/default/table?lang=en

¹⁰⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

horizontalnih/transverzalnih veščin (npr. zapleteno reševanje problemov, kritično razmišljanje, timsko delo, kreativnost, inovativnost in prilagodljivost). Med delodajalci, ki imajo težave z zaposlovanjem kadrov, jih je 23,1 % navedlo pomanjkanje poklicno specifičnih znanj in 20,8 % neustrezno izobrazbo.¹⁰⁸ Po podatkih Pregleda izobraževanja in usposabljanja 2019¹⁰⁹ sta delež dijakov v srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter stopnja zaposlenosti diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja zelo visoka. Stopnja zaposlenosti novih diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja se je v letu 2018 bistveno zvišala, in sicer z 62,4 % v letu 2015 na 84,5 % (povprečje EU v letu 2018 79,5 %).

V zadnjih letih je bilo izvedenih več ukrepov, ki so prispevali k večji povezanosti poklicnega in strokovnega izobraževanja ter okoljem, vendar trenutno prepoznana neskladja v znanju in spretnostih v Sloveniji kažejo na potrebo po nadaljnji krepitvi teh ukrepov. Praktično usposabljanje dijakov in praktično izobraževanje študentov v realnih delovnih razmerah pri delodajalcih je nepogrešljiv del poklicnega in strokovnega izobraževanja. To ne velja le za vajeniško izvedbo programov srednjega poklicnega izobraževanja, temveč za celotno poklicno in strokovno izobraževanje na ravni srednješolskega izobraževanja, ki omogoča delodajalcem, da v dogovoru z dijaki in šolami prilagodijo trajanje praktičnega usposabljanja z delom.

Kot kaže Poročilo o izvajanju bolonjskega procesa predstavlja praktično usposabljanje študentov v realnem delovnem okolju že v času študija, enega od ključnih ukrepov za izboljšanje prehoda mladih na trg dela.¹¹⁰ Nekateri ukrepi za izboljšanje zaposljivosti študentov terciarnega izobraževanja se že izvajajo kot npr. pridobivanje praktičnih izkušenj v podjetjih in razvit sistem spremljanja zaposljivosti diplomantov, ki vpliva na relevantnost terciarnega izobraževanja za trg dela ter nudi informacije o potrebah trga dela po različnih študijskih profilih za oblikovalce politik, univerze in študente. Glede na navedene izzive se bo še naprej zagotavljalo kakovostno in učinkovito visoko šolstvo, njegovo relevantnost za potrebe trga dela ter vlagalo v ukrepe za krepitev povezovanja med izobraževanjem in trgom dela. Za to so ključni ustrezno usposobljeni visokošolski učitelji in sodelavci, za učinkovitost pa študenti, ki uspešno in pravočasno zaključijo študij. Ustrezne kompetence diplomantov in dobro sodelovanje z deležniki v (ne)gospodarskem, raziskovalnem in civilnem sektorju ter z drugimi deležniki v lokalnem in regionalnem okolju zagotavlja relevantnost visokošolskega izobraževanja za trg dela.

Vrzel med izobraževanjem in trgom dela je tako eden od izzivov, ki jih bomo naslavljali v okviru različnih ukrepov na področju izobraževanja.

Pomembni izzivi na področju izobraževanja so tudi: (i) nizek delež študentov, ki doštudira v roku (Slovenija druga najslabša država med OECD članicami - v času uradnega trajanja študija zaključijo študij samo 24 % študentov), (ii) rezultati slovenskih učencev pri raziskavi PISA 2018 so v mednarodni primerjavi nadpovprečni, vendar so se v primerjavi s predhodno raziskavo PISA 2015 poslabšali in so še vedno slabši kot leta 2009, kar pomeni, da bo za ohranjanje cilja Strategije razvoja Slovenije do leta 2030 na tem področju izobraževanja potrebno vlagati več,¹¹¹ (iii) zagotavljanje ustrezne ponudbe učiteljev glede na povpraševanje (raziskava TALIS 2018 navaja 39% delež starejših učiteljev, kar je več

¹⁰⁸ ZRSZ (2019). Napovednik zaposlovanja 2019/II,

¹⁰⁹ Education and Training Monitor (2019). European Commission

¹¹⁰ European Commission (2018), The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf

¹¹¹ OECD (2019). Results from PISA 2018, Slovenia. Dotopno na: https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_SVN.pdf

kot povprečje OECD (34 %)¹¹² ter krepitev in razvoj kompetenc strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, saj je visoko kakovostno izobraževanje pred nastopom poklica, podpora pri nadaljnjem kariernem razvoju ter vzpostavitev mentorstev v Sloveniji pod povprečjem OECD¹¹³, (iv) slovenski učitelji premalo spodbujajo višje miselne procese pri učencih¹¹⁴ (v) podpovprečna uporaba IKT v pedagoškem procesu (npr. v Sloveniji najnižji delež učencev (ISCED 2 - 32%), ki vsaj enkrat tedensko uporabljajo računalnik pri pouku - EU povprečje 52 %)¹¹⁵ in (vi) nizek delež vpisanih v STEM izobraževalnih programih (naravoslovne znanosti, tehnologija, inženirstvo in matematika).¹¹⁶

Rezultati PISA 2018 na področju izobraževanja izkazujejo relativno nizke razlike med regijami. Najboljši rezultati so sicer zabeleženi v najrazvitejši osrednjeslovenski regiji, vse regije, ki so pod slovenskim povprečjem, pa so v KRVS Sloveniji, vendar ne odstopajo bistveno od slovenskega povprečja.¹¹⁷

Vključenost odraslih (25-64) v vseživljenjsko učenje je v Sloveniji sicer nad evropskim povprečjem, vendar se je od leta 2010 pomembno znižala, in sicer iz 16,4 % na 11,2 % v letu 2019.¹¹⁸ Cilj Strategije razvoja Slovenije na tem področju je ambiciozen, saj predvideva, da bi v Sloveniji do leta 2030 dosegli 19 % vključenost. V primerjavi z EU izstopa predvsem nizka vključenost nizko izobraženih (2019 - SI: 2,3%; EU-27: 4,3%) in starejših v vseživljenjsko učenje, kar zmanjšuje njihove možnosti za vključenost v družbo in na trg dela. Poleg tega ima Slovenija enega od največjih razkorakov v vključenosti med nizko in visoko izobraženimi odraslimi v EU (2,3% nizko izobraženih v primerjavi z 20% visoko izobraženih).¹¹⁹

Slovenija je sicer naredila dodatne korake za promocijo pomena vseživljenjskega učenja odraslih, vendar se kljub temu po podatkih (OECD 2020) v zadnjih 12 mesecih manj kot dva od petih odraslih (36%), starih od 16 do 65 let, udeležuje formalnega ali neformalnega usposabljanja, povezanega z delom.

Avtomatizacija delovnih procesov in delovnih mest bo bistveno vplivala na spremembo delovnih mest, ki bodo zahtevala drugačna znanja in spretnosti. Iz OECD raziskave o avtomatizaciji, uporabi veščin in usposabljanju (2018)¹²⁰ je razvidno, da 25 % zaposlenim v Sloveniji grozi visoko tveganje avtomatiziranih delovnih mest (povprečje držav PIAAC 14 %), približno tretjina delovnih mest pa se lahko zaradi avtomatizacije precej spremeni.

¹¹² OECD (2018). Rezultati raziskave TALIS 2018. Dostopno na: <http://talisperi.splet.arnes.si/files/2019/06/Talis-2018-Slovenija.pdf>

¹¹³ OECD (2019). Rezultati raziskave TALIS 2018. Dostopno na: http://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018_CN_SVN_svn.pdf

¹¹⁴ OECD (2019). Rezultati raziskave TALIS 2018. Dostopno na: http://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018_CN_SVN_svn.pdf

¹¹⁵ European Commission (2019). 2nd survey of schools: ICT in education, Slovenia. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2nd-survey-schools-ict-education>

¹¹⁶ Statistični urad RS (2020). Študenti terciarnega izobraževanja po področju izobraževanja (KLASIUS-P-16, 1. raven), spolu, načinu študija in vrsti izobraževanja. Dostopno na: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/10_Dem_soc/10_Dem_soc__09_izobrazevanje__08_terciarno_izobraz__01_09550_vpisani_splosno/0955045S.px/

¹¹⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹¹⁸ Vir: Eurostat (2020). Adult participation in learning by sex. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_60/default/table?lang=en

¹¹⁹ Vir: Eurostat (2020), Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex, age and educational attainment level, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

¹²⁰ OECD (2018), Job creation and local economic development 2018 – Preparing for the future of work, <http://www.oecd.org/cfe/job-creation-and-local-economic-development-26174979.htm>

OECD Strategija spretnosti 2018¹²¹ navaja, da ljudje potrebujejo nove sklope veščin. Delež odraslih, ki potrebujejo dodatna znanja in spretnosti, je ocenjen med 32,3 % do 39,1 % celotne odrasle populacije, v odvisnosti od stopnje razvitih digitalnih spretnosti. Ocena je osnovana ob upoštevanju nizkih ravni znanja in spretnosti na vsaj enem področju: nizka izobrazba, nizke besedilne, matematične in nizke ravni digitalnih spretnosti. Prav tako so v te skupine vključeni tudi srednje-visoko izobraženi posamezniki, ki so izpostavljeni tveganju izgube znanja in spretnosti zaradi delovnih mest/poklicev, ki zahtevajo nižje ravni znanja in spretnosti (teh je 2,5 % glede na celotno oceno).¹²²

V skladu s Poročilom o razvoju,¹²³ zaposlenim manjkajo znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo delodajalci; med drugim tudi digitalna znanja. Po podatkih ankete Napovednik zaposlovanja 2019/II iz leta 2019, se je s pomanjkanjem ustreznih kadrov soočalo 47,7 % delodajalcev, kar predstavlja skoraj polovico anketiranih delodajalcev. Neskladja v znanju in spretnostih so prisotna tako pri delovno aktivnih prebivalcih kot tudi pri tistih, ki šele vstopajo na trg dela.

V mednarodni raziskavi spretnosti odraslih PIAAC se je izkazalo, da je 1/5 oseb med 16. in 65. letom v Sloveniji dosegla najnižje ravni besedilnih spretnosti (prvo raven ali manj), kar nas umešča med države z največjim deležem aktivnega prebivalstva na najnižjih ravneh spretnosti. V Sloveniji je le okrog 5,6 % odraslih doseglo najvišje ravni besedilnih spretnosti (PIAAC povprečje 10,6%).¹²⁴ Prebivalci gospodarsko prodornejših regij, ki večinoma sodijo v KRZS so se na preizkusih PIAAC bolje odrezali kot prebivalci gospodarsko zapostavljenih regij, zato ne preseneča, da sta pri razvrstitvi vrednosti na zadnjem mestu znašli gospodarsko najmanj uspešni slovenski regiji, Zasavska in Koroška regija, ki sodita v KRVS.¹²⁵

Izobraževanje in usposabljanje se morata ustrezno odzvati na razvojne vrzeli ter prioritarno ukrepati in v vseh starostnih skupinah izboljšati digitalno pismenost prebivalstva, tako v okviru formalnega izobraževalnega sistema kot tudi vseživljenjskem učenju zaposlenih in starejših ter aktivneje spodbujati uporabo digitalnih tehnologij in interneta ter promovirati digitalizacijo družbe. To predvideva organizacijske spremembe, digitalne naprave, pa tudi vzpostavitev digitalnih izobraževalnih virov in visokokakovostne didaktične programske opreme ter zagotovitev ustrezne infrastrukture/storitve na področju IKT v podporo izobraževalnim procesom na vseh nivojih in v izobraževanju odraslih, ki se morajo prilagajati razvoju digitalne družbe. Poleg IKT infrastrukture je pomembna tudi fizična infrastruktura/objekti, v katerih poteka izobraževanje in usposabljanje, kvalifikacije in prekvalifikacije oziroma pridobivanje dodatnih znanj in spretnosti. Za kakovosten izobraževalni proces so poleg kakovostnih izobraževalnih programov in kakovostnega kadra potrebna tudi vlaganja v kakovostne infrastrukturne pogoje kot podporo izvajanju, ki jo predstavljajo: prostori

¹²¹ OECD (2018): Skills strategy implementation guidance for Slovenia, <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/skills-strategy-implementation-guidance-for-slovenia-9789264308459-en.htm>

¹²² Cedefop (2019). Adult population in potential need of upskilling. Dostopno na: https://www.cedefop.europa.eu/files/factsheet_si.pdf

¹²³ Poročilo o razvoju (2019). Urad za makroekonomske analize in razvoj. Ljubljana.

¹²⁴ OECD (2016), Raziskava spretnosti odraslih PIAAC v Sloveniji 2016, <https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Slovenia-Slovenian-Version.pdf>

¹²⁵ Andragoški center Slovenije (2017). Raziskovalno poročilo- Strokovne podlage in priporočila. Dostopno na: <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2018/02/Raziskovalo-porocilo-PIAAC-PRIPOROCILA-2017-FIN.pdf>

za izvajanje pedagoškega procesa, laboratoriji, uvajalnice, oprema, informacijsko-komunikacijska tehnologija itd.

Splošni cilj **Bele knjige o vzgoji in izobraževanju** v Republiki Sloveniji (2011) je zagotavljanje kakovostnega vzgojno-izobraževalnega sistema na vseh ravneh s kakovostno usposobljenimi strokovnimi delavci, z ustreznimi prostorskimi pogoji in finančnimi vlaganji, z upoštevanjem sodobnih spoznanj o vzgoji in izobraževanju (poučevanju in učenju), z razvijanjem zmožnosti za vseživljenjsko učenje ter stalni osebni in strokovni razvoj. Temeljne strateške usmeritve so zagotavljanje vključujočega izobraževanja in usposabljanja, enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje vsakega posameznika, pogojev za doseganje odličnosti pri posameznikih, ki so nadarjeni na različnih področjih ter sodelovanja med vzgojno-izobraževalnimi institucijami in širšim okoljem.

Vlada Republike Slovenije je julija 2020 sprejela **Strategijo višjega strokovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji** za obdobje 2020–2030. Višje strokovno izobraževanje je del terciarnega izobraževanja in ima pomembno vlogo v izobraževalnem sistemu, pri zadovoljevanju potreb na trgu dela ter družbi na splošno. Strategija vsebuje štiri strateške cilje, in sicer: finančno stabilno poslovanje višjih strokovnih šol, vsestranska kakovost višjega strokovnega izobraževanja, prilagajanje potrebam gospodarstva oziroma družbe ter zaposljivost diplomantov višjih strokovnih šol. Predvidena je optimizacija mreže višjih šol ob upoštevanju digitalizacije, globalizacije, demografskih sprememb in migracij, hkrati pa tudi pregled in optimizacija nekaterih postopkov, ki se navezujejo na višje strokovno izobraževanje.

Nacionalni program visokega šolstva za obdobje do leta 2030 je v začetni fazi priprave in bo sledil cilju podpirati odorno, fleksibilno in družbeno odgovorno visoko šolstvo, ki se odziva na potrebe okolja, ustvarja visokokvalificirano delovno silo za poklice prihodnosti ter soustvarja nova znanja za vzdržan družben razvoj. Spodbujali bomo oblikovanje in sledenje zelenim trendom in digitalni preobrazbi. Jedro visokošolskega sistema v obdobju do 2030 ostajajo javne univerze in javni samostojni visokošolski zavodi, javno mrežo visokošolskih zavodov pa dopolnjujejo zasebni visokošolski zavodi, pri čemer je pomemben regionalno uravnotežen razvoj. Načrtovana je izvedba systemske ureditve investicij v infrastrukturo – v nove stavbe in veliko raziskovalno opremo. S sodelovanjem v raziskovalnih programih in evropskih mrežah univerz bomo spodbujali mednarodno dejavnost. Na področju visokega šolstva je cilj Slovenije do leta 2030 doseči mednarodno primerljivo visoko kakovost in odličnost nad evropskim poprečjem pri vseh standardnih kazalnikih.

Na področju izobraževanja odraslih je v pripravi **Resolucija o izobraževanju odraslih za obdobje 2020–2030** (v nadaljevanju ReNPIO). Sprejeta bo predvidoma do konca letošnjega leta in predstavlja strateški razvojni dokument, ki je utemeljen v Zakonu o izobraževanju odraslih ter s katerim Državni zbor Republike Slovenije določi javni interes na področju izobraževanja odraslih. ReNPIO 2021–2030 bo opredelil nacionalno izobraževalno politiko izobraževanja odraslih, hkrati pa je podlaga za konkretno načrtovanje na ravni države v obliki letnih programov izobraževanja odraslih, ki jih za vsako posamezno leto sprejema Vlada RS. Osnutek dokumenta zajema 5 ciljev, in sicer: povečati vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje, dvigniti raven temeljnih zmožnosti in izboljšati splošno izobraženost, dvigniti izobrazbeno raven odraslih, povečati usposobljenost prebivalstva za uspešno odzivanje na potrebe in zahteve trga dela ter izboljšati in okrepiti podporne dejavnosti za učenje in vključevanje v izobraževanje. Uresničevanje ciljev NPIO 2021–2030 bo potekalo po petih prednostnih

področjih, ki so enakovredna in medsebojno povezana, to so: splošno neformalno izobraževanje odraslih, izobraževanje za pridobitev izobrazbe, strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje za potrebe dela, raziskave in razvoj na področju izobraževanja odraslih, podporne dejavnosti v izobraževanju odraslih.

Zdravstveno varstvo in dolgotrajna oskrba

Demografske spremembe so globalne in s seboj prinašajo številne izzive, s katerimi se sooča tudi Slovenija. Ključni izziv predstavlja zagotavljanje solidarnih in vzdržnih sistemov socialne zaščite, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe (DO), kar je tudi prioriteta 3. razvojnega cilja Strategije razvoja Slovenije 2030 »Dostojno življenje za vse«. Zlasti financiranje zdravstvenega sistema in DO ni prilagojeno obvladovanju pričakovanega povečanja stroškov zaradi staranja prebivalstva. Po obsegu celotni izdatki za zdravstvo in DO v Sloveniji vse bolj zaostajajo za povprečjem EU. Leta 2017 socelotni izdatki za DO v Sloveniji znašali 1,21 % BDP, v povprečju 24 držav EU, za katere so razpoložljivi podatki, pa 1,5 % BDP.¹²⁶ Javni izdatki za DO so se leta 2017 v Sloveniji nekoliko znižali – na le 0,89 % BDP, v EU pa povprečje znaša okoli 1,3 % BDP.¹²⁷ V strukturi po virih financiranja se je v desetletnem obdobju 2007-2017 delež javnih izdatkov močno znižal, v strukturi po namenu pa je upadal delež izdatkov za zdravstveni del DO, ki je pretežno financiran iz javnih virov. Tako je bilo v letu 2017 razmerje med zdravstvenim in socialnim delom DO 66:34 ter med javnimi in zasebnimi izdatki za DO 73,4:26,6.¹²⁸ Ključni izziv za ohranjanje kakovostnega življenja v starosti je zato »vzpostavitev enovitega sistema DO, kajti tu potrebe naraščajo še hitreje kot v zdravstvu«.¹²⁹ Tudi Svet EU Sloveniji priporoča, da v letih 2020 in 2021 zagotovi odpornost zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe, med drugim z zagotavljanjem zadostne oskrbe s kritično medicinsko opremo in odpravo pomanjkanja zdravstvenih delavcev.¹³⁰

Za zagotavljanje ustrezne dolgotrajne oskrbe je potrebno povečati obstoječe kapacitete, saj po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije na posteljo čaka preko 10.000 starostnikov. V Sloveniji v zadnjih 12 letih, razen enega, ni bil zgrajen noben nov objekt institucionalnega varstva. Ne v javni, niti v koncesionirani mreži. Poleg tega so nujne prenovе nekaterih obstoječih kapacitet javne domske oskrbe v smislu deinstitutionalizacije in zagotavljanje boljše oskrbe na domu, v domačem okolju. Namreč, v domovih še vedno živi cca 10 % stanovalcev, ki bi lahko živeli še doma, v kolikor bi bilo na voljo dovolj storitev v skupnosti. Dobra tretjina vseh uporabnikov v institucionalnem varstvu porabi kar 77 % vseh javnih in zasebnih virov za DO.

Cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 na področju zdravja je podaljšati leta pričakovanega zdravega življenja moških in žensk na 64,5 let, vendar je ta trend v zadnjih letih negativen, ponovno so se povečale tudi neenakosti v zdravju. Bistveno več smrti bi lahko preprečili z boljšo preventivo za zmanjšanje tveganega vedenja (alkohol, kajenje, droge, čezmerna teža) in javnozdravstvenimi ukrepi¹³¹. Velik poudarek bomo dali tudi na izboljšanje duševnega zdravja, saj Slovenija sodi v prvo tretjino držav EU glede stroškov zaradi slabega duševnega zdravja (4,13 % BDP), neposredni stroški

¹²⁶ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹²⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹²⁸ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹²⁹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹³⁰ Evropska komisija (2020). Priporočila Sveta EU, COM (2020) 524 final, Bruselj.

¹³¹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

zdravstvenega varstva znašajo 1,31 % BDP.¹³² Na tem področju ključne izzive predstavljajo predvsem: (i) izjemno naraščanje porabe zdravil (pri mlajših od 19 let se je poraba tovrstnih zdravil med 2008 in 2015 povečala za skoraj 50 %),¹³³ (ii) visoka stopnja samomorilnosti (Slovenija: 19,58, povprečje EU: 10,75 na sto tisoč prebivalcev),¹³⁴ (iii) poseben izziv predstavlja skupina oseb z demenco, saj le ta skupina izjemno hitro narašča (po ocenah je danes okrog 32.000 oseb z demenco, čez 20 let jih bo najmanj 50.000).¹³⁵ Že danes pa v Sloveniji starejšim od 65 let predpišemo največ antipsihotikov na 1000 prebivalcev starih 65 let ali več (povprečje OECD-15 je 47,8; največ je v Sloveniji: 75,0). V vseh državah OECD-15 ženskam pogosteje predpišemo antipsihotike kot moškim, v Sloveniji pa imamo najvišjo vrzel, saj ženskam nad 65 let predpišemo več kot 50 % antipsihotikov več kot moškim v isti starostni skupini.¹³⁶

Glede na podatke po regijah se je razlika v številu zdravnikov na 100.000 prebivalcev med KRVS in KRZS v preteklem desetletju zmanjševala, vendar je bilo stanje v letu 2018 še vedno ugodnejše v KRZS (377.06) kot v KRVS (264.54).¹³⁷ Število bolnišničnih postelj pa je v preteklih desetih letih v KRVS stagniralo (leta 2018 so bile kapacitete s 370.58 bolnišničnimi posteljami na 100.000 prebivalcev na ravni leta 2008), medtem ko se je število bolnišničnih postelj v KRZS celo zmanjšalo, in sicer iz 596.11 v letu 2008 na 523.11 postelj na 100.000 prebivalcev.¹³⁸ Potrebne so torej dodatne in nove kapacitete na področju zdravstvene infrastrukture ter mreža regionalnih negovalnih bolnišnic.

Slovenija je leta 2016 sprejela **Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016-2025** »Skupaj za družbo zdravja«. Resolucija predvideva, da bo pristojno Ministrstvo za zdravje zagotovilo ustrezen način načrtovanja človeških virov v zdravstvu, ki bi poleg potreb prebivalstva upošteval tudi spreminjajočo se demografsko strukturo. Posebna pozornost bo namenjena bolj uravnoteženi porazdelitvi obremenitev med zdravstvenimi delavci s prenosom nekaterih kompetenc in odgovornosti med poklicne skupine in uvajanjem novih vsebin v skladu z razvojem v medicini in drugih zdravstvenih poklicih. Vsebuje ukrepe za zagotavljanje učinkovitosti, trajnosti, dostopnosti do zdravstvenih storitev in storitev dolgotrajne oskrbe (DO), vključno s posebnim poudarkom na posameznikih, izključenih iz sistemov zdravstvene in dolgotrajne oskrbe, ter ukrepe za spodbujanje storitev v skupnosti. Z dejavnostmi in ukrepi, ki jih predvideva Resolucija, bo Slovenija prispevala k uresničevanju naslednjih krovnih ciljev na področju zdravja: (i) boljše zdravje in blagostanje ter zmanjšanje neenakosti v zdravju prebivalcev Slovenije, (ii) dostopen, uspešen in stabilen sistem zdravstvenega varstva, ki se učinkovito prilagaja potrebam prebivalstva, (iii) zadovoljni pacienti in izvajalci, (iv) večji prispevek zdravstva k razvoju Slovenije.

¹³² OECD (2018). Health at a Glance: Europe 2018. State of Health in the EU Cycle. Dostopno na: <https://www.oecd.org/health/health-at-a-glance-europe-23056088.htm>

¹³³ Nacionalni inštitut za javno zdravje (2018). Duševno zdravje otrok in mladostnikov v Sloveniji, Ljubljana. Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/dusevno_zdravje_otrok_in_mladostnikov_v_sloveniji_19_10_18.pdf

¹³⁴ Eurostat (2020). Death due to suicide by sex. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00122/default/table?lang=en>

¹³⁵ Ministrstvo za zdravje (2016), Strategija obvladovanja demence do leta 2020. Dostopno na: https://www.zod-lj.si/images/Strategija_obvladovanja_demence.pdf

¹³⁶ OECD (2018). Care Needed – Improving the lives of people with dementia. Dostopno na: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/care-needed_9789264085107-en

¹³⁷ Eurostat (2020). Physicians or doctors by NUTS2 regions, per 100 000 inhabitants. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00062&plugin=1>

¹³⁸ Eurostat (2020). Available beds in hospitals by NUTS2 region, per 1000 inhabitants. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00064/default/table?lang=en>

Predlog **Zakona o dolgotrajni oskrbi**, ki je trenutno v javni obravnavi, pristopa sistemsko k ureditvi DO v Sloveniji. Predlog zakona tako vzpostavlja DO kot novi sistem socialne varnosti, ki ga sestavlja obvezno socialno zavarovanje za DO z univerzalnimi pravicami in učinkovito mrežo izvajalcev DO. Za financiranje DO kot splošnega tveganja se uvede obvezno socialno zavarovanje za DO, ki zagotavlja univerzalne, vsem upravičencem pod enakimi pogoji dostopne pravice. Nabor storitev DO vključuje storitve s področja osnovnih dnevnih opravil, podpornih dnevnih opravil, zdravstvene nege, vezane na osnovna dnevna opravila in storitve za ohranjanje in krepitev samostojnosti. Zakon bo sistemsko podpiral tako izvajanje storitev v institucijah, kakor v skupnostnih oblikah storitev.

Zagotavljanje dostojnega življenja in družbene vključenosti ljudi, ki jih ogrožata revščina in socialna izključenost

Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 je zagotoviti kakovostno življenje za vse prebivalce, ki se na ravni posameznika kaže tudi v zagotavljanju dostojnega življenja. Hitri tehnološki razvoj in demografske spremembe predstavljajo izziv za ohranjanje dostojnega življenja za vse, zato je pomembno oblikovati ukrepe in spodbujati aktivnosti, ki stremijo k obvladovanju revščine in materialne prikrajšanosti, s ciljem, da je stopnja tveganja socialne izključenosti v državi do konca leta 2030 nižja od 16 %.

Stopnja prebivalstva, ki ga ogrožata revščina in socialna izključenost, se je znižala, vendar ostaja visoka pri starejših, prihaja pa tudi do opaznih regionalnih razlik.¹³⁹ Pri doseganju cilja EU2020 je Slovenija zmanjšala število oseb pod pragom revščine oziroma socialne izključenosti za 68.000 oseb v letu 2019, kar pomeni, da smo presegli cilj do leta 2020 (40.000 manj revnih ali socialno izključenih). V zadnjih letih so se izboljšali kazalniki tveganja revščine, ki je v letu 2019 znašala 12,0 %, medtem ko je stopnja tveganja socialne izključenosti dosegla 14,4 %.¹⁴⁰ Stopnja tveganja revščine v KRVS je v letu 2019 znašala 14,1 %, v KRZS pa 9,5 %. Še posebej se med kohezijskima regijama izkazuje velika regionalna dispariteta pri kazalnikih stopnje tveganja socialne izključenosti in stopnje resne materialne prikrajšanosti. Stopnja tveganja socialne izključenosti je v KRZS v letu 2019 dosegla 11,5 %, medtem ko je bila v KRVS kar za 5,5 o.t. višja in je dosegla 17,0 %.¹⁴¹ Stopnja resne materialne prikrajšanosti pa je v letu 2019 v KRVS dosegla 3,3 %, medtem ko je bila v KRZS 1,8 % (SLO – 2,6 %).¹⁴²

Kljub relativno ugodnim trendom, so nekatere skupine bolj izpostavljene tveganju revščine ali socialne izključenosti, zlasti ženske nad 65 let, med katerimi stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti znaša 24,4 %, kar precej presega povprečno stopnjo EU-27 (20,7 %).¹⁴³ Socialno ekonomska situacija bo v prihodnjih letih odvisna tudi od posledic spopadanja z epidemijo, zato bo potrebno načrtovati ukrepe, ki bodo zamejili povečano družbeno razslojenost, kot posledico

¹³⁹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (2020). Poročilo o razvoju 2020, Ljubljana.

¹⁴⁰ Eurostat (2020). People at risk of poverty or social exclusion Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en

¹⁴¹ Eurostat (2020). People at risk of poverty or social exclusion by NUTS2 region. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps11/default/table?lang=en

¹⁴² Eurostat (2020). Severe material deprivation by NUTS2 region. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddd21/default/table?lang=en

¹⁴³ Eurostat (2020). People at risk of poverty or social exclusion by sex and age. Dostopno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps01/default/table?lang=en

epidemije. Določene ciljne skupine prebivalcev so v času epidemije bistveno bolj izpostavljene, med njimi je prenos virusa težje nadzorovati, obenem pa zaradi spremenjenega delovanja določenih storitev ne morejo več zadovoljevati svojih potreb. Za ublažitev socialnih posledic te krize je tako bistveno, da se posebno pozornost nameni starejšim, zlasti ženskam, pri katerih so bile stopnje tveganja revščine ali socialne izključenosti že pred krizo višje od povprečja EU.¹⁴⁴ Eno od priporočil EK je tudi nudenje dodatne finančne pomoči, ponujene organizacijam, ki so bile ključne v boju z epidemijo, kar bi zagotovilo, da epidemija ne bi nesorazmerno prizadela ljudi, ki jim grozi socialna izključenost ter da bi bile krite njihove osnovne potrebe.

Iz podatkov Zavoda RS za zaposlovanje (december 2019) izhaja, da je v Sloveniji od 75.292 registriranih brezposelnih oseb, denarno socialno pomoč (DSP) prejelo 29.103 oseb. Konec avgusta 2020 je bilo med registriranimi brezposelnimi 36.426 oseb prejemnikov DSP, kar predstavlja 41,3-odstotni delež med brezposelnimi osebami. V obdobju od januarja do avgusta 2020 je bilo v ukrepe Aktivne politike zaposlovanja vključenih 4.537 brezposelnih oseb prejemnikov DSP, kar predstavlja 33,1 % vseh vključenih v ukrepe v tem obdobju.¹⁴⁵ Po oceni Zavoda je v mesecu decembru 2018 od vseh brezposelnih le 17 % neposredno zaposljivih, 44 % je takih oseb, ki za zaposlitev potrebujejo dodatne aktivnosti, kar 39 % oz. 28.084 oseb pa predstavlja tiste, ki potrebujejo intenzivno poglobljeno podporo za vrnitev na trg dela. Najvišji deleži prejemnikov DSP med posameznimi skupinami brezposelnih so med Romi 90,4 %, tujci 41,6 % in med invalidi 25,2 % (v vseh skupinah so še posebej izpostavljene ženske). Tako raziskava Evropskega ekonomsko-socialnega odbora »Položaj romskih žensk« navaja, da je velik delež romskih žensk in deklet izpostavljen večplastni in presečni diskriminaciji.¹⁴⁶

Posebno pozornost je potrebno nameniti najranljivejšim skupinam (otroci romske skupnosti, priseljenci in otroci s posebnimi potrebami), saj prikrajšanost zaradi osebnih, socialnih, kulturnih ali ekonomskih razmer lahko ovira izobraževanje ter pridobivanje znanj in spretnosti in s tem izpostavlja posameznike tveganju revščine in socialne izključenosti. V skladu z Evropskim stebrom socialnih pravic imajo otroci iz prikrajšanih okolij pravico do posebnih ukrepov za izboljšanje njihovih zmožnosti.

V Sloveniji se soočamo z občutnim primanjkljajem javnih najemnih stanovanj, zaradi česar je predvsem socialno ogroženim in drugim marginaliziranim skupnostim otežen dostop do primerne stanovanjske. Po podatkih Stanovanjskega sklada Republike Slovenije iz leta 2017 je na državni ravni izražena potreba po dodatnih 9.167 javnih najemnih stanovanjih, 599 bivalnih enotah in 540 oskrbovanih stanovanjih. Eden izmed ciljev Resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025¹⁴⁷ je rešiti stanovanjski problem socialno ogroženih oziroma ranljivih ciljnih skupin v obliki začasnih bivalnih enot, saj po ocenah v Sloveniji trenutno primanjkuje 800 začasnih bivalnih enot. Na področju stanovanjske prikrajšanosti je treba posebej izpostaviti še slabšo kakovost stanovanj ter energetske revščine, ki se meri glede na razpoložljiva sredstva gospodinjstev, porabljena za elektriko,

¹⁴⁴ Evropska komisija (2020). Priporočila Sveta EU, COM (2020) 524 final, Bruselj

¹⁴⁵ Zavod RS za zaposlovanje (2020). Brezposelne osebe – prejemniki DSP na trgu dela. Dostopno na: https://www.ess.gov.si/_files/13051/Prejemniki_DSP_2020.pdf

¹⁴⁶ Evropski ekonomsko-socialni odbor (2018). The situation of Roma women (Exploratory opinion from the European Parliament), SOC/585-EESC-2018. Dostopno na: <https://www.eesc.europa.eu/sl/node/61365>.

¹⁴⁷ Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (Uradni list RS, št. 92/15).

plin in druga goriva v stanovanjih, in ki kaže na velike razlike med gospodinjstvi z najnižjimi in z najvišjimi dohodki.

Eden izmed ciljev Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 je zmanjšati tveganje revščine in povečati socialno vključenost socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva. V skladu s cilji resolucije Slovenija od leta 2014 izvaja Operativni program za opravljanje materialne prikrajšanosti 2014-2020, ki se sofinancira iz Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim in letno zagotavlja cca 4.000 ton hrane cca 160.000 najbolj ogroženim osebam, njihova socialna vključenost pa se zagotavlja z izvajanjem različnih spremljevalnih ukrepov. Program predstavlja enega izmed ključnih ukrepov za blaženje materialne in socialne stiske ljudi, saj zagotavlja 70 % vse hrane, ki jo partnerski organizaciji v programu razdelita svojim prejemnikom. Anketa med humanitarnimi organizacijami je pokazala, da program učinkovito pomaga najbolj ogroženim osebam, saj prejeta hrana razbremenjuje stroške gospodinjstev, vpliva na obseg oskrbe posameznikov in družin s hrano ter predstavlja priložnost za urejanje socialnih stisk najbolj ogroženih.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2021-2030 (ReNPSV 2021-2030)

bo opredelila osnovna izhodišča za razvoj sistema, cilje in strategijo razvoja socialnega varstva, določila mrežo javne službe socialnovarstvenih storitev in javnih socialnovarstvenih programov ter opredeljuje način njihovega izvajanja in spremljanja ter odgovornost posameznih akterjev na različnih ravneh. Namen sistema socialnega varstva v Republiki Sloveniji je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije. Država in lokalne skupnosti so v okviru politik socialnega varstva dolžne zagotavljati pogoje, v katerih posamezniki lahko, v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju, ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje razvojne možnosti ter s svojo dejavnostjo dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva z ravni kakovosti življenja drugih prebivalcev Republike Slovenije in ustreza merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki in družine ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči, ki jo v okviru aktivne socialne politike zagotavljata država in lokalna skupnost.

Cilj politike 5: Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih spodbud

Urbani razvoj mestnih občin

V okviru cilja politike 5 bo prav tako naslovljen **urbani razvoj mestnih občin** kot najpomembnejša komponenta naslavljanja policentričnega razvoja Slovenije. Področne strategije (v okviru omogočitvenih pogojev za koriščenje kohezijskih sredstev) in pripravljene trajnostne urbane strategije za (funkcionalna) območja mestnih občin predstavljajo vsebinski okvir za ukrepanje. Predvideva se uporaba večnivojskega pristopa (kombinacija pristopa od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol) pri izvajanju mehanizma celostnih teritorialnih naložb (CTN).

S krepitvijo urbanih središč kot ključnih teritorialnih razvojnih jeder (vezano na mestne občine skupaj s funkcionalnimi območji mestnih občin, torej na gravitirajoče občine ali dele teh občin z namenom krepitve vezi urbano-ruralno) se krepí policentrični regionalni razvoj tudi na ravni razvojnih (NUTS III) regij, s čimer se bodo, ob ustreznem upoštevanju razvojnih indeksov pri indikativni alokaciji sredstev na tej ravni, naslovile ključne razvojne vrzeli, ki v Sloveniji obstajajo na ravni NUTS III, s ciljem skladnejšega razvoja in predvsem večje odpornosti območij, vezanih na urbana razvojna središča - mestne občine.

Trajnostne urbane strategije (TUS) predstavljajo enotno strateško podlago (vključujejo celostno prometno strategijo območja), ki na podlagi analize, upoštevajoč zahteve evropskih uredb, definira razvojne izzive in priložnosti funkcionalnega urbanega območja (FUO), torej območja ukrepanja, katerega središče upravljanja je mestna občina.

Urbani razvoj mestnih občin bo naslovljen tudi v okviru preostalih ciljev politik (1-4), v okviru tistih specifičnih ciljev, ki bodo naslavljali izzive, izhajajoče iz področnih strategij.

Regionalno-urbani razvoj mest

Hkrati bo Slovenija v omenjenem okviru naslovila tudi **regionalno-urbani razvoj** mest. Z namenom spodbujanja skladnega regionalnega razvoja je v Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2) določen način medsebojnega usklajevanja države in občin pri načrtovanju regionalne politike in izvajanju nalog regionalnega razvoja, dejavnosti in opravljanje razvojnih nalog v razvojni regiji ter ukrepi regionalne politike, pri čemer se bo kohezijska politika osredotočila na funkcionalna območja naselij s statusom mesta.

V obdobju 2021 – 2027 bodo regionalni razvojni programi strateška podlaga za izvajanje vseh instrumentov regionalne politike v državi, hkrati pa bo v navedenem strateškem okviru regionalnega razvoja pripravljena tudi strateška podlaga za naslavljanje funkcionalnih območij naselij s statusom mesta. Cilj takega večnivojskega pristopa (kombinacija, sodoločanje okvirjev, prioritet od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor preko razvojnih svetov regij ali regionalnih razvojnih agencij ali drugih regionalnih organov) je spodbujanje skladnega regionalnega razvoja s poudarkom na urbani komponenti, torej zmanjšanje regionalnih razlik, z namenom pospešenega policentričnega razvoja Slovenije kot celote preko naselij s statusom mesta. Hkrati se z vpeljavo nacionalnega teritorialnega orodja poleg urbanega in lokalnega razvoja omogoča krepitev medsebojne povezanosti urbanega in ruralnega, mest in vasi, z namenom celovitejšega naslavljanja izzivov sodobnega časa.

S pripravo regionalnih razvojnih programov ter pripravo strateških podlag za naslavljanje funkcionalnih območij naselij s statusom mest, se krepi učinkovitost načrtovanja na regionalni ravni. Regionalno-urbani razvoj bo naslovljen tudi v okviru preostalih ciljev politik (1-4), v okviru tistih specifičnih ciljev, ki bodo naslavljali izzive, izhajajoče iz pripravljenih regionalnih razvojnih programov oziroma strategije.

Lokalni razvoj

Slovenija bo, s ciljem nadaljnega spodbujanja endogenih potencialov, v okviru cilja politike 5 naslovila predvsem **lokalni razvoj** preko že uporabljenega in uveljavljenega pristopa »lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost« CLLD, ki bo potekal v okviru lokalnih akcijskih skupin (v nadaljevanju LAS). Slednje bodo vzpostavljene za komplementarno ukrepanje iz sredstev skupne kmetijske politike (EKSRP) in kohezijske politike (ESRR, ESS+) ter skupne ribiške politike (ESPRA). CLLD je orodje za spodbujanje celovitega lokalnega razvoja po načelu »od spodaj navzgor« in omogoča reševanje razvojnih problemov, usklajeno delovanje s pomočjo različnih virov financiranja ter prožnost pri doseganju razvojnih ciljev. S takim pristopom pa odpira priložnost za razvoj in zmanjševanje razvojnih razlik posameznih območij. Pristop »od spodaj navzgor« omogoča lokalnemu prebivalstvu, da z oblikovanjem lokalnih partnerstev, LAS, aktivno odloča o prioritetah in razvojnih ciljih lokalnega območja, vključno z viri financiranja za doseganje ciljev lokalnega območja. Pristop omogoča uresničevanje široke palete izzivov v različnih okoljih, večjo fleksibilnost pri doseganju ciljev in odgovarja dejanskim potrebam lokalnega območja.

V programskem obdobju 2021–2027 je predvideno izvajanje CLLD po sistemu »3+1«. V okviru treh skladov, in sicer ESRR, ESS+ ter EKSRP, se bo CLLD izvajal kot skupen pristop. CLLD v okviru ESPRA se bo izvajal samostojno. V primerjavi z obdobjem 2014-2020 pričakujemo, da bodo s samostojnim izvajanjem krajši in enostavnejši postopki preverjanja in odobravanja vlog ter projektov, potrjene pa bodo strategije lokalnega razvoja, ki bolje upoštevajo specifične sektorje ribištva in akvakulture. Širitev CLLD iz ESPRA na celotno območje RS pa pomeni tudi, da bo koristi od EU sredstev lahko imelo še več deležnikov. Na Obali bo eno ribiško območje, na celini pa bodo uporabljena podobna merila, kot veljajo v programskem obdobju 2014-2020. Kljub temu bo komplementarnost zagotovljena – ustanovljena je bila Medresorska delovna skupina, v kateri so predstavniki organov upravljanja in posredniških organov vseh skladov, ki izvajajo CLLD. Cilj je kar najbolj poenotiti in poenostaviti vsebine, ki so skupne vsem skladom, da se izvajanje ukrepa čim bolj olajša deležnikom na terenu.

Sam pristop »od spodaj navzgor« se je v Sloveniji uveljavil v programskem obdobju 2007-2013 z izvajanjem pristopa LEADER (EKSRP) in trajnostnega razvoja ribiških območij (ERS). V programskem obdobju 2014-2020 se je izvajal skupni pristop CLLD skladov ESRR, ESPR in EKSRP. Oblikovanih in potrjenih je bilo 37 pogodbenih partnerstev, LAS ki operacije izvajajo na podlagi pripravljenih strategij lokalnega razvoja (v nadaljnjem besedilu: SLR). Skupno je bilo v programskem obdobju 2014-2020 za CLLD namenjenih 101.5 mio EUR. Projekti so se izvajali preko podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost« ter podukrepa »Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine« (projekti sodelovanja).

Pristop CLLD se bo, tudi v obdobju 2021-2027, izvajal na celotnem območju države. LAS se mora oblikovati na območju s skupnimi lokalnimi potrebami in izzivi. Osredotočiti se mora na posebna

podregionalna območja. Projekti, vključno z dejavnostmi sodelovanja, se bodo izvajali v okviru SLR posameznega LAS. V primeru projektov sodelovanja pa se pričakuje tudi operacije, ki povezujejo več lokalnih območij.

S sredstvi EKSRRP bo podprt celostni razvoj podeželskih območij, ESRR bo namenjen projektom razvoja lokalnega območja, medtem ko bo ESS+ naslovil predvsem področja socialne vključenosti, medgeneracijskega sodelovanja in pridobivanja kompetenc. ESPRA bo naslovil projekte s področja ribiškega in/ali akvakulturnega sektorja na celotnem območju Slovenije.

Izvajanje pristopa CLLD **s sredstvi ESRR in ESS+** bo v obdobju 2021 - 2027 prispevalo k doseganju obeh specifičnih ciljev znotraj Cilja politike 5, pri čemer bo poudarek dan drugemu specifičnemu cilju (izven urbanega).

V okviru **sklada EKSRRP** se bo pristop CLLD v obdobju 2021-2027 izvajal kot LEADER, v okviru specifičnega cilja »Strateškega načrta Spodbujanje zaposlovanja, rasti, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželskih območjih, vključno z biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«. Izvajanje pristopa bo s tem prispevalo tudi doseganju ciljev »Dvig kakovosti življenja in krepitev gospodarske aktivnosti na podeželju« določenih v strateškem dokumentu Resolucije »Naša Hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021«, in sicer k specifičnim ciljem: »Socialna vključenost, ženske na podeželju in skrb za ranljive skupine« ter »Zmanjševanje vrzeli v dostopnosti in kakovosti storitev v urbanem in ruralnem okolju«. Na podlagi analiz so bile na podeželju prepoznane naslednje potrebe, ki bodo podprte preko pristopa LEADER: Razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja in zagotavljanje infrastrukturnega razvoja na podeželju, Socialna vključenost vseh prebivalcev, Spodbujanje zaposlovanja in podjetništvo na podeželju. Preko pristopa LEADER se bo spodbujal celostni razvoj podeželskih območij, zmanjševanje strukturnih težav (kot so pomanjkanje privlačnih zaposlitvenih možnosti, staranje prebivalstva), ustvarjanje delovnih mest, osnovne storitve, socialno vključenost, razvoj pametnih vasi, pa tudi okoljske vsebine in druge prepoznane potrebe na podeželju.

S podporo vlaganjem na področju akvakulture in ribištva bomo prispevali k izvajanju cilja politike 5. S tem ciljem se bodo **s pomočjo sredstev ESPRA** nadgrajevali drugi ukrepi OP ESPRA 2021-2027 iz cilja Politike 2. Spodbujal se bo trajnostni in celostni razvoj lokalnih območij, ki temelji na pristopu »od spodaj navzgor«, kar pomeni, da lokalni deležniki (morski gospodarski ribiči, rejci vodnih živali, lokalne skupnosti, lokalna društva in drugi lokalni subjekti) pod okriljem ribiških akcijskih skupin oblikujejo strategije lokalnega razvoja, ki bodo omogočale rast trajnostnega modrega gospodarstva, razvoja ribiške skupnosti na obali ter akvakulturnih skupnosti na celinskih območjih RS z vključevanjem ciljev Strategije EU od vil do vilic in Strategije EU za biodiverzitet 2030, s promocijo in osveščanjem o pomembnosti ohranitve čistega in zdravega okolja. Prepoznane so bile potrebe po diverzifikaciji ribičev in povezovanju ribičev in predstavnikov akvakulture z drugimi sektorji, ustvarjanju enotne lokalne ponudbe, dodajanju vrednosti proizvodom iz ribištva in akvakulture, prenosu znanja in vseživljenjskem učenju, novih poslovnih priložnostih (krožno gospodarstvo, uporaba stranskih proizvodov, npr. lupine od školjk), promociji lokalne hrane (ti projekti bodo dopolnjevali generično promocijo proizvodov ribištva in akvakulture), ohranjanju okolja (zmanjšanje onesnaženosti, odpadkov), povečanju prepoznavnosti sektorja ribištva in akvakulture, ustvarjanju novih proizvodov in storitev v zelenem in modrem gospodarstvu, digitalizaciji v akvakulturi,

osveščanju in obveščanju potrošnikov, aktivnostih, ki prispevajo k večji čistosti morskega okolja (npr. pobiranje odpadlega ribolovnega orodja, mrežic iz marikulture), osveščanju javnosti o načinih trajnostne rabe morja/oceanov ter vseh naravnih danosti, kot so zaščitena območja (Natura 2000). CLLD lahko nudi okvir za izvajanje projektov makroregionalne narave jadransko-jonskega območja, predvsem na področju ribiškega turizma ter okolja. Pri tem je treba upoštevati posebnosti sektorja morskega gospodarskega ribolova/marikulture/sladkovodne akvakulture (tj. majhni gospodarski subjekti, razpršenost in nepovezanost sektorja) ter pristop od spodaj navzgor.

Specifični cilj SPP: Evropa za pravični prehod

Prehod na podnebno nevtrarno in krožno gospodarstvo je eden najpomembnejših ciljev politike Evropske unije. Čeprav bo boj proti podnebnim spremembam in degradaciji okolja dolgoročno koristil vsem, pa je na območjih, ki so močno odvisne od fosilnih goriv ter industrije z največjo intenzivnostjo toplogrednih plinov, pričakovati širše, negativne socialne in gospodarske učinke. Za zadevna območja vsaka država članica skupaj z ustreznimi organi teh območij pripravi območne načrte za pravični prehod, ki morajo biti skladni s teritorialnimi strategijami, Slovensko strategijo pametne specializacije, Celovitim nacionalnim energetske in podnebnim načrtom (27.2.2020) ter Evropskim stebrom socialnih pravic.

Evropska komisija je za Slovenijo v Poročilu o državi – Slovenija 2020 v Prilogi D pripravila Naložbene smernice za Sklad za pravični prehod v obdobju 2021–2027. V skladu s temi smernicami, ki opredeljujejo dve območji, odvisni od fosilnih goriv, to sta Zasavska in Savinjsko-Šaleška, so nekatere aktivnosti za prestrukturiranje v teku, in sicer priprava nacionalne strategije in dveh načrtov za postopno opuščanje premoga v slovenskih premogovnih regijah. Sočasno z nacionalno strategijo, katere osnutek je v obravnavi, se pripravlja tudi celovita presoja vplivov na okolje. Priprava vseh dokumentov poteka ob vključevanju relevantnih akterjev na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki bodo v območnih načrtih povzeti v mehanizmi upravljanja: aktivni sta tako delovna skupina Vlade Republike Slovenije za prestrukturiranje premogovnih regij na ravni državnih sekretarjev in operativna delovna skupina za pripravo ukrepov prestrukturiranja premogovnih regij. Predstavniki premogovnih regij sodelujejo v okviru Platforme za premogovne regije na ravni EU.

V okviru obeh območnih načrtov, ki bosta predvidoma pripravljena do marca 2021 bo izdelan tudi opis mehanizmov upravljanja, predvidoma večnivojskih (kombinacija pristopov od spodaj navzgor ter od zgoraj navzdol z opredeljeno vlogo regionalne razvojne agencije).

V pripravi je še opredelitev z utemeljitvijo območij z industrijo z največjo intenzivnostjo toplogrednih plinov, ki bodo usklajena z Evropsko komisijo in za katera bodo prav tako izdelali območni načrti za pravični industrijski prehod. Gre za funkcionalna območja z najbolj negativnim vplivom predvidoma v treh razvojnih regijah: Gorenjska, Koroška in Goriška.

V območnih načrtih za pravični prehod bodo v skladu z zahtevami že navedene uredbe, opisi vrste predvidenih operacij in seznamih operacij, pri čemer mora biti zagotovljena skladnost s področjem uporabe podpore, to je izključnimi dejavnostmi, kot jih v členu 4 določa zaenkrat še predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Sklada za pravični prehod. Območne načrte za pravični prehod bo Evropska komisija obravnavala in potrdila kot del operativnih programov oz. njihove spremembe.

Za sofinanciranje izbranih operacij v okviru tega cilja politike se bodo namenjala sredstva SPP v okviru nacionalnega programa, ki jih Slovenija ne namerava dopolnjevati s sredstvi ESRR in ESS+. Bodo pa ukrepi, financirani iz sredstev ESRR in ESS+ komplementarni oziroma bodo dopolnjevali ukrepanja iz SPP, za kar bodo ustrezne podlage pripravljene že na ravni načrtov oziroma specifičnih teritorialnih strategij, natančneje razdelani pa na izvedbeni ravni.

Sklad za pravični prehod predstavlja prvega od treh stebrov mehanizma za pravični prehod. Sredstva drugih dveh stebrov, Programa za pravični prehod v okviru InvestEU in Instrumenta EIB za posojila v javnem sektorju, predstavljajo komplementarna povratna sredstva za izvedbo naložb, ki doprinašajo k doseganju razvojnih potreb in ciljev do leta 2030, kot izhaja iz potrjenih območnih načrtov za pravični prehod.

Usklajevanje, razmejevanje in dopolnjevanje med skladi in, če je ustrezno, usklajevanje med nacionalnimi in regionalnimi programi

Skladno s členom 4(3) Uredbe EU o določitvi skupnih določb morajo države članice in Evropska komisija zagotoviti usklajevanje, dopolnjevanje in skladnost skladov. Pri tem gre tudi za opredelitev in uporabo mehanizmov za usklajevanje, katerih namen je tudi preprečevanje podvajanja med načrtovanjem in izvajanjem. Država je torej dolžna zagotoviti strateško usmerjanje sredstev v prioritete ukrepe.

Slovenska odločitev za izvajanje usklajevanja, razmejevanja in dopolnjevanja med skladi

1. ESRR,
2. ESS+,
3. KS,
4. SPP in
5. ESPRA.

in usklajevanje med nacionalnimi in regionalnimi programi

1. Program vzhodna SLO (vir: ESRR V SLO in ESS+ V SLO),
2. Program zahodna SLO (vir: ESRR Z SLO in ESS+ Z SLO),
3. Program za pomoč najbolj ogroženim (vir: ESS+),
4. Program SLO (vir: KS in SPP) in
5. Program za pomorstvo in ribištvo in akvakulturo (vir: ESPRA).

sloni na ti. centraliziranem pristopu k izvedbi Sporazuma o partnerstvu.

Ko gre za usklajevanje, razmejevanje in dopolnjevanje med Programom vzhodna Slovenija (PVZHOD), Programom zahodna Slovenija (PZAHOD) in Programom Slovenija (PSLO) na eni strani ter Programom za pomoč najbolj ogroženim in Programom za pomorstvo in ribištvo in akvakulturo (PESPRA) bo za naslednjo finančno perspektivo Slovenija poskušala sicer čim bolj poenostaviti postopke v okviru pravil EU, vendar pa namerava tudi v tem primeru nadaljevati z dosedanjim centraliziranim pristopom. To pomeni, da bo določen **en nacionalni razvojni koordinator na prvi ravni v okviru SVRK za zagotavljanje usklajevanja, dopolnjevanja in skladnosti PVZHOD, PZAHOD, PSLO, Programom za pomoč najbolj ogroženim in PESPREA**. Z medsebojnim usklajevanjem, dopolnjevanjem in skladnostjo bodo učinki dodeljenih sredstev dodatno okrepljeni.

V primeru Evropske kohezijske politike Cilja za rast in delovna mesta bo določen **en organ upravljanja za vse tri programe (PVZHOD, PZAHOD in PSLO)**, ki jih financirata strukturna sklada ter Kohezijski sklad, v isti instituciji pa bo skoncentrirana tudi koordinacija cilja 2, Evropskega teritorialnega sodelovanja. Na ta način bo zagotovljena tako procesna kot vsebinska koordinacija med vsemi navedenimi programi, pri tem pa je ključnega pomena redno in tesno sodelovanje z ministrstvi, kakor tudi z drugimi izvedbenimi institucijami na nižji ravni. Za Program za pomoč najbolj ogroženim bo imenovan dosednji organ upravljanja, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, za Program za pomorstvo in ribištvo in akvakulturo pa Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Natančna izvedbena določila bodo določena v okviru programov, okvirno pa je mogoče reči, da bo koordinacija potekala tako na formalni (npr. preko odbora za spremljanje) kot neformalni ravni, ki se je pokazala kot pomemben element administrativne absorpcijske sposobnosti. V vseh primerih, ko se bodo ukrepi vsebinsko nanašali na področje drugih ministrstev bo pridobljeno

ustrezno stališče. Načeloma se bo Slovenija torej izogibala ustanavljanju novih organov in teles in namesto tega dala poudarek predvsem vsebini in koordinacijski vlogi organa upravljanja. Ob tem bo usposobljenost in odzivnost ministrstev igrala osrednjo vlogo, saj ministrstva predstavljajo glavne pobudnike in izvajalce razvojnih prioritet skladno s programskimi dokumenti, obenem pa so nosilci posameznih razvojnih področij skladno s slovensko zakonodajo.

Hkrati bo Slovenija, vzporedno z bolj specifičnim naslavljanjem obeh kohezijskih regij s pripravo 3 programov namesto enega, kot je to bilo v dosedanjih programskih obdobjih, zadržala in dodatno okrepila možnost izvajanja tako ukrepov kot instrumentov ter operacij, ki bodo skupni obema regijama in se bodo financirali iz obeh regionalnih programov, s čimer bo poskušala z zadržanim čezregionalnim in mednarodnim sodelovanjem dosegati sinergijske učinke in višjo dodano vrednost. To bo še zlasti veljalo za vsebine, pri katerih je bolj smiselno nacionalno in ne regionalno specifično naslavljanje, torej za vsebine Evropskega socialnega sklada ter tudi določene vsebine Evropskega sklada za regionalni razvoj (zlasti v okviru ciljev politik 1 in 4).

Za naslednjo finančno perspektivo bo Slovenija poskušala sicer čim bolj poenostaviti postopke tudi v okviru pravil EU za izvajanje ozemeljskih pristopov. V tem delu nameravamo prav tako oblikovati centralizirani pristop dopolnjevanja, usklajevanja in skladnosti. Predvidoma se bo v Sloveniji celostni teritorialni razvoj izvajal na področjih urbanega razvoja, lokalnega razvoja v okviru lokalnih akcijskih skupin in regionalnega razvoja v okviru 12 razvojnih regij (NUTS III) oziroma funkcionalnih regij. Na SVRK bo oblikovana posebna nacionalna razvojna koordinacija za ozemeljske pristope ter tudi za koordinacijo le-teh z območnimi načrti za pravični prehod opredeljenih funkcionalnih območij v okviru regij na ravni NUTS III.

Dopolnjevanje med skladi in drugimi instrumenti Unije, vključno s strateškimi integriranimi projekti LIFE in strateškimi naravovarstvenimi projekti

Skladno s členom 4(3) Uredbe EU o določitvi skupnih določb morajo države članice in Evropska komisija zagotoviti usklajevanje, dopolnjevanje in skladnost z drugimi instrumenti Unije, kot je program za podporo reformam, vključno z orodjem za izvajanje reform in instrumentom za tehnično podporo. Pri tem gre tudi za opredelitev in uporabo mehanizmov za usklajevanje, katerih namen je tudi preprečevanje podvajanja med načrtovanjem in izvajanjem.

Za naslednjo finančno perspektivo bo Slovenija poskušala sicer čim bolj poenostaviti postopke tudi v okviru pravil EU za izvajanje ozemeljskih pristopov. V tem delu nameravamo prav tako oblikovati centralizirani pristop dopolnjevanja, usklajevanja in skladnosti. Predvidoma se bo v Sloveniji celostni teritorialni razvoj izvajal na področjih urbanega razvoja, lokalnega razvoja v okviru lokalnih akcijskih skupin in regionalni urbani razvoj v funkcionalnih območjih 56 naselij s statusom mesta. Na SVRK bo oblikovana posebna nacionalna razvojna koordinacija za ozemeljske pristope.

V okviru SVRK (nacionalni razvojni koordinator) se bo torej zagotavljala koordinacija z vsemi instrumenti Unije. To pomeni, da se bodo izvedbena določila med drugimi instrumenti Unije in kohezijsko politiko usklajevala v okviru spremljanja Sporazuma o partnerstvu, dodatno pa je treba, kjer relevantno in že skladno z običajno vladno proceduro vse tovrstne dokumente predhodno uskladiti z drugimi zainteresiranimi vladnimi organi. Z medsebojnim usklajevanjem, dopolnjevanjem in skladnostjo bodo učinki dodeljenih sredstev dodatno okrepljeni.

Program InvestEU je kot enotna naložbena shema za notranje politike Unije hkrati instrument politike in orodje za njeno izvajanje.

Splošni cilj programa InvestEU kot instrumenta politike je podpirati cilje politik Unije z mobilizacijo javnih in zasebnih naložb v EU ter tako odpravljati nedelovanje trga in naložbene vrzeli, ki ovirajo doseganje ciljev EU glede trajnosti, konkurenčnosti in vključujoče rasti.

Njegov namen je zagotoviti financiranje gospodarskim subjektom s profilom tveganja, ki ga zasebni vlagatelji ne morejo ali pa niso pripravljeni vedno sprejeti, da se spodbujajo konkurenčnost gospodarstva EU, trajnostna rast, socialna odpornost in vključevalnost ter povezovanje kapitalskih trgov v EU v skladu s cilji politik EU na različnih področjih. Program InvestEU, podprt z jamstvom EU, bo prispeval k posodobitvi proračuna EU in povečal učinek proračuna EU, tako da bo „storil več z manj“. Pri ekonomsko vzdržnih projektih z zmožnostjo ustvarjanja prihodkov lahko bolj sistematična uporaba proračunskega jamstva pomaga povečati učinek javnih sredstev.

Vzpostavitev programa InvestEU zagotavlja enoten mehanizem EU za podporo naložbam za notranje ukrepe v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027. Program InvestEU temelji na uspešnih izkušnjah z EFSI in sedanjimi finančnimi instrumenti za notranje politike. Temeljit bo na štirih stebrih: (i) skladu InvestEU, ki bo zagotavljal jamstvo EU; (ii) svetovalnem vozlišču InvestEU, s katerim se bo zagotavljala zlasti tehnična pomoč pri razvijanju projektov; (iii) portalu InvestEU, ki bo zagotavljal zlahka dostopno podatkovno zbirko za spodbujanje projektov pri iskanju financiranja, in (iv) operacijah mešanega financiranja.

Sklad InvestEU deluje prek naslednjih štirih sklopov politike, ki odpravljajo nedelovanje trga ali neoptimalne naložbene razmere v okviru svojega specifičnega področja uporabe in so lahko predmet potrebnih aktivnosti za zagotavljanje dopolnjevanja, usklajevanja in skladnosti:

- sklop politike za trajnostno infrastrukturo (možno dopolnjevanje, usklajevanje in skladnost s predvsem cilji politike 1, 2, 3 in SPP 6)
- sklop politike za raziskave, inovacije in digitalizacijo (možno dopolnjevanje, usklajevanje in skladnost s predvsem cilji politike 1,3 in SPP 6),
- sklop politike za MSP (možno dopolnjevanje, usklajevanje in skladnost s predvsem cilji politike 1, 3 in SPP 6) in
- sklop politike za socialne naložbe in spretnosti (možno dopolnjevanje, usklajevanje in skladnost s predvsem cilji politike 1, 4 in SPP 6).

V predlogu je poleg jamstva EU na ravni Unije predvidena možnost, da države članice del sredstev v okviru deljenega upravljanja uporabijo prek posebnega oddelka v jamstvu EU v okviru sklada InvestEU za doseganje istih ciljev, kjer na nacionalni ali regionalni ravni trg ne deluje ali naložbene okoliščine niso optimalne. Program InvestEU torej lahko dopolnjuje v okviru deljenega upravljanja (ESRR, ESS+, Kohezijski sklad in ESPR) prek finančnih produktov, kjer bomo lahko imele države članice možnost, da se opremo na program InvestEU. To je najpomembnejša poenostavitev v primerjavi s sedanjimi razmerami, saj se bo v tem primeru uporabljal le en sklop pravil.

Ocenjuje se, da bo sicer izvedba predhodnih ocen potreb trga in vrzeli financiranja na trgu za izvajanje finančnih instrumentov v programskem obdobju 2021–2027 v Sloveniji (z posodobitvijo in razširitvijo predhodne ocene pripravljene za programsko obdobje 2014-2020) realizirana najkasneje

do konca 1.kvartala 2021. Ob upoštevanju izbora izvajalca storitve, se pričakuje, da bodo ocene vrzeli trga in naslavljanje vrzeli z finančnimi instrumenti podrobno predstavljene najkasneje konec 1. četrtertletja 2021. Šele tedaj bo mogoča naslovitev posameznih vrzeli na različnih naložbenih področjih in oblikovanje naložbene strategije izvajanja finančnih instrumentov, ki bodo najučinkoviteje naslavljali ugotovljene vrzeli. Med drugim, naj bi predhodna ocena naslavljala tudi možnost učinkovite uporabe kombinacije finančnih instrumentov z drugimi oblikami podpore kohezije v naslovljenih ciljnih politikah/sektorjih programa za boljše učinke in sprejemljivost finančnih instrumentov s strani zasebnih so-investitorjev kot tudi s strani končnih prejemnikov. V okviru predhodne ocene bo naslovljena tudi primerjava in swot analiza uporabe finančnih instrumentov v okviru Invest EU glede na različna področja in cilje, ki jih naslavlja kohezijska politika v naslednjem obdobju. V tem trenutku v Sloveniji torej še ni podlag, ki bi dajale usmeritev za del sredstev ESRR, ESS+, Kohezijski sklad in ESPRA v jamstvu EU v okviru sklada InvestEU. Skladno s pravnimi podlagami razumemo, da če se naknadno pokaže relevantno usmeriti del sredstev ESRR, ESS+, Kohezijski sklad in ESPRA, to lahko storimo tudi naknadno.

Skupna kmetijska politika (SKP) po letu 2020 temelji na treh splošnih in devetih specifičnih ciljih, ki so skladni z Evropskim zelenim dogovorom, Strategijo od vil do vilic in Strategijo o biotski raznovrstnosti. Cilji so osredotočeni na gospodarsko uspešnost, odpornost in dohodke kmetij, na večjo okoljsko in podnebno uspešnost ter na okrepljen socialno-ekonomski razvoj podeželskih območij. Poleg tega je zelo pomemben tudi medsektorski cilj spodbujanje znanja, inovacij in digitalizacije v kmetijstvu in na podeželskih območjih. SKP po letu 2020 vključuje tudi odziv na vplive krize, ki jo je povzročil izbruh COVID-19.

CILJ: Spodbujanje pametnega, odpornega in raznolikega kmetijskega sektorja, ki zagotavlja prehransko varnost	CILJ: Krepitev skrbi za okolje in podnebnih ukrepov ter prispevanje k doseganju okoljskih in podnebnih ciljev EU	CILJ: Krepitev socio-ekonomskega razvoja podeželskih območij
(1) Podpora vzdržnim dohodkom in odpornosti kmetij po vsem ozemlju EU za povečanje prehranske varnosti	(4) Prispevanje k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter k trajnostnim virom energije	(7) Privabljanje mladih kmetov in spodbujanje razvoja podjetništva na podeželju
(2) Krepitev tržne usmerjenosti in povečanje konkurenčnosti, tudi z večjim poudarkom na raziskavah, tehnologiji in digitalizaciji	(5) Spodbujanje trajnostnega razvoja in učinkovitega upravljanja naravnih virov, kot so voda, zemlja in zrak	(8) Spodbujanje zaposlovanja, rasti, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželskih območjih, vključno z biogospod. in trajnostnim gozdarstvom
3) Izboljšanje položaja kmetov v verigah vrednosti	(6) Prispevanje k varstvu biotske raznolikosti, krepitev ekosistemskih storitev ter ohranjanje habitatov in krajine	(9) Izboljšanje odziva kmetijstva EU na zahteve družbe v zvezi z hrano in zdravjem, vključno z varno, hranljivo in trajnostno hrano, ter dobrobiti živali
Spodbujanje znanja, inovacij in digitalizacije v kmetijstvu in na podeželskih območjih		

Slovenija je pripravila enovit Strateški načrt SKP 2021–2027 za celotno ozemlje RS. Analiza SWOT je pripravljena za vsak specifični cilj, so pa v nekaterih primerih vsebine zelo prepletene med posameznimi cilji. Temelji na celovitem, splošnem opisu trenutnega stanja v RS, na skupnih kazalnikih stanja, ki jih je določila EK ter drugih najnovejših kvantitativnih in kvalitativnih informacijah, kot so študije, vrednotenja, sektorske analize ter izkušnje iz preteklosti. Na podlagi podatkov in dokazov iz analize SWOT so za vsak specifični cilj opredeljene potrebe, ne glede na to, ali jih Strateški načrt SKP 2021–2027 naslavlja ali ne. Potrebe bodo naknadno tudi prioritizirane, postopek še poteka. Na podlagi analize SWOT in ocene potreb bo pripravljena intervencijska strategija, v kateri bodo določene intervencije, ciljne vrednosti in mejniki za doseganje specifičnih ciljev.

Strateški načrt SKP 2021–2027 vključuje zaveze iz evropske okoljske zakonodaje (iz priloge XI Uredbe o strateškem načrtovanju) in se dopolnjuje z Nacionalnim energetske podnebnim načrtom.

Vsebinsko usmeritev in podlago za pripravo Strateškega načrta SKP 2021–2027 predstavlja Resolucija o nacionalnem programu o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021«, ki jo je Državni zbor RS sprejel 29. januarja 2020 in opredeljuje temeljni strateški okvir delovanja kmetijstva, živilstva in podeželja. Ključne prioritete slovenskega kmetijstva, ki izhajajo iz Resolucije so naslednje:

- Znanje, kreativnost, inovativnost, ustrezne pridelovalne tehnologije ter sodobna in konkurenčna živilskopredelovalna industrija, ki temelji na podjetniških pristopih in tržni naravnosti. Kmetijsko gospodarstvo naj bo dolgoročno povezano v lokalne ali večje verige vrednosti, ob sočasni aktivni vpetosti v proces izmenjave. Potrebno je tudi prepoznavanje ter premostitev vzeli pri krepitvi pomena znanja in njegovega prenosa v prakso med vsemi deležniki verige preskrbe s hrano.
- Varstvo okolja in narave mora postati prednost in ne ovira gospodarjenja. Gre namreč za del pristopa k dodajanju vrednosti proizvodom in za spodbudo diverzifikaciji dejavnosti na podeželju.
- Za obdelano Slovenijo bo potrebno spodbujati dualno kmetijstvo – tako velika kmetijska gospodarstva, ki temeljijo na ekonomiji obsega in zagotavljajo tržno zanimive količine hrane, kot tudi manjše, v večini samooskrbne kmetije, ki pa so neločljiv del našega prostora. Skrbijo za vitalno ter obdelano podeželje.
- Nujno je iskanje sinergij in celostni pristop na področju finančne, okoljske, prostorske, regionalno razvojne, gospodarske, infrastrukturne, socialne, zdravstvene, znanstveno-izobraževalne ter drugih politik.

V navedenem okviru je potrebna jasna razmejitev, predvsem med skladoma: EKSRP in ESRR , tako glede področja podpore (turizem, predelava lesa, krožno gospodarstvo, energetske učinkovitosti in OVE...), kot tudi glede upravičencev (MSP, dopolnilne dejavnosti na kmetijah...). Jasne razmejitve so potrebne da ne bi prišlo do prekrivanja, predvsem pa do konkuriranja med podporami enega in drugega sklada.

Za namen Strateškega načrta, specifičnega cilja 8, podeželje obsega predvidoma vsa naselja z manj kot 10.000 prebivalcev (na ravni nacionalne razvojne koordinacije se lahko o razmejitvah dogovori tudi naknadno in drugače).

Makroregionalne strategije odlikuje **bistven in edinstven prispevek** k razvoju EU in ključnih evropskih politik po zaslugi načel, ki jih zasledujejo - vključevalna narava, močan duh sodelovanja na vseh ravneh upravljanja in izvajanja, odprt pretok informacij in prožna oblika izvajanja.

Slovenija leži na stičišče Jadranskega morja, Alp, Dinarskega gorstva in Panonske nižine, zato je dejavno vključena v izvajanje Podonavske strategije (EU Strategy for the Danube Region – EUSDR), Jadransko-jonske strategije (EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region – EUSAIR) in Alpske strategije (European Union Strategy for the Alpine Region – EUSAR). Ti procesi, ki združujejo večjo skupino deležnikov na več ravneh, tematske projekte in procese oblikovanja javnih politik, so dejanska gonilna sila dolgoročnega trajnostnega razvoja, ki temelji na tematskem, transnacionalnem, medsektorskem sodelovanju in večnivojskem upravljanju. Preko strategij se tako spodbujajo sinergije v širšem prostoru in prispevajo lastne zmogljivosti k razvoju teritorialnih partnerstev, s katerimi delimo vrsto skupnih značilnosti in izzivov glede prometa, pretoka delovne sile, prilagajanja podnebnim spremembam, varstva okolja, upravljanja voda, naravnih in drugih nesreč ter varstva pred njimi, turizma in sodelovanja pri raziskavah in razvoju, učinkovitega upravljanja virov, nizkoogljične družbe in krepitve institucionalnih zmogljivosti. Upravljanje makroregionalnih strategij s strani vseh sodelujočih držav ne glede na njihov politični status omogoča, da se osredotočimo tudi na dejavno graditev »naravnega mostu« med EU in Zahodnim Balkanom ter državami vzhodnega sosedstva. Slovenija si, skladno s sklepi Sveta¹⁴⁸ prizadeva za dejavno izvajanje na makroregionalni ravni dogovorjenih tako imenovanih »flagship« pobud in njihovo umestitev v programe evropske kohezijske politike na nacionalni ravni. Enovit pregled za Slovenijo najbolj relevantnih makroregionalnih "flagshipov" EUSDR, EUSAIR in EUSALP, ki bodo smiselno upoštevani pri načrtovanju programov je opredeljenih z izbranimi prednostnimi ukrepi EUSDR, EUSAIR in EUSALP, ki so pomembni za Slovenijo. Le ti predstavljajo makroregionalno dogovorjene ključne ukrepe, katerih izvedba je strateškega pomena za razvoj regije in dodatno osmislijo ukrepe načrtovane na ravni Slovenije. "Flagship" pobude se udejanjijo z realizacijo konkretnih projektov, ki se usklajeno izvajajo v več državah, skozi koordinirano vodene procese, mreže, ipd. Slovenija bo sredstva evropske kohezijske politike načrtovala tako, da bo realizacija makroregionalnih "flagshipov" pobud dopolnila nacionalne ukrepe, oziroma, da bo Slovenija z izvedbo predvidenih aktivnosti, kjer je relevantno prispevala svoj delež v okviru skupnih prizadevanj držav makro regije.

S tem bi bil lahko dosežen večkratnik učinka rezultata in največja vrednost glede na vložena sredstva. Podrobnejše aktivnosti, ki izhajajo iz izbranih prednostnih ukrepov EUSDR, EUSAIR in EUSALP pomembnih za Slovenijo bodo, skladno z dogovori sprejetimi v okviru upravljalvske strukture MRS in v okviru nacionalnega usklajevanja v okviru tako imenovanega "finančnega dialoga" načrtovane v okviru programov.

Slovenija kot pomorska država z jasno zavezanostjo mednarodnim verificiranim strokovnim izhodiščem za upravljanje z obalo in morjem (protokol o celovitem upravljanju obalnih območij Sredozemlja - ICZM), dejavno sodeluje v okviru **EUSAIR strategije**, kjer skupaj z Bosno in Hercegovino koordinira steber Kvaliteta okolja. Prioritete Slovenije na tem področju sledijo dogovorjenim

¹⁴⁸ Sklepi Sveta o izvajanju makroregionalnih strategij EU z dne 3. decembra 2020, Svet EU, dok. 13424/20

prioritetam na ravni regije na področju modre rasti, povezljivosti, trajnostnega turizma in kvalitete okolja (t.i. flagship pobude), kjer si bi Slovenija posebej prizadevala za horizontalno ozelenitev vseh sektorskih pobud v regiji, posebna pozornost je namenjena preventivi na področju okolja in povezovanju na področju raziskav in inovacij.

Slovenija se kot alpska država sooča z veliko izpostavljenostjo podnebnim spremembam in iz tega izhajajočimi tveganji za naravne nesreče. V okviru **EUSALP** tako nastaja celovit koncept upravljanja s tveganji in skupnega ukrepanja v primeru naravnih nesreč kot so poplave, plazovi, požari in podobno. Upad poseljenosti gorskih območij in izguba biodiverzitete je eden ključnih razlogov za upad proizvodnje hrane. Zato je sistemsko uvajanje zelene infrastrukture ključnega pomena za večjo odpornost EU za podnebne izzive in tudi večjo prehransko varnost. Ogljična nevtralnost je pomemben izziv, ko naslavljamo prometno povezljivost v Alpah, energetska in digitalna povezljivost sta del rešitve. Bioekonomija, les, zdravstveni turizem, digitalna industrija so sektorji, ki so strateškega pomena za okrepljeni razvoj Alp, vključno z razvojem inovacijskega ekosistema Alp.

Slovenija kot vodnata država pomembno prispeva v povodje Podonavja. Obvladovanje visokih (poplave) in nizkih (suše) voda in z njimi povečanimi tveganji je pomembna vsebina skupnih prizadevanj v okviru **EUSDR**. Prizadevanja se srečajo na teritoriju Slovenije, preko katere se usklajeno delovanje širi tudi v Alpe in na Jadran. Prav tako je Slovenija na križišču prometnih poti in evropskih koridorjev, usklajeno z **EUSAIR** povezuje pomorske prometne poti z zaledjem Evrope. Usklajeno načrtovanje na področju prometne povezljivosti, ki ga v **EUSDR** koordinira Slovenija je ključno za učinkovito načrtovanje investicij. Skupna kulturna dediščina in njeno ohranjanje je temelj razvoja turizma v Podonavju in na Jadranu. Konkurenčnost, veščine, družba znanja, izgradnja kapacitet so gonilo razvoja Podonavja.

Flagship pobude, dogovorjene na ravni posamezne makroregionalne strategije se na teritoriju Slovenije prekrivajo predvsem na področju inovativnosti in raziskav, energetske, prometne in digitalne povezljivosti, kakovosti okolja vključno z zeleno infrastrukturo in upravljanjem s tveganji zaradi podnebnih sprememb, trajnostnega turizma vključno s kulturno dediščino. Umeščanje tovrstnih makroregionalnih vsebin v operative programe je skladna z osnovno usmeritvijo Slovenije v podporo zeleni, povezani in pametni Evropi.

V izvajanju evropske kohezijske politike (ti. Cilj 1) se za upoštevanje vpliva nacionalnih, regionalnih in politik EU spodbuja sinergije in uspešno usklajevanje za opredelitev najprimernejših načinov uporabe skladov EU.

Ker Slovenija sodeluje v izvajanju treh EU makroregionalnih strategij, katere koordinacijo aktivnosti navzven izvaja nacionalni koordinator s koordinatorji za prednostna področja makroregionalnih strategij, ki jih pooblasti Vlada RS, bo, kjer je to relevantno, zagotovljeno, da bodo operacije upoštevale tudi dodano vrednost v okviru EU makroregionalnih povezav. Kjer je to relevantno in ne glede na opredeljena merila za ocenjevanje v okviru prednostnih osi, se lahko opredeli dodatna merila za ocenjevanje, ki zagotavljajo npr. učinek projekta na območje ene ali več EU makroregionalnih strategij, skladnost projekta s cilji relevantnih prioritet znotraj EU makroregionalnih strategij,...). Ambicija je tudi, da se izvajanje dogovorjenih prednostnih področij (flagships) izvaja koordinirano na območju cele regije.

Slovenija bo v programskem obdobju 2021–2027 sodelovala v trinajstih programih evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS):

- v štirih čezmejnih: Italija-Slovenija, Slovenija-Madžarska, Slovenija-Hrvaška, Slovenija-Avstrija,
- petih transnacionalnih: Območje Alp, Srednja Evropa, Jadransko-jonski program, Sredozemlje in Podonavje,
- štirih medregionalnih: INTERREG EUROPE, INTERACT, ESPON in URBACT.

Upoštevajoč dolžino zunanjih meja in dejstva, da večina slovenskega prebivalstva živi na obmejnem območju, je teritorialno sodelovanje prepoznano kot eden ključnih instrumentov za spodbujanje razvoja obmejnih regij. Evropsko teritorialno sodelovanje bo podpiralo reševanje skupnih izzivov, ki jih bodo identificirali mednarodni programski partnerji. Programi bodo naravnani predvsem na izzive in priložnosti za krepitev konkurenčnosti obmejnih regij in večjih funkcionalnih območij s skupno problematiko predvsem na področjih povezanih s preходом v inovativno družbo, zeleno, nizkoogljično in v krožno-gospodarstvo usmerjeno družbo ter v bolj učinkovito upravljanje s krepitvijo institucionalnih zmogljivosti (specifični cilj Interreg programov).

Slovenija je za vse štirih bodoče čezmejne programe s sosednjimi državami vzpostavila delovne skupine za pripravo programov sodelovanja, ki se med pripravo programov sodelovanja usklajujejo s pomembnimi deležniki sosednjih držav na državni, regionalni in lokalni ravni. Prav tako je Slovenija dejavno vključena v pripravo programov medregionalnega in transnacionalnega sodelovanja skupaj z drugimi upravičenimi državami, pri katerem se na podlagi analiz dosedanjih dosežkov, potencialov in sodelovanja z deležniki oblikujejo prednostni cilji in usmeritve. Trenutno je proces programiranja Interreg programov odvisen od končnih odločitev glede večletnega finančnega okvira, zakonodajnega svežnja uredb evropske kohezijske politike, še posebej uredbe, ki ureja področje Interrega. Še vedno so odprta določena vprašanja glede obveznih ciljev politik v Interreg programih. Prav tako še ni znana določitev programskega območja posameznega programa in finančna vrednost po programih. Izbor prednostnih naložb po posameznih programih in zasledovanje cilja po tematski osredotočenosti, je močno povezan s predhodno navedenimi odprtimi zadevami.

V okviru načrtovanja in izvajanja evropske kohezijske politike v programskih dokumentih 2021-2027, bomo v smislu skupne koordinacije, na SVRK (v vlogi organa upravljanja in / ali vodje skupne koordinacije načrtovanja in izvajanja) spodbujali usklajevanje, dopolnjevanje in skladnost med skladi in drugimi instrumenti in skladi Unije. Na ta način bomo optimizirali mehanizme za usklajevanje med odgovornimi, da bi se izognili podvajanju med načrtovanjem in izvajanjem.

Za mehanizem za okrevanje in odpornost, v okviru načrta za okrevanje in odpornost, bodo opredeljene naložbe in reforme v skladu z merili politike EU. V načrtu za okrevanje in odpornost bodo obravnavani izzivi ekonomske politike, določeni v priporočilih za posamezne države iz zadnjih let, zlasti iz ciklov 2019 in 2020. Poleg tega bo z načrtom za okrevanje in odpornost omogočeno, da povečamo potencial za gospodarsko rast, ustvarjanje delovnih mest ter ekonomsko in socialno odpornost ter izvedemo zeleni in digitalni prehod. Viri financiranja mehanizem za okrevanje in odpornost bodo nepovratna in povratna sredstva proračuna EU. Načrt za okrevanje in odpornost bo skladen s sporazumom o partnerstvu in programi iz skladov Unije in bo po vsebini na najvišji ravni razdeljen na:

- ukrepi za zmanjševanje posledic neugodnih strukturnih trendov – reformni del in
- ukrepi za krepitev odpornosti in zagotavljanje trajne in stabilne rasti in razvoja gospodarstva, družbe in države (ključna področja razvoja) po razvojnih stebrih.

Razvojna področja (prioritete) in podpodročja so:

Razvojno področje	Podpodročje
Trg dela	
Socialno varstvo in dolgotrajna oskrba	
Zdravje	
Podporno okolje za podjetja	Investicije v podjetjih
	Podporno okolje za podjetja
Trajnostni in zeleni prehod	Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije v gospodarstvu
	Trajnostna prenova stavb (energetska učinkovitost)
	Prilagajanje na podnebne in podnebno pogojene nesreče
	Ravnanje z vodo
	Krožno gospodarstvo
	Trajnostna mobilnost
	Povezljivost
Digitalizacija	Digitalna transformacija podjetij /industrije
	Digitalna transformacija države
	Digitalna transformacija družbe (lokalnih skupnosti)
Izobraževanje - na znanju temelječa družba	Krepitev znanja in kompetenc, zlasti digitalnih in kompetenc, ki jih zahtevajo novi poklici prihodnosti
	Raziskave, razvoj in inovacije, inovacijskega ekosistema, vključno z internacionalizacijo
Turizem in kultura	

Na ravni obeh skupin ukrepov bo načrt za okrevanje in odpornost zagotavljal:

- kjer relevantno, vsebinske reference za usklajevanje, dopolnjevanje in skladnost s sporazumom o partnerstvu in programi iz skladov Unije ter
- kjer relevantno, opis oz. vzpostavljen projektni načrt ali kateri koraki bi bili potrebni za njeno izvedbo s projektnimi referencami za usklajevanje, dopolnjevanje in skladnost s sporazumom o partnerstvu in programi iz skladov Unije.

Instrument za povezovanje Evrope (IPE)

S ciljem politike 2 se bodo dopolnjevala sredstva iz instrumenta za povezovanje Evrope (IPE/ CEF – Connecting Europe Facility), programa financiranja, ki podpira razvoj prometne, energetske in digitalne infrastrukture znotraj vseevropskih omrežij. Instrument za povezovanje Evrope bo podpiral razvoj infrastrukture in razvoj horizontalnih ukrepov, npr. alternativna goriva, digitalizacijo upravljanja prometa, telematske aplikacije ipd. Za te namene bodo identificirani ustrezni projekti, ki bodo lahko kandidirali na enega teh evropskih virov.

S ciljem politike 3 se bodo dopolnjevala sredstva iz instrumenta za povezovanje Evrope (IPE/ CEF – Connecting Europe Facility), programa financiranja, ki podpira razvoj prometne, energetske in digitalne infrastrukture znotraj vseevropskih omrežij. Glavna usmeritev v okviru instrumenta CEF bo razvoj infrastrukturnih omrežij ter pomoč pri odpravi tržnih nepopolnosti in pritegniti nadaljnje naložbe javnega in zasebnega sektorja. Nepovratna finančna sredstva iz Kohezijskega sklada in Instrumenta za povezovanje Evrope za prometni sektor sta osredotočena na razvoj Vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T), tako jedrnega kot celovitega omrežja. Skladno z Uredbo o razvoju TEN-T št. 1315/2013 je cilj zaključiti jedrno omrežje TEN-T do leta 2030, celovito omrežje pa do leta 2050. Tudi v obdobju 2021-2027 bodo za ta namen identificirani ustrezni projekti na slovenskem TEN-T omrežju, ki bodo lahko kandidirali na enega teh evropskih virov. Instrument za povezovanje Evrope bo podpiral razvoj infrastrukture in razvoj horizontalnih ukrepov, npr. alternativna goriva, digitalizacijo upravljanja prometa, telematske aplikacije ipd.

Do danes je Obzorje 2020 največji program EU za raziskave in inovacije. Z utiranjem poti za velike zamisli iz laboratorija na trg bo prinesel še več prebojev, odkritij in svetovnih novosti.

Slovenija bo nadaljevala s sistemskim pristopom - ki ga je v tekočem programskem obdobju uveljavila v S4 - pri zagotavljanju sinergij s programi Obzorja 2020 in nadgradila tako ukrepanje z "upstream" aktivnostmi (izboljšanje ekosistema za raziskave in inovativnost), kot ukrepanje z "downstream" aktivnostmi (demonstracija in širjenje dosežene stopnje razvoja na posameznih področjih ukrepanja) posebej v smislu celovite podpore modernizacije SMP (Industrija 4.0., uvajanje krožnega gospodarstva) in vključevanja trajnostnih rešitev kot horizontalnega kriterija v izvajanju kohezijske politike.

V okviru cilja politike 1, pristop S4 s celovitim pristopom do inovacijskega ekosistema vključuje sinergije z inštrumenti Obzorje Evropa, ki jih bomo v svežnju ukrepov nadgradili. To se nanaša tako na t.i. »upstream ukrepe« z utrjevanjem inovacijskega ekosistema (v tekoči finančni perspektivi je Slovenija sodelovala v inštrumentih Teaming, sofinancirala vrsto strateških infrastruktur v sklopu ESFRI in Seal of Excellence) kot na t.i. »downstream« inštrumente (v tekoči finančni perspektivi je Slovenija vzpostavila nekaj demonstracijskih struktur in DIH – digital innovation hub, kar bomo nadgradili s platformo za prehod SMP v Industrijo 4.0., nadaljnjim razvojem inovacijskega ekosistema in nadaljevanjem podpore DIH ter z nadaljevanjem podpore povezovalnim raziskovalnim inovacijskim projektom na TRL 3-9.

V okviru cilja politike 2 sistemsko vključujemo tudi sinergije z inštrumenti Obzorje Evropa na podlagi dobrih praks izvajanja Teaming inštrumenta in drugih politik podpore Centrom odličnosti (npr. CO Innorenew, CO Nizkoogljične tehnologije idr). Slovenija je podpisnica Memoranduma o sodelovanju z EIT (KIC Climate in KIC RawMAterials) v sklopu katerega pripravljamo celovit projekt sodelovanja pri izvedbi projekta v Sloveniji pod delovnim naslovom »A Deep Demonstration of a Circular, Regenerative and Low-Carbon Economy« z vzpostavitvijo osrednje točke izvedbe na Slovenski strani v obliki The Slovenian Centre for Smart & Circular Transition. Sinergije iz tega prednostnega sklopa bodo vplivale tudi na ukrepe v drugih prednostnih sklopih.

V okviru doseganja cilja politike 3 bomo s koordiniranim pristopom prav tako zagotavljali sinergije s programom Obzorje Evropa.

V okviru cilja politike 2 bomo na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, za namen izboljšanja stanja evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov, nadaljevali s pristopom h kombiniranju sredstev evropske kohezijske politike in nacionalnega proračuna z drugimi finančnimi viri EU. Na podlagi izkušenj iz obdobja 2014-2020 kot posebej pomembne izpostavljam naslednje finančne vire: program LIFE, vključno s strateškimi projekti za naravo; Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja; Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter INTERREG. V dokumentu Prednostni okvir ukrepanja za Natura 2000 v Sloveniji (Prioritised Action Framework for Natura 2000 in Slovenia), ki smo ga 28. 4. 2020 posredovali Evropski komisiji, Generalnemu direktoratu za okolje, smo ocenili, da za obdobje 2021-2027 za prednostne Natura 2000 ukrepe potrebujemo od 413 - 615 mio EUR.

Med skladi na področju notranjih zadev (HOME: AMIF, ISF, BMVI) so zaznane pomembne sinergije na področju upravljanja migracij, vzpostavitve in posodabljanja infrastrukture vezane na migracije, storitve pri obravnavi oseb ter pri preprečevanju kriminala. Kar se tiče komplementarnosti in razmejitev jih je zaznati predvsem na področju informacijskih sistemov, saj zaradi prepletanja vsebin in interoperabilnosti segajo tako na področje upravljanja meja, migracij in notranje varnosti. Skladno s tem je potrebna posebna pozornost pri oblikovanju ustreznega ključa delitve med skladi. Ker je organ upravljanja za vse HOME sklade eden so znotraj vzpostavljeni mehanizmi za zagotavljanje učinkovitega spremljanja.

Organ upravljanja za HOME sklade ima vzpostavljena sodelovanja z ostalimi skladi, ki so zajeti v partnerskem sporazumu in bodo v ta namen vzpostavljeni mehanizmi za zagotavljanje učinkovitega spremljanja. Le-ti bodo potekajo na podlagi medresorskih skupin in usklajevanj, sestankov, posvetov ter medsebojnega pregleda dokumentacije. Pomembno je predvsem doseganje komplementarnosti z ESS+ in ESRR.

Za dopolnjevanje in doseganje sinergij z drugimi instrumenti Unije, ki niso zajeti v Partnerskem sporazumu ima organ upravljanja za HOME sklade prav tako vzpostavljena sodelovanja z osebami, ki so zadolžene za oddajo prijav, zato bodo s sestanki, posveti ali medsebojnim pregledom dokumentacije vzpostavljeni mehanizmi za zagotavljanje učinkovitega spremljanja. Prepoznana so naslednja dopolnjevanja in sinergije: (1) med AMIF, ISF in BMVI na področju zunanje razsežnosti EU migracijske in varnostne politike z zunanjimi instrumenti, kot sta Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument (NDICI) in Instrument za predpristopno pomoč (IPA), (2) med AMIF in Erasmus+, (3) med ISF in Digital Europe, (4) med ISF in Horizon Europe in (5) med BMVI in instrumentom za nadzor carinske opreme (CCEI).

V okviru posebnega cilja 1 so ukrepi Slovenije osredotočeni na izboljšanje kakovosti in hitrost sprejemanja odločitev ter na kakovost spremljanja, vrednotenja in načrtovanja ravnanja v nepredvidljivih razmerah. Prosilcem za mednarodno zaščito se bo v sklopu pomoči in podpore zagotavljalo dostop do informacij in pravnih, prevajalskih, tolmačenja, socialnih, zdravstvenih in drugih storitev. Načrtovane so izboljšave sprejemne infrastrukture, storitev in razmer, spodbujanje alternativ za pridržanje, identifikacijo in izboljšanje razmer za ranljive osebe, ter splošno delovanje na področju ozaveščanja širše javnosti. Slovenija v okviru tega posebnega cilja pričakuje nemoteno nadaljevanje aktivnosti iz pretekle finančne sheme ter reševanje izzivov in vrzeli, ki so nastale na tem področju.

V okviru posebnega cilja 2 je vključevanje državljanov tretjih držav in oseb za mednarodno zaščito prioriteta naloga v skladu z evropsko agendo za vključevanje in se izvaja v okviru nacionalne politike, z dodatnim poudarkom na ranljivih ciljnih skupinah.

V okviru posebnega cilja 3 je Slovenija za svoje prednostne cilje izpostavila izvajanje učinkovite politike vračanja, ki prispeva k boju proti nezakonitim migracijam, s poudarkom na prostovoljnem vračanju in trajnostnem vračanju.

Načrtovane aktivnosti v okviru AMIF povezane z vključevanjem državljanov tretjih držav (migrantov, osebe z mednarodno zaščito, prosilci za mednarodno zaščito) v družbo so **komplementarne z načrtovanimi aktivnostmi v okviru ESS+**. Oba sklada naslavljata **vključevanje migrantov na trg dela**, pri čemer se bomo v okviru AMIF usmerili na predintegracijske ukrepe kot so osnovno učenje slovenskega jezika, podpora v začetni fazi socialnega vključevanja (svetovanje, nastanitev, denarna pomoč, itd.) in s tem nudi pomoč pri vstopu na trg dela. ESS+ pa nudi pomoč v naslednji fazi, tako, da omogoči vključitev posameznikov v programe Aktivne politike zaposlovanja. Oba sklada posegata na področje pomoči v obliki **medkulturnega mediatorja/svetovalca**, ki deluje kot pomoč osebam z mednarodno zaščito pri urejanju vsega potrebnega za lažjo integracijo v družbo (AMIF) in dostop do delodajalcev (ESS+). Prav tako oba sklada izvajata aktivnosti na področju **programov socialnega vključevanja in socialne aktivacije**, kjer bo pri pripravi vsebin razpisov s tega področja vzpostavljeno sodelovanje s ciljem, da se ukrepi zastavijo čim bolj komplementarno. Vezano na obravnavo **ciljne skupine mladoletnih otrok brez spremstva**, bosta oba sklada (AMIF in ESS+) izvajala aktivnosti vezane na oskrbo, nastanitev in izobraževanje, kjer bo vzpostavljeno sodelovanje, da se doseže popolna izvedba storitev ter ne prihaja do prekrivanja. Prepoznano je pomanjkanje ustrezne podpore mladoletnikom brez spremstva ob prehodu v polnoletnost. Poleg tega je zaznati porast primerov oseb s težavami v duševnem zdravju, posebnimi potrebami in žrtev različnih zlorab. Skladno s tem je potrebno celostno usmerjanje na opolnomočenje in vzpodbujanje oseb k aktivnemu premagovanju težav, travm in soočanju z različnimi osebnimi okoliščinami. AMIF in ESS+ lahko delujeta komplementarno tudi na področju **nudenja zdravniške oskrbe migrantom**, kjer bodo prav tako vzpostavljene povezave, da se doseže popolna izvedba storitev ter ne prihaja do prekrivanja. Na tak način bo dosežena razbremenitev dela zdravstvenih domov, lažja in kvalitetnejša obravnava migrantov, dostopnost storitev, kontinuirana zdravstvena oskrba v azilnem domu, ki bo dostopna prosičcem, lažje naročanje, pogostejša obravnava, vzpostavitev evidenc obravnave, spremljanje bolezenskega stanja prosičcev za mednarodno zaščito, sprejemanje ukrepov za preprečevanje

nalezljivih bolezni, sodelovanje z Nacionalnim inštitutom za javnim zdravjem, domačimi in tujimi strokovnimi službami.

Eden izmed ciljev sklada AMIF je **vzpostavitev ali izboljšanje sprejemne infrastrukture za migrante**, vključno z možnostjo skupne uporabe te infrastrukture s strani več držav članic, saj je zaradi povečanega števila oseb pri sprejemu in nastanitvi izkazana potreba po prilagoditvi obstoječih sprejemnih in nastanitvenih prostorov. Potrebna je zagotovitev ustreznih prostorov za sprejem, oskrbo in nastanitev, kar bi se lahko dosegli s povečanjem in prenovo sprejemnih in nastanitvenih prostorov, sanitarno higienskega trakta in zamenjavo dotrajane opreme. Pri tem je poleg sredstev AMIF **možna uporaba tudi sredstev sklada ESRR**, kjer pa je potrebna pozornost, da ne bo prihajalo do prekrivanj.

V okviru cilja politike BMVI Slovenija prispeva k specifičnima ciljema posebnega cilja 1 t.j. podpiranje učinkovitega evropskega integriranega upravljanja meja, ki ga izvaja evropska mejna in obalna straža kot skupno odgovornost Evropske agencije za mejno in obalno stražo ter nacionalnih organov, odgovornih za upravljanje meja, da bi se omogočalo zakonito prehajanje meja, preprečevalo in odkrivalo nezakonito priseljevanje in čezmejna kazniva dejanja ter učinkovito upravljalo migracijske tokove ter posebnega cilja 2 t.j. podpiranje skupne vizumske politike za omogočanje zakonitega potovanja in preprečevanje migracijskih in varnostnih tveganj.

Za izboljšanje infrastrukture vezane na upravljanje meja in financirane iz BMVI obstaja možnost **komplementarne uporabe ESRR**, še posebej zaradi problematike začasne zunanje meje s Hrvaško, zaradi česar ima Slovenija omejene zmožnosti za vlaganja v infrastrukturo.

Kljub možnim povezavam med BMVI in EMFF na področju evropskega integriranega upravljanja meja v pomorski domeni (kot so pomorske operacije večnamenske narave) se Nacionalni program Slovenije za BMVI za leta 2021-2027 zaradi omejenih sredstev na te vsebine ne usmerja.

Nacionalni program Slovenije na področju notranje varnosti prispeva k 1) zagotovitvi enotne uporabe pravnega reda Unije v zvezi z izmenjavo informacij na področju varnosti, 2) vzpostavitvi, prilagoditvi in vzdrževanju za varnost pomembnih informacijskih sistemov in komunikacijskih omrežij Unije, vključno z njihovo interoperabilnostjo, razvoj ustreznih orodij za odpravo ugotovljenih vrzeli ter 3) podpiranju ustreznih nacionalnih ukrepov, ki so relevantni za zagotavljanje izmenjave podatkov.

Glavne razmejitve, komplementarnosti in sinergije med **BMVI, ISF in RRF** so na področju aktivnosti vezanih na trajnostni in zeleni prehod ter digitalno Slovenijo. Pri trajnostnem in zelenem prehodu bomo s potencialnimi investicijami v opremo in energetske sanacije stavb pripomogli k doseganju skupnega cilja posodobitve potrebne infrastrukture.

Investicije vezane na digitalizacijo so usmerjene predvsem na prenovu informacijskih sistemov in nakup opreme, kar je izrednega pomena, saj predstavlja osnovo za optimalno delovanje Policije. Poleg tega pa je to osnova za ostale investicije v digitalizacijo, ki bodo financirane iz ISF in BMVI (interoperabilnost, veliki sistemi, PNR, ETIAS, itd). Glede na to, da so vlaganja v informacijske sisteme možna tudi iz sklada ISF in BMVI, bo potrebno posebno spremljanje, da ne bo prihajalo do prekrivanja.

EU Program EaSI za zaposlovanje in socialne inovacije je finančni instrument Evropske unije, namenjen spodbujanju kakovostnega in trajnostnega zaposlovanja, zagotavljanju ustrezne in dostojne socialne zaščite, odpravljanju socialne izključenosti in revščine ter izboljšanju delovnih pogojev v Evropski uniji.

Namen programa je povečati pripadnost ciljem EU na ravni EU in držav članic ter izboljšati koordinacijo ukrepov na področju zaposlovanja, socialnih zadev in vključenosti; podpreti razvoj ustreznih sistemov socialne zaščite in politik trga dela; posodobiti zakonodajo EU in poskrbeti za njeno učinkovito uporabo; spodbuditi geografsko mobilnost delavcev in povečati možnosti za zaposlitev z odpiranjem trga dela; povečati razpoložljivost in dostopnost mikroposojil za pripadnike ranljivih skupin in mikropodjetja ter dostop socialnih podjetij do finančnih sredstev.

V obdobju 2021 – 2027, za povečanje sinergij in preprečitev prekrivanja med instrumenti financiranja, bo EaSI združen v sklad ESS+ in sicer, v drugi sklop, ki se izvaja v okviru neposrednega in posrednega upravljanja, zajema ukrepe za spodbujanje zaposlovanja in socialnih inovacij (EaSI) in temelji na členu 175(3) PDEU. Sklop EaSI bo osredotočen na projekte z inovativno razsežnostjo in jasno dodano vrednostjo EU, pri katerih bo za doseg kritične mase in zmanjšanje upravnega bremena ukrepanje EU učinkovitejše od ukrepanja na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni. Ostala sredstva iz osi mikrofinanciranje in socialno podjetništvo v okviru EaSI (2014 -2020), naj bi prišla pod InvestEU, ki bo združil številne finančne instrumente EU, ki so zdaj na voljo za podporo naložbam v EU.

3. Prispevek k proračunskemu jamstvu v okviru InvestEU z utemeljitvijo

V okviru predhodne ocene potreb trga vrzeli financiranja na trgu za izvajanje finančnih instrumentov v programskem obdobju 2021–2027 v Sloveniji bo naslovljena tudi primerjava in swot analiza uporabe finančnih instrumentov v okviru Invest EU glede na različna področja in cilje, ki jih naslavlja kohezijska politika v naslednjem obdobju. V tem trenutku v Sloveniji še ni podlag za prispevek proračunskemu jamstvu v okviru InvestEU iz ESRR, ESS+, Kohezijskega sklada in ESPRA. Skladno s pravnimi podlagami razumemo, da če se naknadno pokaže relevantno usmeriti del sredstev ESRR, ESS+, Kohezijski sklad in ESPRA, to lahko storimo tudi naknadno.

Tabela 2: Prerazporeditev v InvestEU

	Kategorija regije*	Razdelek 1	Razdelek 2	Razdelek 3	Razdelek 4	Znesek
		(a)	(b)	(c)	(d)	(f)=(a)+(b)+(c)+(d)
ESRR	Bolj razvite regije	0	0	0	0	0
	Manj razvite regije	0	0	0	0	0
	Regije v prehodu	/	/	/	/	/
	Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	/	/	/	/	/
ESS+	Bolj razvite regije	0	0	0	0	0
	Manj razvite regije	0	0	0	0	0
	Regije v prehodu	/	/	/	/	/
	Najbolj oddaljene regije	/	/	/	/	/
KS		0	0	0	0	0
ESPRA		0	0	0	0	0
Skupaj		0	0	0	0	0

4. Prerazporeditev med kategorijami regij z utemeljitvijo

Prerazporeditev med kategorijami regij se ne načrtuje.

Tabela 3: Prerazporeditev med kategorijami regij

Kategorija regije	Dodelitev po kategoriji regije*	Prerazporeditev v:	Znesek prerazporeditve	Delež prerazporejene začetne dodelitve	Dodelitev po kategoriji regije po prerazporeditvi
(a)	(b)	(c)	(d)	(g)=(d)/(b)	(h)=(b)-(d)
Manj razvite regije	1.721.977.251	Bolj razvite regije	0	0	1.721.977.251
		Regije v prehodu	0	0	0
Bolj razvite regije	543.173.046	Manj razvite regije	0	0	543.173.046
Regije v prehodu	0	Manj razvite regije	0	0	0

* Začetna dodelitev po kategoriji regije, kot jo je sporočila Komisija po prerazporeditvah iz tabel 2 do 4, ki se uporabljajo samo za ESRR in ESS+

4a. Prenosi na instrumente v neposrednem in posrednem upravljanju med skladi deljenega upravljanja, vključno med skladi kohezijske politike z utemeljitvijo

Prenosi na instrumente v neposrednem in posrednem upravljanju med skladi deljenega upravljanja, vključno med skladi kohezijske politike se ne načrtujejo.

Tabela 3a: Prenosi na instrumente v neposrednem in posrednem upravljanju*

Sklad	Kategorija regije*	Instrument 1 (a)	Instrument 2 (b)	Instrument 3 (c)	Instrument 4 (d)	Instrument 5 (e)	Znesek prenosa (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ESRR	Bolj razvite regije	0	0	0	0	0	0
	Regije v prehodu	/	/	/	/	/	/
	Manj razvite regije	0	0	0	0	0	0
	Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	/	/	/	/	/	/
ESS+	Bolj razvite regije	0	0	0	0	0	0
	Regije v prehodu	/	/	/	/	/	/
	Manj razvite regije	0	0	0	0	0	0
	Najbolj oddaljene regije	/	/	/	/	/	/
KS		0	0	0	0	0	0
ESPRA		0	0	0	0	0	0
Skupaj		0	0	0	0	0	0

*kumulativni zneski za vse prenose v programskem obdobju

4bis Oblika skupnega prispevka za tehnično pomoč

Tehnična pomoč v skladu s členom 30(4)

Se ne uporablja.

Tehnična pomoč v skladu s členom 30(5)

Tehnična pomoč se bo izvajala v skladu s členom 30(5) za vse sklade.

Z zmanjševanjem upravnega bremena se bodo sredstva tehnične pomoči v programskem obdobju 2021—2027 izvajala po pavšalni stopnji na podlagi napredka pri izvajanju programa. To pomeni, da se sredstva tehnične pomoči povrne po pavšalni stopnji (odstotki, ki so predvideni v osnutku Uredbe 375/2018), glede na sklad, regijo in upravičene izdatke, ki jih bo Republika Slovenija vključila v zahtevek za izplačilo in posredovala Evropski komisiji.

Tehnična pomoč bo namenjena zagotavljanju učinkovitega izvajanja Programa za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo v programskem obdobju 2021—2027, in sicer prvenstveno opravljanju sistemskih nalog, tj. zagotavljanja nalog organa upravljanja in posredniškega organa organa upravljanja.

- usposabljanja in izobraževanja:

Sredstva tehnične pomoči bodo pripomogla k dvigu upravne zmogljivosti za boljše upravljanje in bolj učinkovito uporabo ESPRA ter doseganje ciljev, sinergij in komplementarnosti z drugimi skladi EU in drugimi viri. OU bo s tehnično pomočjo zagotavljal organizacijo usposabljanj in izobraževanj predvsem na ključnih področjih (javna naročila, državne pomoči, knjigovodstvo, poenostavljene oblike financiranja, preverjanja itd.). Usposabljanja oziroma izobraževanja se bodo prilagajala potrebam zaposlenih glede na področje dela.

- študije in vrednotenja, najem zunanjih strokovnjakov:

Tehnična podpora bo namenjena izdelavi študij, vrednotenj, raziskav, ocen, strokovnih mnenj in poročil na področju izvajanja OP ESPRA 2021-2027. Prav tako pa tehnična pomoč namenjena najemu zunanjih strokovnjakov (npr. za preverjanja na kraju samem) in celovito presojo vpliva na okolje. V okviru tehnične pomoči so predvidene tudi študije na akvakulturi in druge študije glede na potrebe. Tehnična pomoč bo krila tudi stroške revizij.

- informacijski sistemi:

Tehnična podpora bo uporabljena za financiranje aktivnosti za posodobitev informacijskega sistema organa upravljanja in posredniškega organa organa upravljanja, ki mora biti prilagojen novi zakonodaji v obdobju 2021-2027.

- komunikacijske aktivnosti:

Osrednji namen komuniciranja je informiranje različnih javnosti in zagotavljanje njihove aktivne vključenosti, kar bo prispevalo k učinkovitemu izvajanju OP ESPRA 2021-2027. OU bo uporabljal različna komunikacijska orodja, ki se bodo prilagajala ciljnim skupinam, vsebini, aktualnim trendom in potrebam tako OU kot ciljnih skupin. Aktivnosti bodo potekale v skladu s komunikacijsko strategijo

(npr. vzpostavitev spletne strani in drugih digitalnih kanalov, oglaševanje v elektronskih in tiskanih medijih, na radiu, televiziji, spletnih straneh in družbenih omrežjih, produkcija avdio in video vsebin za posamezne kanale, organizacija dogodkov, konferenc, sejmov in seminarjev za komuniciranje posebnih tematskih vsebin ali doseganje določenih ciljnih skupin, priprava tiskovin ali promocijskih materialov itd.).

- krepitev upravne administrativne in tehnične zmogljivosti za učinkovito izvajanje ESPRA:

Tehnična podpora bo uporabljena za financiranje zaposlitev, ki izvajajo OP ESPRA 2021-2027, in sicer v okviru OU ter PO OU. Obenem bo uporabljena tudi za ukrepe, ki bodo pripomogli k boljši upravni zmogljivosti vseh organov, vključenih v izvajanje OP ESPRA 2021-2027, npr. nabavo in vzdrževanje tehnične opreme za bolj učinkovito delo ter druge aktivnosti za dvig usposobljenosti.

- stroški službenih poti:

Tehnična pomoč bo uporabljena tudi za kritje stroškov službenih poti za zaposlene v organih, ki so del sistema izvajanja OP ESPRA 2021-2027. Iz tehnične pomoči bodo financirane tudi aktivnosti, izvedene izven območja upravičenosti, v kolikor bodo te aktivnosti predstavljale korist za upravičeno območje (npr. usposabljanja v tujini, izmenjava dobrih praks ipd.).

- drugi upravljavski stroški

Tehnična pomoč OP ESPRA 2021-2027 bo uporabljena tudi za kritje stroškov delovanja sistema, npr. odbora za spremljanje, stroški javnih objav (npr. objave v Uradnem listu RS), stroški prevodov in tolmačenja ter pogostitev idr.

Tehnična pomoč bo namenjena zagotavljanju učinkovitega izvajanja treh programov na področju evropske kohezijske politike (nacionalni program, program za zahodno kohezijsko regijo, program za vzhodno kohezijsko regijo) s centraliziranim sistemom upravljanja (skupni organi upravljanja in nadzora) ter programa za materialno prikrajšane.

Prvenstveno bo namenjena opravljanju sistemskih nalog, ki jih določata splošna Uredba in opis sistema upravljanja in nadzora za izvajanje programov v programskem obdobju, pozornost pa bo posvečena tudi drugim deležnikom evropske kohezijske politike, še posebej dvigu upravne usposobljenosti v okviru teritorialnih pristopov oziroma v okviru predvidenih novosti v programskem obdobju 2021-2027 (mehanizem za pravičen prehod, regionalno-urbani razvoj naselij s statusom mesta). Slovenija bo s pomočjo sredstev tehnične pomoči s spodaj navedenimi področji izoblikovala programe, ki bodo prispevali k boljšemu in učinkovitejšemu izvajanju evropskih kohezijskih sredstev, in sicer:

- usposabljanja in izobraževanja:

Sredstva tehnične pomoči bodo osredotočena dvigu upravne zmogljivosti za boljše upravljanje, učinkovito uporabo skladov ESI, doseganje ciljev, sinergij in komplementarnosti med različnimi skladi EU in drugimi viri, in sicer s stalno organizacijo usposabljanj in izobraževanj predvsem na ključnih področjih (področje javnih naročil, državne pomoči, knjigovodstvo, poenostavljenih oblik financiranja itd.), kjer so bila v preteklosti zaznana največja tveganja. Usposabljanja oziroma izobraževanja se bodo prilagajala različnim ciljnim skupinam z aktualnimi potrebami po posameznih področjih, ki bodo potrebna za izvajanje evropske kohezijske politike.

- študije in vrednotenja:

V okviru tega področja bodo podprte dejavnosti, ki bodo prispevale k bolj učinkovitemu, hitrejšemu in kakovostnejšemu izvajanju programa. Podpora bo namenjena izdelavi študij, vrednotenj, raziskav, ocen, strokovnih mnenj in poročil na področju izvajanja programa ter izdelave projektnih in investicijskih dokumentacij, izvedbenih načrtov in ostalih aktivnosti z namenom pridobivanja boljših in natančnejših ocen izvedljivosti posameznih instrumentov, projektov, programov, njihov vpliv na različne dejavnike, preostali učinki in tveganja ter potreben čas za izvedbo.

- informacijski sistemi:

Financiranje aktivnosti povezane predvsem z optimizacijo sistemov na področju kohezijske politike (informacijski sistem organa upravljanja in drugih informacijskih sistemov), ki so potrebni za optimalno delovanje kohezijske politike z namenom učinkovitejšega in hitrejšega delovanja izvajanja evropske kohezijske politike ter omogočitve spremljanja izvajanja. Informacijski sistemi morajo biti prilagojeni novim sistemskim zahtevam EK, poenostavljenemu sistemu izvajanja in omogočiti fleksibilnost izvajanja evropske kohezijske politike v programskem obdobju 2021—2027.

- komunikacijske aktivnosti:

Osrednji namen komuniciranja evropske kohezijske politike v Sloveniji je informiranje različnih javnosti in zagotavljanje njihove aktivne vključenosti, kar bo prispevalo k učinkovitemu izvajanju te politike v Sloveniji. Za uspešno izvajanje komunikacijskih aktivnosti bo OU uporabljal različna komunikacijska orodja, ki se bodo prilagajala ciljnim skupinam, vsebini in samemu izvajanju kohezijske politike, aktualnim trendom, potrebam in razmeram na tem področju, v skladu s komunikacijsko strategijo (npr. vzpostavitev spletne strani in drugih digitalnih kanalov službe, oglaševanje v elektronskih in tiskanih medijih, na radiu, televiziji, spletnih straneh in družbenih omrežjih, produkcija avdio in video vsebin za posamezne kanale, organizacija dogodkov, konferenc in seminarjev za komuniciranje posebnih tematskih vsebin ali doseganje določenih ciljnih skupin, priprava tiskovin ali promocijskih materialov itd.).

- krepitev upravne administrativne in tehnične zmogljivosti za učinkovito izvajanje ESI skladov:

Sredstva tehnične pomoči bodo namenjena za subjekte, ki opravljajo naloge upravljanja in nadzora in subjekte, na katere organi upravljanja in nadzora s pooblastilom ali drugim aktom prenesejo opravljanje nalog v okviru evropske kohezijske politike.

- druga podporna področja za zagotavljanje nemotenega izvajanja nalog evropske kohezijske politike:

Predvidena področja vključujejo stroške najema prostorov, opreme, gradiva, potnih stroškov, najem zunanjih strokovnjakov itd. in so namenjena subjektom, ki opravljajo naloge upravljanja in nadzora in subjekte, na katere organi upravljanja in nadzora s pooblastilom ali drugim aktom prenesejo opravljanje nalog v okviru evropske kohezijske politike. Z navedenimi področji se bodo zagotovili materialno-tehnični pogoji ter upravna usposobljenost deležnikov za učinkovito koriščenje sredstev evropske kohezijske politike.

- podporna področja, ki bodo namenjena ukrepom za krepitev zmogljivosti vseh udeležencev pri porabi sredstev evropske kohezijske politike za učinkovito upravljanje in uporabo skladov:

Sredstva tehnične podpore se nameni podpornim področjem, ki so vezana na strateške dokumente in usmeritve na evropski in nacionalni ravni, predvsem t. i. dokumente omogočitvenih pogojev na ravni posameznega cilja politik (dvig usposobljenosti in priprava predvsem strateških, celostnih, integriranih projektov na regionalni, medregionalni in državni ravni, zmenjava dobrih praks za bolj kakovostno in inovativno strateško načrtovanje za uresničevanje politik EU itd.).

Financiranje podpornih aktivnosti (financiranje sekretariatov, priprava projektov ipd.) za vsebine za ostale akterje (podjetja, nevladniki, socialni partnerji ipd.) bo praviloma potekalo iz vsebinskih ciljev politik in specifičnih ciljev (in ne ločeno iz tehnične pomoči).

Iz tehnične pomoči bodo financirane tudi aktivnosti, izvedene izven območja upravičenosti, v kolikor bodo te aktivnosti predstavljale korist za upravičeno območje (npr. usposabljanja v tujini, izmenjava dobrih praks ipd.).

Vsak sklad lahko podpre ukrepe/področja tehnične pomoči, ki so upravičeni v okviru katerega koli drugega sklada.

Sredstva tehnične pomoči so namenjena tudi za druge stroške, nastale na podlagi »ad hoc« potreb med izvajanjem programskega obdobja, ukrepe, ki se nanašajo na prejšnja in naslednja programska obdobja, ki so potrebni za učinkovito izvajanje evropske kohezijske politike in stroške, potrebne za zagotavljanje sinergij in komplementarnosti med različnimi viri financiranja (predvsem v odnosu do cilja evropsko teritorialno sodelovanje ter področij, ki bodo financirana iz EKSRP in ESPRA ter tudi sredstev na podlagi načrta za okrevanje in odpornost (RRF) ter sredstev za financiranje načrtov za pravični prehod (Sklad za pravični prehod, Mehanizem za pravični prehod).

Sklepoma torej velja, da bo tehnična pomoč namenjena dvigu upravne usposobljenosti za uspešen prehod v programsko obdobje 2021—2027 in prioritetam, ki bodo v okviru sistema upravljanja in nadzora dogovorjene med deležniki. Ključna cilja upravne usposobljenosti za 2021-2027, podprte s sredstvi tehnične pomoči:

- prvenstveno za upravičence: prehod v poenostavljeno izvajanje (tudi z večjim poudarkom na vzpostavitvi sistema poenostavljenih oblik uveljavljanja stroškov), ki bo dalo sorazmerno večji poudarek doseganju rezultatov (kazalnikov), ob zagotavljanju ustrezne regulatornosti, pravilnosti porabe evropskih kohezijskih sredstev;
- prvenstveno za organe v sistemu izvajanja: zagotavljanje ustrezne podpore (predvsem informacijske, pa tudi s pomočjo vrednotenij, orodij obveščanja javnosti ter tudi kadrovske podpore) organom v sistemu izvajanja kot tudi organom, ki bodo zagotavljali ustrezen pristop od spodaj navzgor (predvsem na področju priprave območnih strategij, izbora operacij in spremljanja izvajanja operacij in območnih strategij), še zlasti v okviru ozemeljskih pristopov evropske kohezijske politike. Hkrati bo podpora namenjena tudi drugim deležnikom v okviru spodbujanja partnerskega sodelovanja pri načrtovanju in izvajanju ukrepov na področju kohezijske politike (odbor za spremljanje, združenja ipd.).

5. Predhodne finančne dodelitve glede na cilj politike in specifični cilj SPP

Opredelitev predhodne finančne dodelitve glede na cilj politike in specifični cilj je skladno s členom 3 (2.a) Uredbe 372/2018 opredeljen ob upoštevanju tematske koncentracije ESRR na ravni kategorij regij (Kohezijska regija zahodna Slovenija kot bolj razvita regija skladno s členom 3 (4.a) Uredbe 372/2018, Kohezijska regija Vzhodna Slovenija kot manj razvita regija skladno s členom 3 (4.c) Uredbe 372/2018).

Tabela 4: Predhodne finančne dodelitve iz ESRR, ESS+, SPP, KS, in ESPRA po ciljnih politike*

Cilji politike/specifični cilj SPP	ESRR	ESS+	SPP	Kohezijski sklad	ESPRA	Skupaj
Cilj politike št. 1	535.140.100,00	-	-	-	-	535.140.100,00
Cilj politike št. 2	483.089.000,00	-	-	280.095.119,07	13.685.863,00	846.893.761,84
Cilj politike št. 3	204.594.000,00	-	-	420.142.678,61	-	554.712.898,84
Cilj politike št. 4	221.486.000,00	692.107.862,72	-	-	-	913.593.862,72
Cilj politike št. 5	39.837.200,00	6.800.000,00	-	-	8.808.000,00	55.445.200,00
Specifični cilj SPP**	-	-	248.375.561,28	-	-	248.375.561,28
Tehnična pomoč 30(4)	-	-	-	-	-	-
Tehnična pomoč 30(5)	53.829.140,00	28.266.994,28	10.348.981,72	17.954.815,33	1.435.778,00	111.835.709,33
Dodelitev za obdobje 2026-2027	-	-	-	-	-	-
Skupaj	1.537.975.440,00	727.174.857,00	258.724.543,00	718.192.613,00	23.929.641,00	3.265.997.094,00

* Cilji politike in specifični cilj SPP v skladu s členom 4(1) uredbe o skupnih določbah. Za ESRR, ESS+, KS in SPP za obdobje 2021-2025

**V to vrstico se vključi predvidena dopolnilna podpora ESRR in ESS+, ki se prerazporedi v SPP.

6. Seznam programov

Tabela 6: Seznam programov s predhodnimi finančnimi dodelitvami*

Naziv [255]	Sklad	Kategorija regije	Prispevek EU	Nacionalni prispevek**	Skupaj
PSLO	KS		718.192.613,00	126.739.872,88	844.932.485,88
	SPP		258.724.543,00	45.657.272,29	304.381.815,29
PZAHOD	ESRR	Bolj razvite regije	368.799.724,03	553.199.586,04	921.999.310,07
		Regije v prehodu	-	-	-
		Manj razvite regije	-	-	-
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	-	-	-
	ESS+	Bolj razvite regije	169.457.512,43	254.186.268,64	423.643.781,07
		Regije v prehodu	-	-	-
		Manj razvite regije	-	-	-
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	-	-	-
PVZHOD	ESRR	Bolj razvite regije	-	-	-
		Regije v prehodu	-	-	-
		Manj razvite regije	1.169.175.715,97	206.325.126,35	1.375.500.842,32
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	-	-	-
	ESS+	Bolj razvite regije	-	-	-
		Regije v prehodu	-	-	-
		Manj razvite regije	537.217.344,57	94.803.060,81	632.020.405,38
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	-	-	-
P za pomoč najbolj ogroženim	ESS+	Bolj razvite regije	4.920.000,00	7.380.000,00	12.300.000,00
		Regije v prehodu	-	-	-
		Manj razvite regije	15.580.000,00	2.749.411,76	18.329.411,76
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	-	-	-
Skupaj	ESRR, KS, ESS+		3.242.067.453,00	1.291.040.598,78	4.533.108.051,78
PESPRA	ESPR		23.929.641,00	10.255.560,43	34.185.201,43
Skupaj	Vsi skladi		3.265.997.094,00	1.301.296.159,21	4.567.293.253,21

*Cilji politike in specifični cilj SPP v skladu s členom 4(1) uredbe o skupnih določbah. Za ESRR, ESS+, KS in SPP za obdobje 2021–2025; za ESRR za obdobje 2021–2027.

** V skladu s členom 106(2) o določitvi stopenj sofinanciranja.

*** Predvidena predhodna dodelitev SPP – z ločenim prikazom začetne dodelitve SPP ter dopolnilne podpore ESS+ in ESRR za zadevno kategorijo regij, če je že znana.“;

Tabela 6bis: Predhodna finančna dodelitev za tehnično pomoč na nacionalni ravni iz vsakega od skladov in razčlenitev finančnih virov po programih in kategorijah regij*

Naslov [255]	Sklad	Kategorija regije	Prispevek EU		Nacionalni prispevek	Skupaj
			Prispevek EU brez tehnične pomoči v skladu s členom 30(4)	Prispevek EU za tehnično pomoč v skladu s členom 30(4)		
PVZHOD	ESRR	Bolj razvite regije	0	0	0	0
		Regije v prehodu	0	0	0	0
		Manj razvite regije	0	0	0	0
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	0	0	0	0
PZAHOD	ESRR	Bolj razvite regije	0	0	0	0
		Regije v prehodu	0	0	0	0
		Manj razvite regije	0	0	0	0
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	0	0	0	0
PSLO	KS		0	0	0	0
PVZHOD	ESS+	Bolj razvite regije	0	0	0	0
		Regije v prehodu	0	0	0	0
		Manj razvite regije	0	0	0	0
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	0	0	0	0
PZAHOD	ESS+	Bolj razvite regije	0	0	0	0
		Regije v prehodu	0	0	0	0
		Manj razvite regije	0	0	0	0
		Najbolj oddaljene in severne redko poseljene regije	0	0	0	0
Skupaj	ESRR, KS, ESS+	0	0	0	0	0
PESPRA	ESPRA	0	0	0	0	0
Skupaj	Vsi skladi	0	0	0	0	0

*Program lahko vključuje več skladov, v skladu s členom 20(1) uredbe o skupnih določbah (kot lahko prioriteta vključuje več skladov v skladu s členom 17(2) uredbe o skupnih določbah.

Tabela 7: Seznam programov Interreg

Program 1	za čezmejno sodelovanje: Italija-Slovenija
Program 2	za čezmejno sodelovanje: Slovenija-Madžarska
Program 3	za čezmejno sodelovanje: Slovenija-Hrvaška
Program 4	za čezmejno sodelovanje: Slovenija-Avstrija
Program 5	transnacionalni: Območje Alp
Program 6	transnacionalni: Srednja Evropa
Program 7	transnacionalni: Jadransko-jonski program
Program 8	transnacionalni: Sredozemlje
Program 9	transnacionalni: Podonavje
Program 10	medregionalni: INTERREG EUROPE
Program 11	medregionalni: INTERACT
Program 12	medregionalni: ESPON
Program 13	medregionalni: URBACT

7. Povzetek ukrepov, ki jih je treba sprejeti za krepitev upravne zmogljivosti za izvajanje skladov

Podpirali bomo ukrepe za zmanjšanje administrativnih bremen ter dodatno okrepili zmogljivosti nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov ter upravičencev.

S pomočjo enostavnejših in močnejših struktur upravljanja bomo razvijali nadaljnje upravne zmogljivosti. Predvidena je bolj prožna finančna in kadrovska struktura, olajšanje kariernih prehodov in spodbujanje poklicne mobilnosti, krepitev zmogljivosti zainteresiranih strani, ki izvajajo zaposlovanje, povečanje zmogljivosti zainteresiranih strani, kot so socialni partnerji in nevladne organizacije ter drugih ključnih akterjev. Za ukrepe, usmerjene v krepitev upravne zmogljivosti bodo določeni kazalniki, ki bodo odražali spremembe oz. merili napredek pri doseganju ciljev (število implementiranih novih sistemov, uporabljena nova orodja, število organov in drugih akterjev, vključenih v sistem, stroški itd.). Načrtovanje delovne sile bo omogočilo večji nadzor nad številom in stroški, boljše razumevanje potrebnih veščin in znanja ter večjo učinkovitost kadrovske strategije. Strateški pristop k izvajanju programov in določitvi prednostnih nalog bo zagotovil doseganje nacionalnih in lokalnih razvojnih ciljev.

Prav tako bomo podpirali ukrepe za zmanjšanje upravnega bremena in krepitev zmogljivosti upravičencev pri črpanju. Okrepili bomo dialog in povečali zmogljivosti posredniških organov ter končnih upravičencev za pripravo in izvajanje projektov. Formalni mehanizmi za dialog bodo vključevali tematske mreže, odbore ter delovne skupine. S tem bomo zmanjšali neskladnost informacij in zagotovili usklajenost strateških prednostnih nalog programov. Poudarek bo na odpravljanju informacijske vrzeli, izboljšanju izmenjave znanj ter na razširitvi komunikacije na vseh ravneh (od zgoraj navzdol ter od spodaj navzgor). Razvoj komunikacijske strategije bo vključeval priložnost, da državljani izrazijo svoje mnenje in razumevanje lokalnih investicijskih potreb, predlaganih rezultatov projektov ali EU sredstev na splošno. Sredstvo za pridobitev takšnih informacij bodo ankete in javni posvetovalni dogodki. Kratkoročna in srednjeročna pozornost bo namenjena odpravljanju različnih vrzeli v zmogljivostih med upravičenci. Zagotovili bomo, da bodo postopki bolj jasni za upravičence, saj je to ključni korak k reševanju nepravilnosti, optimizaciji poslovanja in povečanju črpanja sredstev. Izvajali bomo tematske delavnice, ki bodo osredotočene na učinkovito načrtovanje, izvajanje in spremljanje rezultatov. Prav tako so predvidena različna posvetovanja s partnerji (nacionalnih, regionalnih, lokalnih in mestnih oblasti, ekonomskih in socialnih partnerjev do ustreznih organov, ki zastopajo civilno družbo - okoljski partnerji, nevladne organizacije in organi, odgovorni za promocijo socialne vključenosti, enakosti spolov in nediskriminacije).

Z uporabo poenostavljenih oblik stroškov bomo poenostavili postopke preverjanj, odpravili podvajanje nalog in poenostavili same postopke. Upravljalna preverjanja bodo še naprej temeljila na tveganjih, z upoštevanjem načela sorazmernosti pa bomo zmanjšali upravna bremena na vseh ravneh.

Optimizirali bomo delovanje informacijskega sistema z namenom omogočitve ustreznega spremljanja in izvajanja EKP. Izboljšali bomo uporabniško izkušnjo z informacijskim sistemom.

Zagotovili bomo sredstva za krepitev upravne zmogljivosti partnerjev in akterjev na nižjih ravneh (regionalno in lokalno), predvsem za samo pripravo podlag ter strateške, regijske, večfunkcionalne projekte, ki so pomembni za razvoj posamezne regije.

Pripravili bomo ustrezne metodologije za vzpostavitev okvira uspešnosti, ki bodo vključevale merila, ki se bodo uporabljala pri izboru kazalnikov, podatke za zagotavljanje kakovosti podatkov in metod izračunov ter ostale dejavnike, ki bi lahko vplivali na doseganje mejnikov in ciljev. Rezultat uspešnosti za merjenje rezultatov uspešnosti bomo povečali na več načinov, in sicer s programi usposabljanja ali delavnicami, ki bodo vključevali način oblikovanja kazalnikov učinka in rezultatov. Kvantitativno zbiranje podatkov bomo dopolnili s kvalitativnimi mehanizmi, ki bodo omogočali vpogled v rezultate, in sicer z anketami javnega mnenja, raziskavami fokusnih skupin in evalvacijskimi študijami.

Zagotovili bomo večjo učinkovitost sistema javnega naročanja z zagotavljanjem zadostne upravne zmogljivosti in podpore, pa tudi z znižanjem deleža naročil s posameznim ponudnikom, enim ponudnikom ali brez ponudb. Pripravili bomo analizo stanja, v kateri bodo prepoznane težave na sistemski in operativni ravni pri pripravi, izvajanju in nadzoru postopkov javnih naročil ter vrzeli administrativne usposobljenosti, hkrati pa bodo prepoznani ukrepi za odpravljanje ponavljajočih se vrst napak ter opredeljena orodja in ukrepi na vseh ravneh. Za krepitev administrativne usposobljenosti bo ključnega pomena usposabljanje upravičencev za pravilno in popolno pripravo razpisnih dokumentacij in izvedbo postopkov javnih naročil. Na podlagi analize stanja na področju javnih naročil, dosedanjih praks in izkušenj bodo pripravljene podlage, s katerimi bo priprava razpisnih dokumentacij in izvedba postopkov lažja in učinkovitejša. Posodobili bomo sistem javnih naročil ter jih povezali z drugimi elementi strateškega upravljanja. Zagotovili bomo zadostno stopnjo preglednosti sistema javnih naročil v vseh fazah postopkov javnih naročil. Zagotovili bomo pregledno in učinkovito sodelovanje zainteresiranih strani ter izboljšali sistem javnih naročil z uporabo digitalnih tehnologij za podporo ustreznih inovacij e-javnih naročil.

Izboljšali bomo ukrepe za preprečevanje in odpravljanje nasprotij interesov, goljufij in korupcije z uporabo odprtih podatkov.

Zagotovili bomo udeležbo socialnih partnerjev, nevladnih organizacij, lokalnih organov in drugih javnih organov ter drugih deležnikov, ki so bistveni za učinkovito izvajanje. Zagotovili bomo odprto in pregledno interakcijo in se usklajevali z ustreznimi notranjimi in zunanjimi deležniki v vseh fazah programskega cikla, tj. z nacionalnimi koordinacijskimi organi, resornimi ministrstvi in drugimi pristojnimi javnimi organi na različnih ravneh, drugimi upravnimi organi, ki se ukvarjajo s sredstvi EU, upravičenci, agencijami za regionalni razvoj, gospodarskimi in socialnimi partnerji, zasebnim sektorjem, civilno družbo, vključno z nevladnimi organizacijami.

8. Celostni pristop za naslavljanje demografskih izzivov in/ali specifičnih potreb regij in območij

Ozemeljski pristopi pri financiranju iz evropskih skladov pomenijo uporabo posebnega pristopa pri naslavljanju razvojnih izzivov in priložnosti na posameznih funkcionalno smiselno zaokroženih območjih, ki ne sovpadajo nujno z upravnimi mejami na ravni kategorizacije po nomenklaturah NUTS. Uporabljajo se smiselno tam, kjer je z vključevanjem partnerjev in akterjev na nižjih ravneh (regionalno, lokalno) pričakovati učinkovitejše in uspešnejše naslavljanje specifičnih razvojnih izzivov in priložnosti.

V okviru kohezijske politike v obdobju 2021 – 2027 (financirano iz ESRR, ESS+ in KS) je predvideno, da lahko država članica podpira celosten teritorialni razvoj prek teritorialnih in lokalnih razvojnih strategij v kateri koli od naslednjih oblik:

- celostne teritorialne naložbe (CTN),
- lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD),
- drugo teritorialno orodje, ki podpira pobude za naslavljanje ozemelj, oblikovane s strani posamezne države članice.

V Sloveniji se bo celostni teritorialni razvoj izvajal v vseh treh predvidenih pristopih.

Celostne teritorialne naložbe (CTN)

Urbani razvoj v 11 mestnih občinah z vključitvijo funkcionalnega območja izven mestne občine. Strateške podlage za izvajanje tega pristopa so izdelane Trajnostne urbane strategije, ki jih pripravijo mestne občine in predstavljajo enotno strateško podlago, ki na podlagi analize, upoštevajoč zahteve evropskih uredb, definira razvojne izzive in priložnosti funkcionalnega urbanega območja (FUO), torej območja ukrepanja, katerega središče upravljanja je mestna občina. Področja ukrepanja bodo predvidena v okviru vseh ciljev politik.

Predvidena so sredstva iz skladov ESRR in ESS. Pristop je uspešno potekal že v obdobju 2014 – 2020, zato se ga bo v obdobju 2021 – 2027 le deloma nadgradilo.

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD)

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) v 37 območij občin na celotnem ozemlju Slovenije, ki so povezana v LAS oziroma LASR. Strateške podlage za izvajanje so izdelane Strategije lokalnega razvoja določenega območja LAS oziroma LASR. Sama priprava in izvedba ukrepov bo tako potekala po načelu od spodaj navzgor. S pristopom bo mogoče nasloviti vse tipe specifičnih ozemelj, pri čemer bodo tudi na ta način izvajane celovite in večfunkcionalne operacije, ki ne bodo strogo omejene na podeželska območja, ampak bodo vključevala tudi druga, npr. urbana območja. Izvajanje bo tako podprto s kombinacijo različnih virov financiranja, tako s sredstvi skupne kmetijske politike z razvojem podeželja ter sredstvi za razvoj pomorstva, ribištva in akvakulture, kot s sredstvi kohezijske politike (sklada ESS+ in ESRR). Pristop bo potekal v okviru cilja politike 5 in sicer obeh specifičnih ciljev. Uspešno je potekal že v obdobju 2014 – 2020, zato se ga bo v obdobju 2021 – 2027 le deloma nadgradilo.

Drugo teritorialno orodje, ki podpira pobude za naslavljanje ozemelj, oblikovane s strani posamezne države članice (CTN 2)

Regionalno-urbani razvoj v funkcionalnih območjih, naselijih s statusom mesta. Strateške podlage so izdelani Regionalni razvojni programi, ki so podlaga za izvajanje vseh instrumentov regionalne politike v državi, v okviru katerih bodo predvidena tudi omenjena funkcionalna območja. Cilj takega večnivojskega pristopa (kombinacija, sodoločanje okvirjev, prioritet od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor preko razvojnih svetov regij) je spodbujanje skladnejšega regionalnega razvoja, torej zmanjšanje regionalnih razlik, z namenom pospešenega razvoja Slovenije kot celote. Hkrati se z vpeljavo nacionalnega teritorialnega orodja poleg urbanega in lokalnega razvoja omogoča krepitev medsebojne povezanosti urbanega in ruralnega, mest in vasi, z namenom celovitejšega naslavljanja izzivov sodobnega časa. Na podlagi Regionalnih razvojnih programov bodo izdelani programi za funkcionalna območja naselij s statusom mesta, kot opredeljeno v nacionalni zakonodaji (če relevantno z zaledjem). Področja ukrepanja so predvidena v okviru vseh ciljev politik.

9. Povzetek ocene izpolnitve ustreznih omogočitvenih pogojev glede na člen 11 in priloge III in IV

Omogočitveni pogoj	Sklad	Izbrani specifični cilj (se ne uporablja za ESPRA)	Povzetek ocene
Učinkoviti mehanizmi spremljanja trga javnih naročil	Kohezijski sklad, ESRR, ESS+, SPP, ESPRA	VSI	V skladu s 114. členom ZJN-3 ministrstvo, pristojno za javna naročila, zagotavlja spremljanje uporabe pravil o javnih naročilih. Ministrstvo o rezultatih tega spremljanja poroča Evropski komisiji vsaka tri leta. Poročilo vključuje informacije o najpogostejših razlogih za zlorabo ali pravne dvomnosti, vključno z morebitnimi strukturnimi ali ponavljajočimi se težavami pri uporabi pravil, stopnjo udeležbe MSP pri javnih naročilih ter preprečevanjem, odkrivanjem in ustreznim poročanjem o goljufijah, korupciji in konfliktnih interesov in podobne resne nepravilnosti pri javnih naročilih. Poročilo je javno objavljeno. V skladu s 106. - 108. členom ZJN-3 ministrstvo, pristojno za javna naročila, pripravi statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v Republiki Sloveniji z uporabo podatkov o oddanih naročilih v preteklem letu. Vsi zahtevani podatki so del obvestil o oddaji javnega naročila, ki jih naročniki objavijo na portalu javnih naročil, ki predstavlja dostop do informacij o javnih naročilih na enem mestu in zagotavlja objavo vseh ustreznih podatkov v zvezi s postopkom oddaje javnega naročila.
Orodja in zmogljivosti za učinkovito uporabo pravil o državni pomoči	Kohezijski sklad, ESRR, ESS+, SPP, ESPRA	VSI	V skladu z Zakonom o spremljanju državnih pomoči so organi, ki dodelijo sredstva, dolžni o vseh ukrepih / shemah obvestiti centralno enoto državne pomoči - Sektor za spremljanje državnih pomoči na Ministrstvu za finance (SSDP). Le-ta jih oceni in izda zavezujoče mnenje o skladnosti z določbami GBER. V skladu z Zakonom o spremljanju državnih pomoči morajo vsi dajalci pomoči poročati o dodelitvi pomoči (v 30 dneh po dodelitvi) SSDP. To velja tako za GBER kot de minimis. Tako imamo v Sloveniji izčrpno in obsežno bazo podatkov o pomoči, dodeljenih od leta 2000 dalje. Omogoča nam naknadno preverjanje skladnosti, na primer da najvišje meje pomoči niso presežene, da pomoč ni dodeljena podjetjem v težavah ali prejemnikom, ki delujejo v izključenih sektorjih. SSDP redno izvaja usposabljanja o vprašanih povezanih z državnimi pomočmi za dajalce pomoči na centralni in lokalni ravni. Izobraževanja zajemajo osnove državnih pomoči in splošne postopke ter ciljna izobraževanja o posebnih temah, tj. o državnih pomočeh in kohezijski politiki, infrastrukturni pomoči, reševanju in prestrukturiranju. Mreža kontaktnih točk je bila vzpostavljena v vseh večjih organih, ki dodeljujejo pomoč.
Dejanska uporaba in izvajanje Listine EU o temeljnih pravicah	Kohezijski sklad, ESRR, ESS+, SPP, ESPRA	VSI	Listina EU o temeljnih pravicah (Listina) so bo uporabljala in izvajala v vseh fazah priprave in izvajanja programskih dokumentov, zlasti pa: • pri oblikovanju intervencijske strategije in pripravi programskih dokumentov, kar zajema pripravo sporazuma o partnerstvu in programov 2021–2027, • pri vzpostavitvi sistemov upravljanja, spremljanja in nadzora, • pri izvajanju programov. Poslovniki odbora za spremljanje bo vseboval določbo, ki določa, da je odbor obveščen o skladnosti z Listino. Če organi upravljanja, revizijski organ ali institucije EU ugotovijo neskladnost operacij z Listino, bodo organi upravljanja poročali

			odboru za spremljanje o sprejetih popravljenih ukrepih za odpravo neskladnosti z Listino.
Izvajanje in uporaba Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov v skladu s Sklepom Sveta 2010/48/ES.	Kohezijski sklad, ESRR, ESS+, SPP, ESPRA	VSI	Za izvajanje ciljev, ki pokrivajo različna področja in ukrepe, zapisane v akcijskem programu, so odgovorne posamezne institucije, ki morajo letno poročati o izvedenih aktivnostih. Komisijo, pristojno za spremljanje in nadzor ciljev, ki se izvajajo v akcijskem programu za invalide in določenih ukrepih, imenuje Vlada Republike Slovenije, Komisija pa vladi letno poroča o izvajanju akcijskega programa. Tako Zakon o izenačevanju možnosti invalidov kot akcijski program za invalide 2014–2021 sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij, Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS), drugih invalidskih organizacij, ki delujejo izven NSIOS in Združenja društev upokojencev Slovenije. Vsi projekti, ki so podprti / financirani iz skladov ESI, bodo skladni z zahtevami Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (UNCPRD) v skladu s Sklepom Sveta 2010/48 / ES (zlasti členom 9) in ustreznimi predpisi, ki bodo sprejeti tudi za izpolnitev omogočitvenih pogojev. Nediskriminacija in enake možnosti za invalide bodo zagotovljene z ustreznimi ukrepi za zagotovitev dostopa do fizičnega okolja pod enakimi pogoji kot za ostale, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov in storitev, ki so odprte ali zagotovljene za javnost.
1. Dobro upravljanje nacionalne ali regionalne strategije pametne specializacije	ESRR	Vsi specifični cilji v okviru tega cilja politike	Strategija S4 bo pripravljena kot del celostne strategije za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko strategijo in bo naslovlila vse štiri specifične cilje cilja politike Pametnejša Evropa, torej tudi v povezavi s Slovensko industrijsko strategijo. Pripravljena je okvirna časovnica prenove in nadgradnje S4 na osnovi meril. Po časovnici bodo vsa merila izpolnjena do februarja 2021. V kolikor se bo v procesu podjetniškega odkrivanja izkazalo, da je potrebno več časa za usklajevanje in razpravo z deležniki v gospodarstvu, institucijah znanja, nevladnem sektorju in resorji, pa se bo izpolnjevanje meril prevesilo v prvo polovico leta 2021. Na voljo so empirične študije in vrednotenja na temo uspešnosti različnih delov gospodarstva. Metaanaliza in ključne ugotovitve teh bodo izdelani v procesu priprave strategije. Poleg tega bo do konca leta 2020 nadgrajena še ena analitična študija, ter v prvi polovici leta 2021 tudi druga, ki je bila podlaga za pripravo S4 v letih 2015 in 2016. Vzpostavljen je le osnovni sistem spremljanja izvajanja S4, saj v prvih dveh letih delovanja SRIPov ni bilo mogoče pričakovati dovolj podatkov. Neodvisni ocenjevalci so pripravili seznam primernih kazalnikov za spremljanje, na podlagi katerih bodo SRIPi in GOSP nadgradili sistem spremljanja. Izvajanje novega EDP se je začelo na podlagi obstoječih prednostnih področij junija 2020, začeni s prenovo sedanje strukture prioritet za prednostna področja S4 (fokusna področja in tehnologije). Industrijska tranzicija je bila jedro obstoječe strategije S4, saj bila industrijska posodobitev in digitalna preobrazba ključna prednostna naloga že v tekočem obdobju.
2.1 Strateški okvir politike za podporo prenove za večjo energetska učinkovitost stanovanjskih in	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje ukrepov za energetska učinkovitost in zmanjšanje toplogrednih plinov	Pripravili bomo splošen pregled potrebnih vlaganj za doseg ciljev in ciljnih vrednosti ter njihov prispevek k dolgoročni strategiji prenove. S strategijo bomo zagotovili preglednost in predvidljivost nacionalnih politik in ukrepov in tako zagotovili zanesljivost za vlagatelje. V tem kontekstu bo ocenjen tudi vpliv načrtovanih politik in ukrepov vključno s predvidenimi viri financiranja. 10. septembra se je zaključila javna razprava o osnutku Dolgoročne strategije energetske prenove stavb do leta 2050.

nestanovanjskih stavb			Njeno sprejetje je v medresorskem usklajevanju. V skladu z Direktivo 2018/844, ki dopolnjuje Direktivo 2010/31/EU, Dolgoročna strategija vključuje okvirne mejnike za leti 2030 in 2040 ter cilje za leto 2050; zagotavlja okvirni pregled proračunskih sredstev v podporo izvajanju strategije; in opredeljuje učinkovite mehanizme za spodbujanje naložb v prenovo stavb.
2.2 Upravljanje za energetski sektor	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje ukrepov za energetsko učinkovitost in zmanjšanje toplogrednih plinov Spodbujanje obnovljivih virov energije	Vlada RS je 27. februarja 2020 sprejela Celovit Nacionalni energetsko podnebni načrt (NEPN) in ga posredovala EK. Dokument je skladen z vsemi elementi Priloge I Uredbe (EU) 2018/1999 in vključuje celovit v pregled potrebnih vlaganj in virov financiranja za doseg ciljev in ciljnih vrednosti, ki jih določa NEPN (poglavji 2 in 5). NEPN zagotavlja transparentnost in predvidljivost nacionalnih politik in ukrepov in na ta način omogoča zanesljivost za vlagatelje. Pregled potrebnih vlaganj je vključen v razdelek 5.3., v razdelku 5.3.3. pa analiza potrebnih dodatnih finančnih virov. Za doseg ciljev bo iz zasebnih virov za izvedbo potreben največji obseg virov. Finančne vrzeli bodo zapolnjene z prioritizacijo uporabe EU sredstev in s financiranjem iz EU in nacionalnih finančnih instrumentov. Med nacionalnimi viri so pomembne obstoječe sheme za OVE in visoko učinkovite SPTE, sredstva iz Eko sklada in Podnebnega sklada in iz predvidene okoljske dajatve za emisijo ogljikovega dioksida. Glavni viri za obdobje 2021-2030 (EUR 300 milijonov do EUR 350 milijonov letno) bodo sheme za OVE in visoko učinkovite SPTE, sredstva iz Podnebnega sklada in EU sredstva, ki bodo skupaj predstavljala do EUR 3,1 milijarde v tem obdobju. Za aktivnosti NEPN v obdobju 2021-2027 je iz kohezijskih sredstev načrtovanih EUR 600 - 700 milijonov. Drugi javni viri potrebni za vlaganje v železniško infrastrukturo in povečano vlaganje v raziskovanje in razvoj bodo načrtovani v nacionalnem proračunu.
2.3 Učinkovito spodbujanje uporabe energije iz obnovljivih virov v vseh sektorjih in v vsej EU	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje obnovljivih virov energije	Pri pripravi NEPN so bili upoštevani vsi do sedaj sprejeti cilji, posodobljene strokovne podlage, predhodna javna obravnava in celovita presoja vplivov na okolje. Upoštevana so bila tudi vsa priporočila EK, razen v delu glede deleža OVE, zaradi posebnih nacionalnih značilnosti. Slovenija je postavila razvojno usmerjene in ambiciozne cilje do leta 2030 na podlagi scenarijev z dodatnimi ambicioznimi cilji [DUA], ki so okrepljeni z nekaj dodatnimi izvedljivimi ukrepi iz REC scenarija (priporočila EK). NEPN vključuje te posodobljene scenarije z dodatnimi ukrepi. Za področje obnovljivih virov energije NEPN specifično in upošteva specifične značilnosti, ki vplivajo na ciljne vrednosti za OVE. Z uspešnim izvajanjem načrtovanih politik in ukrepov do leta 2030 tako načrtujemo doseganje vsaj 27 % deleža OVE, pri čemer: - 43 % v sektorju električna energija, - 41 % v sektorju toplota in hlajenje - 21 % v prometu (delež biogoriv je 11 %). Vsi ukrepi, obstoječi in dodatni so z opisi in okvirnimi roki za izvedbo navedeni v NEPN v poglavju 3: Obstoječi posodobljeni ukrepi/instrumenti so navedeni v tabelah 16, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 37 and 38. Dodatni ukrepi so predstavljeni v zeleni barvi v tabelah 18, 20, 22, 26, 29, 33, 35, 36 and 39. Kot del Načrta za okrevanje in odpornost, so načrtovana dodatna sredstva v višini EUR 3 milijonov.

2.4 Učinkovit okvir za obvladovanje tveganja nesreč	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti na nesreče	Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 je celovit program upravljanja s tveganji na nacionalni ravni. Vključuje osnovne informacije o preventivnih ukrepih, ki temeljijo na oceni tveganja in ki tehtno upoštevajo vplive podnebnih sprememb in prilagajanja nanje. Dokument vključuje tudi osnovne informacije o finančnih sredstvih in mehanizmih, ki so na voljo za financiranje preprečevanja, pripravljenosti in odziva na naravne nesreče, vključno z oceno specifičnih zmožnosti za upravljanje. Državna ocena tveganj in Državna ocena zmožnosti obvladovanja tveganj vključujeta podrobne opise programa za varstvo pred naravnimi nesrečami, vključno z oceno in opisi ključnih in pomembnih tveganj in njihovega preprečevanja, pripravljenosti in ukrepov za odzivanje na ta identificirana tveganja. Vključujeta vsa prepoznana ključna ali pomembna tveganja, tudi nesreče, ki so posledica podnebnih sprememb (poplave, požari, žled), ne vključujejo pa še vidika plazov, ki so bili identificirani kot pomembno tveganje. Državna ocena tveganj vključuje tudi opisi drugih ključnih ali pomembnih tveganj v skladu z določili 6(1) člena odločitve št. 1313/2013/EU ali na podlagi ocene odgovornih nacionalnih institucij. Za nesreče, ki so posledice podnebnih sprememb ocena temelji na preteklih scenarijih in projekcijah. Državna ocena zmožnosti obvladovanja tveganj vključuje načrt in izvajanje preventivnih ukrepov in ukrepov za izboljšanje pripravljenosti. Vključuje tudi posamične ocene zmožnosti obvladovanja tveganj za posamezno tveganje. Te ocene (nacionalne za vsa pomembna tveganja in posamična za posebna tveganja) vključujejo oceno administrativne, tehnične in finančne sposobnosti in zmožnosti. Zaenkrat manjka ocena tveganja in ocena zmožnosti za upravljanje s tveganji za področje plazov. Pričela se je priprava nove Resolucije nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2022 do 2028/2030.
2.5 Posodobljeno načrtovanje potrebnih naložb v vodnem sektorju in sektorju odpadne vode	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje učinkovite rabe vode	Prenovljen Operativni program za čiščenje odpadnih voda je bil sprejet na Vladi RS dne 17. septembra 2020. Vključuje zahtevane informacije s katerimi bodo izpolnjeni posamezni kriteriji omogočitvenih pogojev. Za področje vodnega sektorja bodo zahtevane informacije na voljo po tem, ko bo zaključen postopek posodabljanja Operativnega programa za pitno vodo. Veljavnost trenutnega dokumenta se izteče konec leta 2021, zato je posodobitev načrtovana za leto 2021.
2.6 Posodobljeno načrtovanje ravnanja z odpadki	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje prehoda v krožno gospodarstvo	V pripravi je prenova Operativnega programa za ravnanje z odpadki in programa za preprečevanje odpadkov. Dokument bo dopolnjen z analizo trenutnega stanja in pripadajočimi ukrepi. Pripravljalne aktivnosti vključujejo: - Pregled, pripravo in oceno potrebnih ukrepov za spodbujanje ponovne uporabe izdelkov in priprave na ponovno uporabo. - Pregled in priprava ocene ukrepov za spodbujanje ustanavljanja mrež za ponovno uporabo ali popravila izdelkov (centri). - Razširjena odgovornost proizvajalca: načrtuje se sprejem nove zakonodaje in drugih ukrepov z namenom preprečevanja, ponovne uporabe in recikliranja odpadkov (Zakon o varstvu okolja ZVO-2). - Izdelana je bila dodatna analiza o količini in kakovosti muljev komunalnih in skupnih čistilnih naprav za leto 2018. - Zaključila se je javna razprava in medresorsko usklajevanje uredbe s katerim se dopolnjuje Uredba o ravnanju z odpadki, s katerim v polni meri prenašamo 6. člen direktive 2008/98/EC o prenehanju statusa

			odpadka. Začela se je priprava programa, ki vključuje naslednje dejavnosti: - Analiza in sestava mešanih komunalnih odpadkov - Program preprečevanja zavržene hrane - Analiza učinkovitosti komunalnih in drugih ravnanj z odpadki v letu 2018 in scenarije možnega razvoja v naslednjih 20 letih (zunanji izvajalec). Prenovljen dokument bo predvidoma prejel odločbo o sprejemljivosti po SEA direktivi in bo Vladi RS posredovan v sprejem v maju leta 2021. Podrobna okvirna časovnica za pripravo: - Oktober do november 2020: pridobitev podatkov o tokovih odpadkov in napravah za ravnanje z odpadki (ARSO, SURS), izvedba javnega naročila za analizo podatkov; analiza podatkov - 1.10.2020 do 15.1.2021 (končna ureditev 31.1.2021): priprava vsebin za program - November 2020: vloga za CPVO, postopek predpresoje programa po Uredbi o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje - December 2020: odločba CPVO, da je postopek presoje potreben, javno naročilo za izbor izvajalca okoljskega poročila - December 2020 do januar 2021: sodelovanje izvajalca okoljskega poročila s sektorjem pri dokončanju vsebin za osnutek programa - 1.2.2021 (1.3.2021): izdelava okoljskega poročila in njegova potrditev - 1.2.2021 do 1.3.2021 oz. 1.3. do 1.4.2021 (okoljsko poročilo): javna objava programa in okoljskega poročila, medresorska obravnava programa - Februar 2021 (tekom javne objave): javno posvetovanje - 1. 3. 2021 (1.4.2021) do 15. 4. 2021 (15.5.2021): obravnava in vključitev prispelih pripomb iz objave okoljskega poročila in osnutka programa ter dodelava programa (odprta vprašanja medresorskega usklajevanja) - 30.5.2021: priprava odločbe o sprejemljivosti programa na okolje po SEA direktivi, posredovanje programa v sprejem Vladi RS
2.7 Prednostni okvir ukrepanja za potrebne ohranitvene ukrepe, ki vključujejo sofinanciranje Unije	ESRR, Kohezijski sklad	Spodbujanje zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja	Prednostni okvir ukrepanja za potrebne ohranitvene ukrepe smo EK posredovali 22. aprila 2020. Stroški so bili ocenjeni glede na EU sofinanciranje. 28.10.2020 je bil poslan odziv na neformalne pripombe prejete s strani EK. Načrt upravljanja območij Natura2000 za 2021 – 2027 je v pripravi v okviru projekta LIFE IP za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji. Večina delavnic s strokovnjaki za določitev ciljev ohranitvenih ukrepov je bilo izvedenih. Sprejem programa je zaradi

			pandemije COVID-19 prestavljen na drugo polovico leta 2021.
3.1 Nacionalni ali regionalni načrt za širokopasovna omrežja	ESRR	Izboljšanje digitalne povezljivosti	V leto 2021 bo zaključena priprava nove strategija BB / NGN, ki bo do leta 2025 določila tudi naslednje nove cilje v skladu z Evropskimi strateškimi smernicami: • hiter dostop (100 Mbps), ki ga je mogoče nadgraditi na 1 Gbps (DL) za vse prebivalce, • vse šole, prometna vozlišča, 1 Gbps (simetrično), • glavne ceste in železnice neprekinjeno brezžično pokrite z 5G, • popolna brezžična pokritost 5G vsaj ene celotne lokacije v državi članici. Na podlagi dosedanjih izkušenj bo v letu 2021 izvedena ocena naložbenih vrzeli, ki bo vključevala: - vzpostavitev sistema javnega posvetovanja v skladu s pravili o državnih pomočeh; - določitev različnih standardov kakovosti storitev za različne storitve; - pregled trajnostnih naložbenih modelov – različni operaterji uporabljajo različne tehnologije in topologije; - določitev upravičenosti do podpore: Pregled trenutnega stanja elektronskih komunikacij omogoča pregled nad obstoječimi OPTi (omrežne priključne točke), izražen tržni interes. Treba pa je navesti infrastrukturni del, ki ga trenutno regulirajo operaterji. Sprejem nove strategije NGN je predviden v drugem kvartalu leta 2021. Strategija bo vključena v nacionalno strategijo za digitalno transformacijo - Digitalna Slovenija.
3.2 Celovito načrtovanje prometa na ustrezni ravni	ESRR, Kohezijski sklad	Razvoj trajnostnega, pametnega, varnega in intermodalnega omrežja TEN-T, ki je odporno na podnebne spremembe Trajnostna, pametna in intermodalna nacionalna, regionalna in lokalna mobilnost, ki je odporna na podnebne spremembe, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in	Vlada Republike Slovenije (RS) je sprejela Strategijo razvoja prometa RS leta 2015. Rok, ki jih strategija določa za večino ukrepov je 2030. Za nekatere nujne ukrepe, ki so potrebni za celovit pregled prometa, pa po 2030. Resolucija o nacionalnem programu za razvoj prometa v RS (nacionalni program) iz leta 2016 je dokument, ki predstavlja prehod s splošnih ukrepov strategije na pripravo in izvajanje konkretnih aktivnosti. Ključne smernice za pripravo nacionalnega programa so rezultat strokovnih analiz (prometnih, funkcionalnih, okoljskih, družbenih in drugih), izdelanih v okviru procesa priprave strategije. Določbe strategije večinoma temeljijo na posebnem analitičnem instrumentu, nacionalnem prometnem modelu, ki upošteva sedanje in prihodnje zmogljivost prometnih omrežij (prepustnost, dostopnost) ter sedanje in pričakovano prometno povpraševanje (družbenogospodarski podatki). Strokovnjaki Evropske komisije so nacionalni model prevoza ocenili kot zelo kakovostnega.

		čezmejno mobilnostjo	Namen nacionalnega programa je: • določiti celovit razvoj prometa in prometne infrastrukture do leta 2030; • podpreti redno in sorazmerno financiranje prometne infrastrukture; • utemeljiti podlago za črpanje sredstev EU v finančnem okviru 2014–2020.
4.1 Strateški okvir politike za aktivne politike trga dela	ESS+, ESRR	ESRR: Izboljšanje uspešnosti trgov dela in dostopa do kakovostne zaposlitve prek razvoja družbenih inovacij in infrastrukture ESS+: Izboljšanje dostopa do zaposlitve za vse iskalce zaposlitve, zlasti za mlade, dolgotrajno brezposelne in prikrajšane skupine na trgu dela in neaktivne ljudi ter spodbujanje samozaposlovanja in socialne ekonomije; Posodabljanje institucij in storitev trga dela, da se zagotovi pravočasna in prilagojena pomoč ter podpora za usklajevanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela, prehod in mobilnost	Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) v 113. členu določa obveznost izvajanja načrta zaposlovanja. Podrobnejše profiliranje iskalcev zaposlitve ter individualno ocenjevanje njihovih potreb ter ciljev izvaja Zavod RS za zaposlovanje na podlagi Pravilnika o prijavi in odjavi iz evidenc, zaposlitvenem načrtu, pravicah in obveznostih pri iskanju zaposlitve ter nadzoru nad osebami, prijavljenimi v evidencah. Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) v 36. členu določa osnove za izvajanje ukrepov, ki so opredeljeni v Smernicah za izvajanje aktivne politike zaposlovanja (APZ). Smernice za izvajanje aktivne politike zaposlovanja sprejme Vlada Republike Slovenije po predhodnem posvetovanju s socialnimi partnerji, in sicer za načrtovano obdobje. V pripravi so nove smernice APZ za obdobje 2021-2025. V novembru so bile medresorsko usklajene. V decembru bodo predstavljene tudi socialnim partnerjem na ekonomsko socialnem svetu. Predvidoma januarja 2021 sledi uvrstitev v obravnavo na Vlado. Glavni cilj Jamstva za mlade 2016–2020 je hitra aktivacija mladih na trgu dela. Jamstvo za mlade na podlagi analize mladih na trgu dela v Sloveniji opredeljuje ciljne skupine in postopek njihove obravnave. Preventivne in dodatne dejavnosti Jamstva za mlade, ki niso del Aktivne politike zaposlovanja, posredno pa vplivajo na uspešen prehod mladih na trg dela, so opredeljene v Resoluciji o Nacionalnem programu za mlade 2013-2022. Skladno z določbo 16. člena Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju (Ur.l.RS, 42/10) bo pripravljena nova Resolucija za naslednjih devet let, v kateri bo na podlagi aktualnih potreb pripravljen nov okvir aktivnosti za mlade, vključno s podpornimi aktivnostmi Jamstva za mlade.
4.2 Nacionalni strateški okvir za enakost spolov	ESS+, ESRR	ESRR: Izboljšanje uspešnosti trgov dela in dostopa do kakovostne zaposlitve prek razvoja družbenih inovacij in infrastrukture ESS+:	Nacionalni program je pripravljen na podlagi analize stanja in ocene napredka na področju izvajanja enakosti spolov v Republiki Sloveniji ter ocene izvajanja Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005-2013. Novi program z veljavnostjo do leta 2030 bo pripravljen na podlagi trenutno veljavne Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 in bo predvidoma sprejet do aprila 2021. Nacionalni program določa ključne cilje in ukrepe med drugimi tudi::

varstva ter zdravega in prilagojenega delovnega okolja za obravnavanje zdravstvenih tveganj, prilagajanje delavcev na spremembe ter zdravo in aktivno staranje		Spodbujanje participacije na trgu dela uravnovešene po spolu, in boljšega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, vključno z dostopom do otroškega varstva in oskrbe za odvisne osebe; Spodbujanje prilagajanja delavcev, podjetij in podjetnikov na spremembe ter zdravega staranja in dobro prilagojenega delovnega okolja za obravnavanje zdravstvenih tveganj	1.) Trg dela in zaposlovanje 2) Spodbujanje usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja Kazalniki se spremljajo na vseh področjih, ki jih Nacionalni program zajema, in sicer za spremljanje izvajanja posameznih ukrepov za doseganje opredeljenih ciljev na področju enakosti žensk in moških v obdobju izvajanja Nacionalnega programa od leta 2015 do 2020. Področja se spremljajo na podlagi nacionalnih zbirk podatkov ali sprejetih kazalnikov Evropske unije, ki se jim prilagaja nacionalni sistem zbiranja podatkov.
4.3 Strateški okvir politike za sistem izobraževanja in usposabljanja na vseh ravneh	ESS+, ESRR	ESRR: Izboljšanje dostopa do vključujočih in kakovostnih storitev na področju izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja prek razvoja infrastrukture ESS+: Izboljšanje kakovosti, uspešnosti in ustreznosti sistemov izobraževanja in usposabljanja glede na potrebe trga dela, z namenom podpreti ključne kompetence, vključno z digitalnimi spretnostmi; Spodbujanje enakega dostopa do in za dokončanje kakovostnega in vključujočega izobraževanja in usposabljanja, zlasti za prikrajšane skupine, od predšolske vzgoje in varstva v okviru splošnega in poklicnega	V Sloveniji je razvit sistem napovedovanja spretnosti in kompetenc za kratkoročne napovedi. Srednjeročno in dolgoročno napovedovanje bo delno razvito v okviru projekta „Platforma za napovedovanje kompetenc in spretnosti, EU projekt (ESS)“ (faza 1), ki je trenutno v fazi odobritve in se bo izvajal od leta 2020 do leta 2023. Nadaljnji razvoj (faza 2) sistema napovedovanja spretnosti in kompetenc se bo izvajal v naslednji finančni perspektivi 2021–2027 (ESS+). 1. Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2021-2030: Delovna skupina za pripravo nacionalnega visokošolskega programa je začela s svojim delom. Septembra 2020 je bil pripravljen osnutek izhodišč, na podlagi katerega je sledila javna obravnava v okviru Sveta RS za visoko šolstvo. Nacionalni visokošolski program je usklajen z Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2020–2024. delovna skupina je stališča Sveta RS za visoko šolstvo vključila med izhodišča. Po javni obravnavi bo potekalo medresorsko usklajevanje ter sprejetje dokumenta do 31. marca 2021. 2. Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih za obdobje 2021-2030: Na podlagi posvetovanj bo razvito gradivo za javno razpravo dokumenta, ki je predvidena v začetku leta 2021. Javni razpravi bo sledilo medresorsko usklajevanje in sprejetje dokumenta, predvidoma do sredine leta 2021. 3. Vlada je julija 2020 sprejela novo Strategijo višjega strokovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji za obdobje 2020–2030. Strategija vsebuje naslednje ukrepe: karierni centri, krepitev razvojne in inovacijske usmeritve šol,

		izobraževanja in usposabljanja ter do terciarne ravni, kot tudi izobraževanje in učenje odraslih, vključno s spodbujanjem učne mobilnosti za vse; Spodbujanje vseživljenjskega učenja, zlasti možnosti za fleksibilno nadaljnje usposabljanje in preusposabljanje za vse ob upoštevanju digitalnih spretnosti, boljše predvidevanje sprememb in zahtev po spretnostih, ki temeljijo na potrebah trga dela, olajševanje poklicnih prehodov in spodbujanje poklicne mobilnosti	internacionalizacija. Predvidoma marca 2021 bo pogoj izpolnjen v celoti.
4.4 Nacionalni strateški okvir politike za socialno vključenost in zmanjševanje revščine	ESS, ESRR	ESRR: Izboljšanje socialno-ekonomske vključenosti marginaliziranih skupnosti, migrantov in prikrajšanih skupin prek celostnih ukrepov, vključno s stanovanjskimi in socialnimi storitvami ESS+: Spodbujanje aktivne vključenosti, tudi za spodbujanje enakih možnosti in aktivne udeležbe ter povečanje zaposljivosti Krepitev enakopravnega in pravočasnega dostopa do kakovostnih, vzdržnih in cenovno ugodnih storitev; posodabljanje sistemov socialne zaščite, vključno s spodbujanjem dostopa do	V skladu z 2. členom Zakona o socialnem varstvu je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2013-2020. Resolucija med drugim opredeljuje osnovna izhodišča, cilje in strategije socialne zaščite na opredeljenih področjih, kjer so izpolnjeni pogoji. Nacionalna koordinacijska skupina, ki jo je imenovala Vlada Republike Slovenije pripravlja Akcijski načrt. V Akcijskem načrtu bodo podrobneje opisani ukrepi, s katerimi se bo doseglo cilje, ki so določeni v resoluciji. Za pripravo nove Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva je imenovana delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov pristojnih ministrstev, izvajalcev storitev in programov socialnega varstva / pomoči, predstavnikov nevladnih organizacij, strokovne javnosti in predstavnikov na lokalni ravni. Hkrati bo pripravljen akcijski načrt za vključevanje javnosti in ključnih deležnikov v pripravo dokumenta. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti bo pri pripravi dokumenta sledilo načelu partnerstva. V sodelovanju z Inštitutom RS za socialno varstvo (IRSSV) ter skupnostmi ponudnikov in lokalnimi skupnostmi je bilo in bo tudi v prihodnje organiziranih več strokovnih razprav in predstavitvenih delavnic. Okvirna časovnica: - osnutek pripravljen do decembra 2020; - medsektorsko usklajevanje bo zaključeno januarja 2021;

		socialne zaščite; izboljšanje dostopnosti, učinkovitosti in odpornosti zdravstvenih sistemov in storitev dolgotrajne oskrbe. Spodbujanje socialnega vključevanja oseb, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, vključno z najbolj ogroženimi in otroki Odpravljanje materialne prikrajšanosti z zagotavljanjem hrane in/ali osnovne materialne pomoči najbolj ogroženim, vključno s spremljevalnimi ukrepi	- javna obravnava bo februarja 2021; - obravnava in sprejetje v državnem zboru bo marca 2021. IRSSV je pripravilo poročilo o realizaciji Resolucije 2013-2020, za obdobje 2018-2029. Mapiranje za identificiranje potreb za ustanove socialnega varstva je v pripravi in bo upoštevali vpliv demografije na potrebe do 2030 skladno s cilji za deinstitutionalizacijo. Mapiranje bo predstavljeno Strokovnemu svetu za socialno varstvo, vključeni bodo vsi pomembni deležniki. Predstavljalo bo podlago za novo Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva. Zakonodaja s področja dolgotrajne oskrbe ne bo imela večjega vpliva na Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva, bo pa potrebno posodobiti zakonodajo s področja socialnega varstva v skladu z zakonodajo s področja dolgotrajne oskrbe.
4.6 Strateški okvir politike za zdravstvo Zagotavljanje enakega dostopa do zdravstvenega varstva z razvijanjem infrastrukture, vključno z osnovnim zdravstvenim varstvom	ESS, ESRR	ESRR: Zagotavljanje enakega dostopa do zdravstvenega varstva z razvijanjem infrastrukture, vključno z osnovnim zdravstvenim varstvom ESS+: Izboljšanje enakega in pravočasnega dostopa do kakovostnih, trajnostnih in cenovno dostopnih storitev; izboljšanje sistemov socialne zaščite, vključno s spodbujanjem dostopa do socialne varnosti, izboljšanje dostopnosti, uspešnosti in odpornosti zdravstvenih sistemov in storitev dolgotrajne oskrbe	Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016 - 2025 - Skupaj za družbo zdravja je nacionalni strateški okvir za področje zdravja, ki ga je Vlada RS sprejela decembra 2015, Državni zbor RS pa marca 2016. V Resoluciji je predvideno, da bo Ministrstvo za zdravje zagotovilo ustrezen način načrtovanja človeških virov v zdravstvenem sistemu, ki bo poleg potreb prebivalstva upošteval tudi spreminjajočo se demografsko strukturo. Posebna pozornost bo namenjena zagotavljanju ravnovesja med zdravstvenimi delavci s prenosom nekaterih pristojnosti in odgovornosti med poklicnimi skupinami ter uvajanjem novih vsebin v skladu z razvojem v medicini in drugih zdravstvenih poklicih. Vsebuje ukrepe za zagotavljanje učinkovitosti, trajnosti, dostopnosti do zdravja in storitev dolgotrajne oskrbe, vključno s posebnim poudarkom na posameznikih, ki so izključenih iz zdravstvenega sistema in sistemov dolgotrajne oskrbe ter druge ukrepe za spodbujanje storitev v skupnosti. Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 vključuje opis ukrepov za zagotavljanje učinkovitosti, trajnosti in dostopnosti do storitev in ukrepov za spodbujanje skupnostnih storitev z opisom ukrepov za širitev nacionalnega sistema zdravstvenega varstva, in razvojne strategije z namenom, vizijo in cilji, prednostnimi področji in elementi strateškega načrtovanja. Ne vsebuje mapiranja potreb po zdravstvenem varstvu in dolgotrajni oskrbi, tudi glede zdravstvenega in negovalnega osebja, za zagotavljanje trajnostnih in usklajenih ukrepov. Za doseganje ustreznih pogojev za mapiranje bo Ministrstvo za zdravje pripravilo in sprejelo strateški dokument o sistemu dimenzioniranja glede na prihodnje potrebe. Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 vsebuje cilje in kazalnike, ki jih je potrebno

			dosegati. Zunanji izvajalec bo pripravil metodologijo mapiranja. Ministrstvo za zdravje bo izdelalo mapiranje, ki bo vključevalo vlaganja v infrastrukturo, potrebe za dolgotrajno oskrbo, vključno s potrebami po zdravstvenem in negovalnem osebju, okvirna časovnica pa še ni pripravljena.
--	--	--	--